

Prins Oscars
goss- och flickläroverk
i Askersund före 1817

Acta med inledning av

B. Rud. Hall

Medlemmar av "Föreningen för svensk undervisningshistoria" erhålla "Årsböcker i svensk undervisningshistoria" mot medlemsavgiften: 5 kronor pr år samt 35 öres porto pr årgång jämte eventuellt erforderlig postförskottsavgift (25 öre). Medlemskap och böcker kunna förvärfvas genom hänvändelse till *Lektor B. Rud. Hall, Lund*. Vid valet av ämne för en volym tages hänsyn till anslagsgivandes önskemål.

- Årg. I (1921): 1. *B. Rud. Hall*, Om Sveriges första läroverksstadga. Rör. reformationstidens skola och skolfrågor. 156 sidor. Kr. 3:—.
2. *G. A. Frykholm* m. fl., Ur Fryksände, Upplands-Lena, Skultuna, Snavlunda och Vålinge skolhistoria. 78 sidor. Kr. 2:—.
3. *J. Karlsson, G. F. Lagerström, D. Nyström, J. C. Sandgren*, Självbiografier av lärare I—IV. 75 sid. Kr. 1:50.
4. Sveriges allmänna läroverksstadgar I—III: 1561, 1611 och 1649 års skolordningar i avtryck och översättning. 191 sid. Kr. 3:50.
- Årg. II (1922): 5. Johannes Rudbeckii akademiska högtidstal, utgivna i översättning från latin. 156 sid. Kr. 3:—.
6. Lankasterskolor (i Dala-Husby, Huskvarna, Valleberga, Göteborg, Hamränge, Åsheda, Wallby o. s. v.). 187 sidor. Kr. 3:—.
7. Sveriges allmänna läroverksstadgar IV—VI: 1693, 1724 och 1807 års skolordningar. 124 sidor. Kr. 3:—.
- Årg. III (1923): 8. Folkundervisning i Garpenberg, Levede, Strömsholm, Tådene, V. Vingåker, Västerhaninge, Västerljung. 187 s. Kr. 3:—.
9. Sveriges allmänna läroverksstadgar VII: 1820. 117 sidor. Kr. 3:—.
10. Till Rudbeckii karakteristik. Urkunder; kommentar. 96 sidor. Kr. 3:—.
- Årg. IV (1924): 11. Sveriges allmänna läroverksstadgar. VIII, IX: 1856 och 1859 års stadgar för elementarläroverken. 125 sidor. Pris 3 kronor.
12. Ur Husby-Rekarne, Kroppa, N. Björke, Älvdalens, Silleruds, Odensjö, Tådene och Garpenbergs skolhistoria. 156 sidor. Kr. 3:—.
13. Sveriges allmänna folkskolestadgar 1842—1921. 124 sidor. Kr. 3:—.
- Årg. V (1925): 14. Ur Växjö stifts folkundervisningshistoria 1795—1865. 190 sidor. Kr. 3:—.
15. *K. F. Karlson, K. Thunander*, Minnen från Örebro, Ny- och Jönköpings läroverk samt Uppsala universitet. 99 sidor. Kr. 3:—.
16. Ur Malmöhus läns folkundervisningshistoria. 100 sidor. Kr. 3:—.
- Årg. VI (1926): 17. Erasmi Gyldene Bok, Matthiæ adelsskoleböcker. 108 sidor. Kr. 3:—.
18. *Agardh, Fryxell* m. fl., Enhetsskoletankar. 156 s. Kr. 3:—.
19. *B. Rud. Hall*, Folkdisciplineringens hist. I. 156 s. Kr. 3:—.
- Årg. VII (1927): 20. *Oskar I, Geijer* m. fl., Enhetsskoletankar. 140 s. Kr. 3:—.
21. *B. Rud. Hall*, Folkdisciplineringens hist. II. 157 s. Kr. 3:—.
22. Sveriges allm. läroverksstadgar. X: 1878 års stadgar. Bilaga: 1820 års Anvisningar. 150 s. Kr. 3:—.
- Årg. VIII (1928): 23. *B. Rud. Hall*, Rudbeckii kyrkodisciplin. I. 203 s. Kr. 3.

PRIS 3 KRONOR

LUND 1928 / AKTIEBOLAGET SKÅNSKA CENTRALTRYCKERIET

ÅRSBÖCKER I SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[1928] BOKSERIE MED UNDERSTÖD AV [ÅRG. VIII]
FÖRENINGEN FÖR SVENSK UNDERVISNINGSHISTORIA
[Serievolym 24] UTGIVEN AV B. RUD. HALL [Årsvolym 2]

Prins Oscars
goss- och flickläroverk
i Askersund före 1817

Acta med inledning av
B. Rud. Hall

I DISTRIBUTION: C. W. K. GLEERUPS BOKFÖRLAG, LUND

Med statsmedel har bestritts en del av kostnaderna för tryckningen av denna och nästföregående volym (Rudbeckii kyrkodisciplin I). För det på vissa villkor givna anslaget frambäres härmed underdånigst ett djupt känt tack.

Denna och följande volym (volym) om Askersunds skolor tillägnas Bruksdisponenten K. F. Göransson, Sandviken, en frände till dessa privatläroverks grundläggare.

LUND 1928
Aktiebolaget Skånska Centraltryckeriet

INLEDNING.

I anslutning till furstliga minnesdagar ha många läroanstalter upprättats genom donationer och subskriptioner av tacksamma undersåtar. Så skedde i vårt land ej minst under 1700-talets tre sista¹⁾ och 1800-talets tre första årtionden. I synnerhet blev det fallet efter det att bernadotteska ätten uppstigit på tronen och ett friare statsskick införts och under det att kraven på reformerad, utbredd och nyttighetsbetonad undervisning började höras oftare och starkare än någonsin.

Tidens nöd tvang i första rummet till *social* filantropi. Mäniskohjärtats uppvaknande och det nya talet om de mänskliga rättigheterna hade ej sällan medverkat till att man hjälpt de arma på ett oförnuftigt sätt; många hade »trott sig böra förmildra den allmänna olyckan genom ett slags öfverflöd af enskilda barmhertighetsverk». Man gav hjälp men ej till självhjälp. Samtidigt därmed hade andra i in- och utlandet (t. ex. Pestalozzi, Kindermann, Heusinger, Oldberg) arbetat på att psykologisera, rationalisera och pedagogisera välgörenheten, enär de ej gillade dem, »som af medlidandets öfverdrift ofta kallat de Arbetande händer från nyttans svett och mödans tålmod, i stället för att i gagnelig sysselsättning återvinna dem för samhället och den medborgerliga dygden»²⁾.

¹⁾ "Kronprins Gustaf Adolfs födelse den 1 november 1778 gaf bl. a. anledning till ett sammanskott för inrättandet af ett s. k. uppfostringshus i Stockholm." Med anledning av den kungl. resolutionen därom den 9/11 s. å. bildade Gjørwell "Uppfostrings-sällskapet". Enligt JOH. AX. ALMQUIST Uppfostringssällskapet, Historisk tidskrift Årg. 25 s. 127 o. f.

²⁾ De båda citaten: ur tal av blivande biskop J. J. Hedrén vid mottagandet av Grevesmühlska skoldonationen 1/4 1812. Jfr boken "Grevesmühlska samskolan 1814—1914 Anteckningar" s. 10. Philipsenska skoldonationen av 1811 var förebild för den Grevesmühlska; aa sid. 129—130. Literaturanvisningar etc. om arbetsskolan: BURGER Arbetsspädagogik; SIGMUND Arbetsskolen; HALL Folkundervisningens historia tredje uppl. s. 52—56.

Samma år som dessa ord yttrades vid mottagandet av en arbets-skoledonation — det var samma år som även Prins Oscars nedan behandlade skolor instiftades — visade sig regeringen vilja stödja samma tankegång, i det den offentligt anbefalldes »till församlingarnas omtanke fattigskolors inrättande såsom hufvudpunkter af en väl inrättad fattigvård». Den pedagogiserande välgörenheten hämtade tydligtvis därigenom ytterligare mod att knyta sin verksamhet vid namnen å medlemmar av konungafamiljen och det ej minst då det gällde att fostra armodets barn till sedliga och nyttiga medborgare. Bland de yrkesförberedande skolor (»industri-skolor») samt kombinerade arbets- och folkskolor för grändernas ungdom, som begåvades med furstliga namn, må nämnas Prins Karls uppfostringsanstalt (1830—1832; nu på Gålön). Och då ur dessa båda slags läroanstalter ej sällan utvecklades folk- eller borgarskolor, följde dessa vid namngivningen stundom exemplet. Så gjorde exempelvis Kronprins Oscars friskola i Trollhättan 1824 och Prins Gustafs folkskola i Uppsala 1830 (ur vilken sedan framväxte ärkestiftets folkskoleseminarium).

I sin varmhjärtenhet och rojalism läto andra donatorer däremot de något förmögnare klassernas barn — och därvid ej minst flickorna¹⁾ — njuta *modernt-pedagogisk* filantropi. För dem inrättade man mer eller mindre lärda läroverk, som skulle vara i ej ringa mån direkt nyttighetsbetonade även de samt framför allt så humanitära, att de unga finge undgå den äldre tidens psykologiska pluggmetoder och obarmhjärtiga prygelväsen. Särskilt å smärre orter ville man genom sådana ökade bildningstillfällen låta barnen få under en längre tid stanna i hemmet i st. f. att i främmande skolstäder tidigt lida av »trenne olägenheter, som äro swåre och [varit] oundvikelige», såsom nationalekonomen rektor Johannes Kraftman i Björneborg uttryckt det: »1:o Det saknas en så tjenlig utspisning och en så öm ansning, som en späd telning behöfver. 2:o Är

¹⁾ Även de fattiga flickornas sedliga och utilitistiska fostran behjärtades såsom aldrig förr. Enligt 1805 års fattigvårdskommitté vore flickornas undervisning lika viktig som gossarnas; den ena hälften av människosläktet förtjänade statens omsorg ej mindre än den andra. Vid 1840—1841 års riksdag framhöllo utskotten, att kvinnan behöver själsodling lika väl som mannen. Av hennes skicklighet och förmåga bero husligt välstånd och barnens fostran.

för lärarena aldeles betagit tillfälle til et så noga inseende, som de nödwändigt borde hafva öfwer sine lärjungar. 3:o. Ungdomen är utstält för Exempel, som äro förargelige, för umgiängen, som äro skadeliga och aldeles förgifftiga... Mången ährlig Studerande [har], redan under sin Scholæ-gång, ätit och druckit i sig roten til mångfaldiga hängsjukor, hwilka naturligen skyndat honom till grafwen»¹⁾. I det följande komma att avtryckas acta rörande två sådana privata reformskolor i en svensk småstad.

I synnerhet småstädernas något »bättre» skolor hade av ålder varit ett tvistefrö mellan kyrka och stat. De »äre merkelige nyttighe», hade biskop Johannes Rudbeckius dekretat 1630 ^{15/12} i Västerås domkapitel, trots det Gustav II Adolf tagit statsbidraget från skolan i Köping (och därmed grundlagt ett lektorat i politik, etik och svensk lag vid Rudbeckii eget gymnasium, 1624). Staten insåg, att på lärarnas obetydliga inkomster i småstadshörnen kunde ingen dugande man livnära sig och att undervisningen sålunda där måste bli usel — vilket den ock alltför ofta var. I en större stad med skickligare lärare och förnuftig klassindelning skulle undervisningen kunna bli bättre för individen och gagneligare för både stat och kyrka. Biskoparna däremot insågo, att om endast större städer skulle ha skolor, hade från andra orter blott de förmögnare råd att sända sina barn dit. [Men bland de förmögna (adeln och storborgarne t. ex.) ansågo många, att deras barn hade minimal nytta av läroverkets pensa och direkt skada av dess strykmetoder, världsfrånvändhet, halft statsfientliga åskådning och helt farvliga maner.] De fattiga från andra orter — dåtilldags var fattigdomen långt djupare och allmännare än vi kunna föreställa oss — skulle ej kunna komma dit. Vägen var nämligen lång och kommunikationerna dåliga; och framför allt: fattiga unga skulle ej kunna livnära sig där, ty det blev för många som skulle trängas om smulorna vid sången framför dörrarna, vid begravingar och eljest samt vid sockengången under ferierna. Finge de i stället undervisas i hemtrakten, skulle de kunna, såsom biskop Peder

¹⁾ Tal om de mindre lärohusens inrättning, 1755. Nordinska samlingen i Uppsala universitetsbibliotek N° 1040. Handl. rör. Skolväsendet II. 1593—1703. Avtryckt i K. G. LEINBERG Handlingar rörande finska skolväsendets historia III, Jyväskylä 1889 s. 278—290; citatet från aa sid. 280, 281.

Palladius i Roskilde sagt, hava hökroken i munnen¹). De skulle kunna dra sig lättare fram, när det ej rädde stor trängsel om ortens matbord och om möjligheterna att livnära sig genom att meddela undervisning åt yngre skolkamrater, i hemmen etc.

Småstädernas lärda skolor hade sålunda mestadels varit fatiga privatläroverk. Många hade ej ens ett sådant stöd av en subskriberad anslutning från ett flertal barnfäders sida, som förefanns t. ex. i de båda nedan behandlade småläroverken, utan deras tillvaro var avhängig av en eller ett par barnfäders sällsynta intresse och offervillighet för ortens bildningsbehov eller av deras eget jämförelsevis kortvariga behov av utbildning åt sina barn; eller ock var skolornas tillvaro beroende av enskilda lärarinnors eller lärares hänförelse för fostrargärningen eller behov av en aldrig så liten arbetsförtjänst²).

¹) Visitatz Bog, ca 1540; upplaga 1872 sid. 75.

²) Inom privatskolornas ej sällan ganska "blandade" lärarekår funnos här och där exempel på hänfört nit, synnerlig skicklighet och livslång självoffring för det uppväxande släktets daning till, såsom Kant sade, en bättre framtid. Ej minst torde detta kunna sägas om föreståndarinnorna och andra lärarinnor, dessa, om vilka Carl G. Laurin yttrar följande (Människor sid. 1): "Bland alla de välordnade, av redbart och kunnigt folk ledda institutionerna i vårt land finnes i min tanke knappast någon, vilken i samma grad som den svenska flickskolan har gjort sig "väl förtjänt om fäderneslandet", som den enkla men mycket sägande romerska hedersformeln lyder. Det är intet festtalsmicker utan rätt och slätt sanning att säga, att de grundsatser, på vilka ett sunt samhällsliv vilar, enkel pliktuppfyllelse, arbete, kunnighet och praktisk idealism, just i alldeles särskild grad bilda de fasta punkter, på vilka den svenska flickskolans imponerande byggnad i möda och kärlek uppförts."

Emellertid känner man ännu föga om detaljerna i och villkoren för detta säkerligen utomordentligt välsignelsebringande arbete liksom i allmänhet om de svenska småläroverkens inklusive de lärda flickskolornas historia. Här och på ungefär alla andra områden av svensk pedagogik-historia behöver man ej trängas om uppgifterna eller nödgas taga sig små uppgifter före.

Jämte det som här i inledningen säges om goss-skolorna borde även yttras något om flickläroverken och om Askersunds flickskolas plats i utvecklingen. Det skulle dock kunna bli föga annat än vad redan är annorstädes tryckt. Det är ett mycket sorgligt faktum, att utom professorskan Ebba Heckschers kända arbete finnes utomordentligt litet tryckt eller skrivet om vår lärda flickskolas historia. Planen att en eller flera volymer om den skulle ingå i Årsböcker (t. ex. en 1928 med anledning av flicksko-

I den mån, skolor över huvud taget gillades av näringarnas män, godkände de mestadels endast räkne- eller apologistkolor samt skrivklasser. Hos kyrkans män o. a. lärda stod däremot latinläroverket ojämförligt högst i anseende. Vår första kyrkolag och läroverksstadga sätter likhetstecken mellan latin och duglighet, mellan skolgång och prästutbildning. Kyrkans (dvs. statens) läroverk borde ej gynna näringarna; dessa skulle väl Gud ändå tillgodose!¹) Det är ingen tillfällighet, att samma kyrkolag och läroverksstadga, som yttrar så, jämväl påbjuder användningen av ris, färsla, stock och häkte. Ty de allenarådande, delvis eller helt sakrosankta »gamla» läroämnenas metodik var sådan, att kroppsstraff i stor utsträckning erfordrades för elevernas flertal, om det verkliga skulle bli gillade arbetsresultat. Metoden var nämligen länge ungefär lika sakrosankt och därför tämligen oföränderlig som innehållet. Båda tillhörde »eklutnen» och »oxevägen»²), och på sina håll ansåg man länge att de ensamma gävo bildning, ja människovärde och mänsklighet³). Först i och med det att evangeliseringen verkligen börjar

lans förstatligande och partiella omorganisation) har ej kunnat förverkligas och det av brist på uppsatser. En utarbetad förteckning å källor och litteratur är alldeles ovanligt torftig. Att hoppas är, att man även på detta område samlar, bearbetar och trycker.

¹) T. o. m. vår lutherska kyrka och därmed även läroverkens ledning hade i vår första kyrko- och läroverksstadga påstått, att latinstudiet var anbefallt av Paulus, alltså i Guds eget ord (enär olärda ju icke kunde undervisa andra) och att de av statsmedel uppehållna prästläroverken borde för de kyrkliga behoven söka få de bäst begåvade gossarna till lärjungar: "sedan skickar gud thz väl så, att thz folket som arbetet [grovarbetet, näringarna] driffua moste, skal icke heller fattas". Årsböcker i svensk undervisningshistoria vol. 4 s. 8, 9; jfr vol. 1 passim.

²) Jfr HALL Valda aktstycken s. 184.

³) Under latinherraväldets glansdagar hade man ansetts vara varken bildad eller medborgare eller ens en människa, om man ej hade avlagt den dåtida studentexamen, dvs. blivit godkänd vid inträdesprov till universitetet (eller åtminstone till ett gymnasium). Till dess var man som ett djur, enligt beuägen tolkning av Aristoteles och andras sats, att vi endast i avseende å tänkandet och talförmågan äga företräde framför djuren. Den som lärt retorik inklusive latin, hade ju övat talet rätt; den som lärt logik (som naturligtvis även den var avfattad på latin), hade övat tanken rätt. Efter hand "rörde det sig dock" t. o. m. inom skolans värld — och det ej minst därför, att det ej längre var vederbörande (kyrkan och skolmännen) ensamma, som hade ledningen. Barnafäderna hade småningom fått

bli i något högre grad allmän i den lutherska kyrkan och läroverken, rationaliseras metoderna och mildras tukten. Det är en händelse som ser ut som en tanke, att de första officiella skolstadgarna med fullt tydliga och bestämda order om humanitär barnbehandling äro för lutherska kyrkans vidkommande ungefär lika gamla som det något allmännare framträngandet av nämnda evangelisering samt av den åtminstone allmänbildande privatskolan. Det är sålunda naturligt att dylika statuter skola finnas i Tyskland från 1580-talet och i Sverige från 1630- å 1640-talen. Så är ock fallet¹⁾.

Under det med renässansen besläktade 1700-talet skapade sig borgarståndet långt flera och självständigare skolor än förut (närings-, borgare-, apologist- eller realskolor); eller trängde sig i högre grad än förr merkantil och även annan borgerlig bildning in i den skriv- eller apologistklass, som under århundraden varit förenad med vissa läroverk men som av kyrkan och latinlärarna föraktades. Denna »avskrapklass»²⁾ utvidgades alltmer i avseende å ämnesval, klass- och elevantal, medan latinavdelningarnas lärjungar

ett ord med i laget — åtminstone när de själva betalade skolformen, ungefär som Gustav II Adolf kunde börja få sina synpunkter bättre tillgodosedda vid universiteten, först när han med egna medel bekostat upprättandet av nya bildningslinjer. Privatskolan var därför rätta vägen att få reformtankar förverkligade — då såsom senare.

¹⁾ Jfr hos oss 1649 års läroverksstadga och den av mig funna småläroverksstadgan från Dalarne (1660-talet), tryckta i Årsböcker volym 4, resp. HALL Valda aktstycken. Denna datering av evangeliskt genombrott jfr Årsböcker 19, 21, 23 samt Den kyrkliga folkuppfostran (1919) passim.

²⁾ Dit sändes "odugliga", dvs. de som av intellektuella, ekonomiska eller moraliska skäl ej ansågos kunna eller böra bli präster. (Det är så, vi tydligtvis måste fatta Rudbeckii påbud 1621, att till undervisningsskyldiga klockare borde utses dem "som till intet annat dogde" — alltså det i Sverige första kompetenskravet å folkskollärare.) Emellertid var det nog ej sällan så, att de mera rörliga intellekten ej i längden hade tålmodighet till förnöta 15 å 20 år på latinvägen under hugg och plugg utan övergingo till räkneklassen eller näringarna. Några av dem som stannade å latinlinjen hade bättre sittknölar än geniknölar. (Jfr Åbo tidningar 1793 samt serien Finlands svenska folkdiktning.) En statistik, som visar att — åtminstone och redan — under 1700-talet "realister" fingo procentuellt minst lika goda allmänvitsord som latinarna har jag utarbetat. Den är visserligen ej ännu tryckt, men viktigare utdrag därur och resultatet därav meddelades vid mina föreläsningar vid Lunds universitet under vårterminen 1927.

mångenstädes blevo i betydande mån färre. I vissa skolförslag och skolor och t. o. m. i den offentliga läroverkslagstiftningen vågade sig småningom moderna språk fram och det både på den lärda linjen och i den kalkborgerliga »krittunnan». De levande språken framträdde sålunda i samband med tillgodoseende av borgarnas nytthetskrav (utbildningsbehov); och liksom franskan länge omhuldats såsom tecken på bildning eller förnämitet hos kvinnan, så höras efter hand krav på att även gossar eller ynglingar skulle inhämta moderna språk för att nå en högre allmän- eller medborgarbildning. Den senare synpunkten kan sägas i viss mån segra i 1820 års läroverksstadga särskilt rörande de få studieåren inom vad vi skulle kalla reallinjen. Yrkesbehovets tillgodoseende genom dessa språk är däremot motivering för dessas upptagande i 1807 års statuter. Emellan dessa båda stadgandens tillkomst är det, som Askersundsskolorna skapas och det på ett program, som vill tillgodose båda synpunkterna. Samma år, som 1807 års läroverksstadga egentligen borde trätt ur kraft och som en kommitté blev tillsatt för att åvägbringa en annan, alltså år 1812, begynner nämligen en vidlyst och vidhjärtad stockholmare ingripa för att ge ett handtag åt reformtendenserna, näringslivet och den högre allmänbildningen i sin födelsebygd (Askersundstrakten), ge en möjlighet för både gossars och flickors förberedande utbildning och högre allmänbildning i ett slags realt och modernt-språkligt mellanskolestadium. Åtminstone gosskolan skulle i tillräckligare mån, än skolor och de med latinskolor förenade avdelningar för skrivning och räkning det kunat, förbereda för »näringsstånden», och i både flick- och gossläroverket borde lämnas »all den undervisning, som oundgängligen erfordras för bildade Medborgare»¹⁾.

¹⁾ I båda avseendena ställde man sig alltså (särskilt i början) i opposition emot det lärda, tusenåriga bildningsidealet, i det man i sin mån ville tillgodose de adliga och framför allt borgerliga nytthets- och "halvbildnings-" tendensernas krav.

Skriv- och räkneklassen samt dess fristående pendang, räkneskolan, hade vanligen omhuldats av statsmyndigheter och borgerskap; latinlinjen däremot, såsom sagt, av kyrkan och läroverksmännen — något som vi nedan se en motsvarighet till dels i strängnäs biskopens och läroverkslektorernas tillknäpplighet eller avoghet, dels i örebro landshövdingens synnerliga välvilja mot Askersunds borgarnas yrkesbetonade, modernt språkliga elementarskola. Frågan om tjänsteårsberäkningen jämte biskopens motsträ-

Ynglingars yrkesbetonade utbildning i handel och moderna språk hade minst tre svenska privatskolor tidigare velat gynna: pastor Thenstedts i Stockholm, tysken Wurmbs i Wilhelmsdal (Veninge, Halland) och grosshandlaren Brändströms i Gävle. Om de två senare jfr *D. Elfstrand* Gefle Elementarskola (Sthlm 1928). Genom Wurmbs »Handels-Seminarium» har — såsom Elfstrand antagit — impulsen troligtvis givits till Brändströms språk- och handelsinstitut¹⁾. Och såsom framgår av nedan avtryckta acta och av

vighet mot denna är ett tydligt motstycke till meningsskiljaktigheten mellan Gustav Vasa och Ol. Petri rörande kyrkliga medels användande för en lärare vid skrivskolan i Stockholm. Mäster Olavi opposition torde bidragit till dödsdomen över honom, enär den var ett led i den kyrkliga motsättningen mot statens åtgöranden. — I skrivelse ²¹/₁₂ 1814 intog domkapitlet ett slags enhetsskoleståndpunkt, då det ej vill tillåta elementarskolans lägsta avdelning att läsa pedagogiens pensa (vadan dubbel tjänsteårsberäkning vore onödig för tredje läraren).

För flickorna fanns naturligtvis ingen plats inom de statsunderstödda läroverken, och att ej heller borgarståndets behov borde tillgodoses genom dessa, ansåg ju ännu t. ex. Geijer — tills han kom till insikt om att han på urgammalt vis byggt en vägg, där den var överflödig, väggen mellan en s. k. offentlig klass med publik uppfostran och en näringsklass med privat uppfostran. Jfr Årsböcker i svensk undervisningshistoria 20 s. 63, 81.

¹⁾ Doktor ELFSTRAND har uppvisat t. ex., att Brändström hade fordran i Wurmbs dödsbo. — Om Thenstedts och Brändströms institut tillåter jag mig citera följande ur min Pedagogikens historia, andra uppl. (1921, s. 89): "Tydligast följdes Francke och Hecker i det första svenska yrkesbetonade realläroverket. Det grundades 1765 av hovpredikanten Thenstedt i Stockholm (och var förenat med ett humanistiskt gymnasium för blivande ämbetsmän). Eleverna undervisades i flockar för 1) historia, 2) handel och manufaktur, 3) mekanik, 4) byggnadskonst, 5) fysik och kemi, 6) aritmetik, 7) teckning, 8) språk, 9) ekonomi, 10) teologi (nattvardsskola). Yrkeskolan blev dock av kort varaktighet. Ett annat uttryck funno de borgerliga reformidéerna i en av grosshandlaren Brändström donerad näringskola och handelsinstitut i Gävle (Elementarskola). Enligt planen 1796 skulle undervisning meddelas i social etik; religionslära; statshushållning; historia, geografi, handelshistoria; tyska, engelska, franska; bokhålleri, räkning; väl- och brevskrivning. Den senare skulle bedrivas även å de modärna språken. Läroverket övergick efter några årtionden till att bli landets kanske första realskola för allmän medborgerlig bildning." Den organisationsplan, som därvid (i vår första enhetsskoleserie) följdes, går tydligtvis i ej ringa mån tillbaka på Hecker och Thenstedt.

Jfr NATHANAËL THENSTEDT Underrättelse Om Den Nya Informations-Inrättningen Uti Stockholm . . . Upsatt i Augusti Månad År 1769. Sthlm

en jämförelse mellan gävle- och askersundsstadgarna är gävleskolan i sin tur att betrakta såsom direkt förebild till Askersunds reformläroverk för gossar.

Ett av de namn, man gav det sistnämnda, var lånat från Gävle »elementarskola». Askersundsskolans ledning uppgav, att sju ynglingar hade från Askersund måst fara 40-mila-vägen till Gävle för att erhålla yrkesutbildning. Bland dessa ej till namnet uppräknade unge män återfinna vi åtminstone två bröder till Prins Oscars skolors egentlige stiftare¹⁾. Och jämför man gävleläroverkets stadgar

1770. Det lilla häftet begynner på följande sätt. "Sedan jag för några år tillbaka lärt känna Sal. Professor Frankens Skol-Inrättningar i Glaucha, och Öfwer-Consistorial-Rådet Hecker i Berlin, samt dermed jemfört Svenska Skol-Ordningen och Hufvud-Stadens behof i afseende på den tilväxande Ungdomen, muntrades jag af så hedrande Företag at äfwen försöka något dylikt här i Stockholm, häst jag icke allenast blef warse en ganska stor brist på tjenlig Underwisning för alla dem, som ej ex professo ämna studera, utan ock huru litet våra wanliga Lärehus kunna afhjelpa densamma". I en första årskurs (Den Allmänna Skolens Lägsta Afdelning) skulle t. ex. åttaåringen lära sig kristendom, väl-skrivning, latin, franska, geografi, historia och aritmetik. I andra avdelningen (ettårig) fortsättas dessa ämnen samt läras naturalhistoria (botanik), teckning, dans, geometri. I den högsta, tvååriga klassen av Den Allmänna Skolen inhämtas, jämte fortsättning å klass II:s ämnen, tyska, statskunskap, trigonometri, anatomi, musik, brevavfattning och poesi (samt privat: orientaliska språk). Bibl. hist. läses på tyska. Därefter kunde ynglingen fortsätta i Schola Illustris eller den Högre Skolen. I dess första avdelning fortsattes de nämnda studierna, vartill kommo affärsskrivning, lärdoms- och kyrkohistoria, kronologi, fysik, psykologi och logik, moral och retorik. Detta pensum fördjupas och utvidgas i andra avdelningen, genom vilken ynglingen skulle göras skicklig att studera vid akademien, alltså föra till vad vi kalla studentexamen, en utbildningslinje, som borde anses vara så mycket nödvändigare, som huvudstaden saknade gymnasium. I en därpå bygd Real-Skole i två divisioner: — — — "underwises den Ungdom, som ämnar sig till Handel, Sjöfart eller Manufacturer: til de Ädlare Handtwerk och Konster, til Ziffer och Cameral-Werhet, till Tull-Post- och Jägeriesterterne, til Militair och Husholdning m. m. — 1771 utgav T. en Märkwärdig Lefwernes-Beskrifning Om Den namnkunnige Läraren Johan Julius Hecker; Sthlm 1771. Om Francke och om T:s skola jfr H. WIJMKAR Från Nya elementarskolans ungdomstid s. 9—11.

¹⁾ I de fullständiga elevlistorna från Gävle, dem Elfstrand haft vänligheten låna mig, synas bland de ursprungliga stiftarna av Askersunds skola på sin höjd en, kopparslagareälderman C. G. Berg, och bland senare donatorer till detta läroverk på sin höjd handlandena A. P. och G. Z. Gö-

och Askersunds gosskolas statutförslag, finner man snart, att de förra legat framför den som avfattat de senare ¹⁾). Kapitelindelansson samt J. Abr. Schiultz ha studerat i Gävle. Dessa halybröder Göransson samt skolans egentlige grundläggare apotekaren Carl Göransson voro söner till handl. och rådmannen Göran Berg i Askersund och befreundade med flertalet av dem, som uppräknas bland stiftarna. Apotekaren Göransson studerade ej i Brändströms institut. De två förstnämnda bröderna (Berg-)Göransson erhöles i Gävle skola stora silvermedaljen (1806, 1808) o. a. utmärkelser samt förlade båda sin kommande verksamhet till denna stad. Namnet C. G. Berg nämnes i Gävlekatalogerna i lägsta klassen höstterminen 1805 och i högsta (tredje) avdelningen — märkligt nog — redan vårterminen 1806. En J. A. Schiultz, kanske en anförvant till en av Askersundsskolans stiftare rådmän Fred. Schiultz, nämnes i Gävle 1806 och fick mindre silvermedaljen 1808 ^{15/12}. S. d. utdelades denna även åt Pehr Tybeck, törhända en anförvant till en annan av stiftarna, Nils Tybeck. (Pehr T. var ej gävlebo, enligt Elfstrands uppgifter rör. inackorderade.)

Jfr [riksdagsmannen GÖRAN OLOF SUNDBLAD] Om Askersunds stad samt de tolf äldsta och största slägterna derstädes (1885). Av dessa släkt-tavlor, om vilkas tillvaro D. Elfstrand benäget underrättat mig, framgår ganska tydligt, att de båda skolorna voro ett slags släktinstitution. Assessor Carl Göransson var född ^{3/8} 1782, gift ^{9/8} 1806 med apotekaredottern Petronella Gillberg, Stockholm, ägde apoteket Svanen och avled ^{9/8} 1844. Hans yngste helbroder, Anders Petter G., blev i giftermålet med gross-handlaredottern Maria Katarina Elfstrand, Gävle, fader till sedermera direktören för Sandvikens järnverk uppfinnaren Göran Fredrik Göransson. Hovapotekaren Sprinchorn var gift med en halvsyster till Carl och A. P. Göransson. Dessa tres mödrar voro födda Stark. P. Lindblad och G. N. Wahlenberg voro svågrar till Carl Göransson etc. (Med Sven Berg torde åsyftats fältläkaren Sven Petter Berg, som 1815 blev stadsläkare i Gamla Karleby och var son till bruksägaren och handl. Olof Berg i Askersund.)

1806 var lärjungeantalet i Gävle elementarskola högst, nämligen 57. Klasserna voro vanligen tre. — Mera kända namn i detta läroverk voro följande. Rektorer: lektorerna vid gymnasiet Carl Bergsten d. ä. och N. J. Bergsten; lärare: G. R. Ahlman. P. G. Boivie, C. F. Viereck, P. G. Swedelius; elever: C. J. Hartman, Th. Petre, G. F. Göransson.

Gävleskolan hade flera lärare och elever samt flera ämnen än Askersundsläroverket. Bokhålleri nämnes i det senare huvudsakligen blott i stadgarna men torde dock intagit en ej ringa plats inom matematikundervisningen. I Gävle läroverk var det ett huvudämne, om än det och övrig handelsundervisning även där fick stå något tillbaka för de moderna språken. Dessas behov beaktades i Gävle t. o. m. så väl, att det kravet höjdes: En lärare — ett språk! Sådant kunde man i Askersund ej våga drömma om, tycker man. Se dock sid. 16, 109!

¹⁾ De förra äro avtryckta av Elfstrand, ur "Samling af Kongliga Resolutioner och Andra Författningar, som angå Elementar-Skolan i Gefle.

ningen är sålunda densamma i båda, och flerstädes påträffas tydliga likheter även i detaljerna. Men i sin slutliga formulering är Askersunds stadga flera gånger så omfattande och det i all synnerhet i fråga om redogörelsen för de olika läroämnena ²⁾). Och dess av hovpredikanten Grahl avfattade kapitel om disciplinen är en förnämlig avdelning, som visar, att man där insåg och sökte bemästra många av viljefostrans svårigheter, redan innan spörsmålet om elevernas självstyrelse blev aktuellt därstädes genom andre läraren J. F. Svedberg senast 1829. (Jfr om modern metod s. 93).

De båda läroverken likna varandra även därutinnan, att de — törhända till följd av sitt beroende av elevtillslutningen — ej nöjde sig med att koncentrera sig kring sina första och egentliga uppgifter. Trots det man i Gävle ju hade ett latinläroverk, upp-tager Brändströms institut även latinundervisning — om än blott såsom frivilligt ämne och mot särskild avgift. Trots det både apotekare Göransson i Stockholm och de goda borgarna i småstaden

Sthlm 1853⁴. Ett annorlunda stavat exemplar finnes i Wallquietska manuskriptböckerna i Strängnäs domkapitels arkiv. — I skrivelsen till Kungl. Beredningen 1815 upprepa stiftarna läroanstaltens frändskap med den Brändströmska, tilläggande att de båda skola samarbeta.

Av brevet härnedan ^{9/8} 1814 o. a. acta framgår, huru lektorerna i Strängnäs ställde sig annorlunda än kamraterna i Gävle i fråga om skolorganisations-reformer. — Om P. A. Borg, om Wallin såsom pedagog samt om svårigheten att erhålla dugliga lärare i levande språk jfr WIJMARK Nya elementarskolan s. 138, 73—76, resp. 99.

²⁾ Den kungl. sekreteraren Borg, som nämnes i samband med stadgeförslagets tillkomst eller bearbetning, är den kände blindinstitutchefen P. A. Borg. C. G. Grahl, som var född i Askersund 1790, hade där från april 1815 en privatskola (törhända för de gossar, som sommaren s. å. började gå i elementarskolan) samt en söndagsskola, vilken under tre år gav gratis undervisning åt mer än 30 personer. Han blev 1816 ^{29/10} förmäld med en dotter till rådmän A. Stark och h. h. född Berg och sålunda besläktad med Göranssönerna. Kyrkoherde i Tumbo 1830, i Nora 1852; död såsom prost 1861. "Svenska simkonstens fader." "Tjenstaktig, välvillig, rörlig, med lifliga åtbörder." — Hans farfar hade varit en synnerligen nitisk och kraftfull kyrkoherde i Askersunds landsförsamling (död 1779). — Skolans inspektor hovpred. Frodin var en kraftnatur av 1600-tals snitt (jfr Årsböcker 23 och HAGSTRÖM Strengnäs st. herdaminne IV s. 442); måg till härnösandsbiskopen Hesselgren var han svåger med den prost H. i Piteå, som donerade boksamlingen 1815. Frodin måg prosten Ljungberg blev sedan skolans inspektor.

Askersund menat, att bildningsstämpeln — att nu ej ens tala om medborgarrätten och människovärdet — kan erhållas t. o. m. utan att ett ord latin och logik läres, så hade Prins Oscars elementarskola ej arbetat mer än $\frac{1}{2}$ år med sina 19 lärjungar, förrän den gav avkall på att ha enbart näringsfrämjande och allmänbildande syften; man vill även tillgodose det tusenåriga kravet å latinkunskaper. Att latinet fordrades och studerades, hade sin grund bland annat däri, att skolan var stadens enda verkliga språkskola, att denna behövde elevavgifter (utan avkortning), att ungdomen skulle få dels utsikt till befordran även inom publika verk¹⁾, dels en mera allsidig utbildning, samt att läroverket skulle så mycket lättare kunna av K. M:t vinna särskilda privilegier åt en tredje lärare — vare sig nu det sistnämnda kunde ske *utan* förening med stadens äldre pedagogi (såsom man först ville) eller *med* en sådan förening med denna (såsom man sedan med eller mot sin innersta vilja fann lämpligt förorda). Trots förhoppningen att få sprida högre lärdom medelst alla tre klasserna och att få dem vilande på pedagogien blev denna sammanslagen med lägsta skolklassen (k. brev ^{21/7} 1824), dvs. »pedagogens» lön blev lärarelönen vid elementarskolan.

Om nämnda på en gång avskydda och åtrådda sammanslagning, om den så uppkomna skolavdelningens ifrågasatta förvandling till växelundervisningsskola (1830) samt om gossläroverkets upptagande 1841 på de allmänna läroverkens stat talas emellertid ej i de acta, som avtryckas i föreliggande volym. Där ingår ej heller något om den närmast från England inlånade kamratdisciplinering, som infördes här senast 1829 (liksom i Hillska skolan å Barnängen 1830). Detta skedde i viss enlighet med Hills märkliga och intressanta redogörelse, som utkom på svenska i år för 100 år sedan, samma år som den stora uppfostringskommission, för vilken den förenämnde Prins Oscar var ordförande, avgav sitt »moderna» betänkande om undervisningsreformer i allmänhet och bland annat om den likaledes 1828 började Statens provskola. Nämnda händelser i det lilla Askersunds lärda skolor är det meningen att uppvisa i en å två senare volymer — om ekonomien tillåter.

Det i föreliggande volym (Arsböcker 24) framlagda materialet

¹⁾ Jfr därom WIJMKARK aa sid. 53—55.

avhandlar huvudsakligen blott goss- och flickskolans tillkomst samt den förras första 3 halva skolår och den senares 4 första verksamhetsår. Av dessa handlingar torde ingen vara tryckt mer än »Idéer till en flickskola»; den återges (med förändrad stavning) i professorskan Ebba Heckschers arbete (1914) om den svenska flickskolan. Redan av innehållet i detta utkast drager författarinnan (sid. 11) den slutsatsen, att författaren »otvivelaktigt tillhört mankønet». Enligt vad det framgår här i det följande, avfattades aktstycket av skolans grundläggare apotekaren Carl Göransson.

Här avtryckas alltså i tidsföljd vissa tidiga acta (ur tvenne manuskriptböcker, som äro förvarade i Askersund). Med vanliga mellanslag (tomrum) mellan raderna återges här allt¹⁾, som rörande åren 1812—1816 förefinnes i den för båda skolorna gemensamma direktionens protokollsbok (nu i kyrkoarkivet; den avslutas 1833 ^{12/12}). Utan vanliga mellanslag och med tre tankstreck vid varje övergång till nedannämnda bok avtryckes det, som för motsvarande tidrymd hämtats ur bandet Diverse ankomna skrivelser samt — utan dylika tankstreck — ur volymen Afgångna skrivelser I (båda nu i samskolans arkiv). Blott ur sistnämnda volymer har en utgallring vidtagits och det för att man, då utrymmet är knappt, skulle undvika dels upprepning, dels upptagande av vissa acta av enbart lokalt eller icke-pedagogiskt intresse. (Ur Afgångna skrivelser I samt Riksarkivet: Skolväsendet 13 ha även ett par meddelanden och acta upptagits i noter.) —

Enär blott förstnämnda manuskriptbok är paginerad, anges endast dennas sidobeteckning; det sker medelst siffror inom klammer i texten. — Helst hade jag sett, att avtrycket blivit så absolut lika originalen som någonsin är möjligt, men då dessa, som tydligen mestadels nedskrivits i stor hast, till ett stort antal upptaga sådana uppenbara slarvfel som a i st. f. å eller ä samt o i st. f. ö,

¹⁾ Med ett undantag. Senare delen av första § å första aktstycket ersättes av en i avseende å titlarna etc. mera fullständig förteckning, hämtad ur en samling anteckningar o. a. acta i Sverges allmänna folkskollärareförenings arkiv. Därigenom får man lätt en överblick över elevernas sociala miljö. I nämnda samling finnes även en av mag. J. F. Sundberg 1831 utarbetad ekonomisk historik över pedagogien och över elementarskolans första årtionden, ekonomiska uppgifter från flickskolan, ett sammandrag av protokollen, en avskrift av stadgan 1815 samt intressanta interiorer från försöken med kamratdisciplin 1829 o. f.

har editionen i dylika flagranta fall återgivit stavningen sådan skrivaren tydligtvis avsett att den borde vara, ej sådan som han verkligen skrivit.

I lakunen s. 21 rad 21 torde stått orden »som Askersunds medborgare gort».

Rörande titeln å föreliggande bok må anföras följande. Uttrycket »Prins Oscars Elementar Skola uti Askersund» synes än — och vanligen — åsyfta blott gossläroverket, än därjämte även flickskolan. Att här i titeln den senare innebörden valts, beror närmast därpå, att det anslag å 100 Rdr rgs, som Prinsen årligen gav såsom premiemedel, sedan han den 18 aug. 1815 medgivit benämningens användande, fördelades mellan goss- och flickskolornas lärjungar (jfr protokollen $7/12$, 1831, $13/12$ 1832).

Vi sluta avtrycket vid en tidpunkt, då gosskolan står nära kulmen i avseende å läroämnen, organisation och lärareantal.

Det är vid denna tid skolföreståndaren Grahl yverboret yttrar, att ett avslag å ansökan om dubbel tjänsteårsberäkning till en tredje lärare skulle säkerligen få till följd, att elementarskolan »icke skall kunna höjas öfver medelmåttans låga krets, icke en gång skall kunna täfla med sin Syster i Gefle, och ett sådant missöde skulle i sanning smärta mig djupt» (Afgående Skrifvelser I). Från »missödet» att nöja sig med en enda medlärare skonades han. Men likväl skulle hans skola ej alls kunna mäta sig med Gävleinstitutet, och han levde tillräckligt länge — fastän då såsom kyrkoherde i Tumbo — för att få bevittna, hurusom i det statliga reglementet av $8/2$ 1841 läroverket förklaras vara blott en lägre apologistkola med två klasser under rektor och endast en lärare. Och när han lämnade rektoratet, var flickskolan stängd för flera år. Men så bildningsintresserad skolledning, så arbetsglada lärare och så reformvänliga skolor som Askersunds torde man ej — åtminstone ej dittills — haft många i Sverige.

[Sid. 1] [1812 1 dec.:] Då det genom alla, Tiders ärfarenhet är besannadt, att människans Moraliska och kundskapeliga värde bestämmer hennes anseende i samhället, hennes lycksalighet i den husliga kretsen; Och att detta icke winnes utan ett riktigt utvecklande af de naturs gåfvor försynen hos de dödliga ned lagt; det will säga, genom en sorg fällig up fostran göra dem skicklige till sin bestämmelse; hafwa undertecknade, af öm omtanka för samtida och kommande släkten innom detta samhälle, på vår dyrkade Prins Oscars namsdag, helig för hvarje Swänsk Jnybyggare, sammanträdt, för att till firande af denna högtid, Stifta en inrättning som under namn af *Askersunds* Upfostrings Sällskap, tager sin början från denna högtidliga dag. Wi mötas i dätta ädla före tag af en Man Herr Apotheqvaren *Carl Göransson* i *Stockholm* bördig från denna Stad, hwarest han fått de första Lyckliga anlagen till välgörenhet och Werldskännedom; och som genom ädel upoffring af en ansenlig *Summa* lättadt vårt bemödande för denna inrättning, samt genom sitt efterdöme, upmuntradt oss till et så ädelt före tag.

§ 1 Till vinnande af en nödig Fond, hafwa nedan skrifne Subskriberat; med vilkor att den för [2] hvar och en antecknade summa med sex procentens ränta, som hvarje halft år inbetalas, får hos gifwaren emot Jnteckning i Fast egendom eller annan godkänd och Laglig säkerhet, innestå; Dock hvar och en Subscibent dess Barn och arfwingar öppet lemnadt, att när som hälst afbördas sig detta Capital, i hwilket fall, det honom åligger att 3^{ne} månader innan in betalningen, anmäla det hos Directionen, som under denna tiden bör genom kungörelse ifrån Predik stolen derom underrätta weder börande, samt wid mottagningen af det up sagda Capitalet, göra det så säkert frugtbart som möjligt, —

[I stället för den i protokollsboken intagna serien av donatorer och belopp avtryckes här en å ett löst papper gjord förteckning,

enär den men ej den förra listan upptager de sammanskjutandes titlar. Även för några senare tillkomna medel redovisas å denna lösa lista, vilka ock må här angivas.]

Stiftare af Askersunds Stads Uppfostrings Sällskap, som bildades den 1 December 1812:

	Skänkte Capitaler.
	Banco Rdr sk. rst.
Apothekaren i Stockholm Herr Assessor Carl Göransson...	1000: — — —
Apothekaren Herr Rådman Math. Möller.....	500: — — —
Herr Rådman Eric Hoberg	100: — — —
Herr Handlanden Gust. Christiernsson	300: — — —
Herr Handlanden Sven Andson Berg.....	300: — — —
Herr Rådman Anders Stark.....	300: — — —
Herr Handlanden Anders Qvist	300: — — —
Enkefru Elis. Qvist	200: — — —
Herr Rådman Göran Sundblad	200: — — —
Herr Rådman Fred. Schiultz	200: — — —
Herr Rådman G, N, Wahlenberg	222: 10: 8: —
Herr Handlanden Anders Berg	200: — — —
Herr Rådman P, Lindblad	250: — — —
Herr Rådman Jon, Berg Jousson	300: — — —
Herr Rådman Carl Lundberg	222: 10: 8: —
Demoiselle Christine Stark	50: — — —
Herr Handlanden Jöns Stark	200: — — —
Herr Rådman och Färgaren Jonas Sandberg	150: — — —
Herr Rådman S. N. Fagrell.....	100: — — —
Herr Rådman och Hattmakaren J, O, Wennerberg	100: — — —
Herr Handlanden M. Nederdahl	100: — — —
Herr Rådman Jacob Lindblad	200: — — —
Enkefru Cath. Margaretha Berg.....	200: — — —
Herr Rådman Anders Sundblad	222: 10: 8: —
Herr Rådman Gustaf Lundberg	200: — — —
Herr Handlanden Nils Tybeck.....	300: — — —
Enkefru Anna Maria Berg	100: — — —
Herr Handlanden Carl Abrahamsson	100: — — —
Herr Handl. A. Qvist, såsom förmyndare för Nordgrens Barn ..	100: — — —
Herr Handlanden Olof Hoberg	100: — — —
Enkefru M. E. Långström	100: — — —
Herr Kopparslagare Ålderman C, G, Berg	100: — — —
Herr Medicinæ Doctor och Assessor Sven Bring	100: — — —
Herr Inspector Jacob Lundberg på Åboholm.....	100: — — —
Herr Garfvaren A Beckman.....	100: — — —

[Transport Bco] 7316: 32: —

Transport Bco 7316: 32: —

Den 1 December 1815:

En okänd välgörare (Herr Kammarherren J H Steuch) ...	1000: — — —
Herr Assessor Carl Göransson ytterligare	500: — — —
HofApothekaren i Stockholm Herr Carl Sprinchorn.....	333: 16: — —

Den 8 Martii 1816:

Herr Brukspatron Abm Christiernsson skänkt frälseräntan af ett helt Hemman Våknesta Uppgård, motsvarande ett Capital af.....	333: 16: — —
--	--------------

Den 3 Julii 1816:

Grosshandlaren i Gefle Herr A, P, Göransson	333: 16: — —
Summa Bco	9816: 32: — —

[Tillskrivet senare:

Genom Skol-Direktionens omtänksamma förvaltning hafva dessa medel blifvit förökade, så att de utgjorde d. 31

December 1839, 10,654: 20: 9:—]

§ 2. En Direction för styrelsen af detta Institut, och för förvaltningen af dess medel, bestående af Fem Ledamöter kommer att organiseras; Härtill waldes nu Herr Apoteqvaren *Carl Göransson* såsom *Permanent* Ledamot; de öfrige eller Herrar Rådmän *Math: Möller, G. Sundblad, Carl Lundberg*, och Handelsmannen *Anders Stark* innehafwer dessa förtroende Påster på ett år, och kommer efter hwarje års förlopp 2^{ne} af *Directionen* att utlottas, och andra i dess ställe att invoterar, Dock stånde det delägarne fritt, att åter intaga de utlottade, om de med sitt förtroende hwila wid dem.

Directionens hufwud göromål för närwarande är att emottaga *obligationerne* för *Subscriptions* [4] *Summan*, utverka Jnteckning härföre, samt *Correspondera* med Herr *Apothekvaren Carl Göransson* i Stockholm som åtagit sig att anskaffa Plan till Institutets fullkomliga inrättning och fort gång, hwarefter och då en sådan ankommer, det skall åligga de härwarande Herrar *Directeurer*, att sammankalla Sällskapets medlemmar för att höra deras yttranden och då äfwen upprätta en formelig *Instruction* för *Directionen*.

§ 3. Till Lärare för Skoleungdomen bör en *Promoverad* Magister, och i lefwande Språken kunnig man antagas, hälst ärfarenheten witsordat att utan grundelig kännedom, hos underwisaren blifwa *Scholairerne negligerade*; Äfwensom hos *Gouvernanten* bör hafwas afseende på kännedom, i alla handa Fruntimmersyrken,

Musique och Språk, samt en stadgad *Moralisk Character*, utom hvilka egenskaper ett Frun timmers upfostran ej kan fullbordas; och kommer Löne wilkoren framdeles att bestämmas.

§ 4: J den nu projecterade Skolan får ingen admiteras, som icke förut lärdt räkna och skrifwa, samt grunderna i *Christendomen*, hälst ändamålet skulle förfelas, samt de wettgirigas och mera för sig komme hindras, om någon aldeles okunnog uptogo tiden för Läraren; och som denne inrättning är grundad på Privatas frikostighet, will delägarna hafwa [5] tillåtit att 2 stycken Fattiga och obemedlade Gosse Barn och 2 Flicke Barn inom samhället, mågå omkostnads fritt och utan någon afgift, njuta underwisning; af hwilken förmåns ärhållande de sökande hafwa att wända sig till *Directionen*, som bör föredraga det för intressenterne hwarje sammankomst den 1 Dec; och hwars bifall eller afslag skall wara gällande.

§ 5. Om någon ytterligare skulle wilja anteckna sig deltagande i detta upfostrings Sällskap, skall det icke wägras; Likwäl med det förbehåll, att Summan ej får understiga 100 Rd Banco —

§ 6: Till öfwerseende af Sällskapets handlingar, och öfwer läggande om flere hit kommande angelägenheter, sammanträder *Directionen* jämte delägare, hwarje år den 1. December.

[I det följande återges två brev till en av stiftarna, råfman M. Möller, Askersund, och ett till *Directionen*.]

[A] Stockholm d. 15. Mart. 1813.

Högtärade K^{ste} Farbror!

Jag tackar Farbror förbindligast för estimerade brefvet.... Det går långsamt med planen för Skolorne, och jag har i bref till Sv. Berg upgifvit orsaken därtill, Man kan icke skynda på sådane karlar jag engagerat, utan man måste afbida den maklighet De finna nödig för Deras tankars flyckt, emedlertid har jag hopp at i denna månads slut hafva något at presentera för *Direction*. 2 Magistrar blifwa vist nödiga, och hvilka vissa timmar i wekan komma at biträda Gouvernanten för Flickskolan i Vetenskapliga saker, som sällan något fruntimmer förstår at rätt undervisa uti, och dessutom blifwer Hon fult sysselsatt med Fruntimmers slöjder — Jag finner Farbrors tanka ganska riktig at vi nu genast kunde skrida till anskaffandet af en Gouvernant, och ehuruwäl, innan någon viss plans antagande, man ej bestämt kan föreskrifwa Henne hvad Hennes skyldigheter blifwa, så fordras tid till Hennes anskaffande, och i ordnings ställande på Stället — Om Farbror

således behagar så vill jag härom annonsera i tidningarne at Sökande adressa Sig antingen till *Direction* i Askersund eller till mig som Dess ombud härstädes — Jag har tänkt at föreslå Hennes lön till 300 Rd och Magistrarnes hwardera till 200 Rd alt B^{co} jämte fria Husrum och ett vist quantum huggen Ved om året — Hvad Eleverna betala för året, så flickor som Gossar, som blifkunnas sedan efter omständigheterna förändras Gouvernanten bör wer 10 a 15 Rd B^{co}, ingår alt i *Directions* Kassa — Löneviljekoren kunna sedan efter omständigheterna förändras Gouvernanten bör hafwa 2 Rumm, 1 stor Sal, kök och uthus — Magistrarne 3 Rumm, 1 stor Sal eller hälst 2, 1 kök och uthus, där bör äfwen en stor gård finnas för Gossarne at mellan Lästimmarna recoliera sig — Ljusa och glada Rumm blifwa af nöden och jag håller före at de 2 föreslagna stälлена blifwa ganska tjenliga — Om Farbror således är god och Rangerar om rumm för Gouvernanten dock så at ingen hyra betalas förr än de komma at begagnas så vill jag till och med i morgon bestyra om annonen i Tidningarne — De gamla Skol inrättningarne komma på bättre fot, men mig wetherligt så inrättar Regeringen inga nya och från den Hand hafwa vi troligen ingen hjälp at wänta annat än at få dubbel årberäkning för Lärarne. Förslaget at genom tidningarne göra de upoffringar bekanta som [lakun] fruktar jag stöter något på skryt och blifwer utomdess nog bekant — Det enda ställe där det blifwer nyttigt är hos Regeringen och där blifwer det bekant då Landshöfdingen utvärkar Kongl. Stadfästelse på Skolinrättningen. Hvad jag tror så bör uti Skolreglorne ingen skilnad göras i betalningen för sådane Barn, hvars Föräldrar gifwit till fonden eller icke, om De finnas innom eller utom staden, ty det beror på *Direction* at, sedan i samma mån som Kassen tilllåter, göra minskning i betalningen för sådane Elever, hvars föräldrar till fonden bidragit — *Directions* händer kunna i detta fall ej blifwa bundna, och intet spår af Egennyttia faller därigenom i Regeringens ögon. — Jag önskar at snart få höra at Farbror är aldeles frisk och beklagar den Sjuklighet Farbror råkat ut för — Med vännskap och agtning tecknar!

Carl Göransson

[A tergo: Rådmanen Ädel och Högagtd Herr Math. Möller Askersund.]

[B] Stockholm d. 29. Mart. 1813.

Högtärade K^{ste} Farbror!

Enligt mitt sista bref lätt jag en annonce inflyta uti Dagligt allehanda om behofvet af en Gouvernant för Pensions anstalten, som tillbringade mig flere Sökande än en för hwarje Barn — Bland alla dessa fann jag endast en Mamselle Lindeberg nära 30 år gammal, som jag genom Dess sätt at vara ansåg tjenlig för ändamålet och stället — Denna goda tanka om Henne stärktes

ännu mer hos mig då Hon framviste inneslutne betyg af Kongl. Secretär Borg, en Mann som helt och hållet upoffrat Sig för Barnaupfostran, och som bättre än någon annan kan bedömma sådane saker. Jag var glad at denna händelse förskaffade mig Hans bekantskap, Jag besökte Honom därföre i går och Han lofvade mig at i händelse Hon antages, vill Han före Dess afresa gifva Henne ytterligare underrättelser som Han genom Sin långa ärfarenhet uti Barna upfostran skördat, och därjämte genom Correspondence med Henne eller Direction, eller ock genom mig vara nyttig till Skolanstälternas förbättring och fullkommande — Sedan Direction beslutit om denna skall antagas eller någon annan, så blifver nödigt at genast gå i författning om anständiga rumms hyrande, som jag håller före böra bestå af 2 Kamrar, 1 Sal och Kök — Hon antages väl på obestämd tid med 3 a 6 månaders uppsägning — Jag har sagt de sökande at Direction beslutit årliga Lön i ett för alt till 300 Rd Bco och därjämte fria Husrumm och vist quantum Wed, som jag håller före vara någorlunda afpassat. Jag afvaktar Directions svar om Mamselle Lindeberg antages och i sådant fall hvilken tid Hon skall infinna Sig — Jag hoppas at innan Gouvernanten är på stället och hunnit etablera Sig där, bör jag väl hafva Skolplanen från Gefle.

Professor Doctor Gadelius, som är känd af Herr Assessor Bring, har ålagdt mig at skaffa Dess Syster, som är gift med en Porträt målare Belloin och har 3 små Barn, denna beställning. De relationer jag har med Professor Gadelius gör at jag ingenting högre önskade än at kunna recommendera Systemen, men det är min plikt at åsidosätta eget intresse för Sällskapets fördel, och enligt min öfvertygelse passar Hon icke — För at komma ifrån denna ledsamma sak sade jag Gadelius at Direction under hand Corresponderat med Kongl. Secretär Borg och at Mamselle Lindeberg i anledning därpå lärar vara så godt som antagen utan at jag därpå vetat; Emedertid skulle Gadelius i dag skrifva till Assessor Bring, och bed Honom för all del i Sitt svar ej gifva mig någon skuld om Direction ej antar Systemen, Jag utbeder mig af Direction denna välvilja. För öfrigt har en Fru Réenstjerna anmält Sig, som förut haft Pension i Mariestad och kan hända således på orten är känd; Äfven Hon tyckes vara ett anständigt Fruntimmer och är försedd med goda recommendationer.

Med agtning och vänskap undertecknar

Carl Göransson

För den goda ordningen skull går ej an at hvar och en af Sällskapet blandar Sig uti Styrelsens eller Directionens göromål, sedan en gång grunderne för densamma af Sällskapet äro fastställda och gillade, men som Styrelsens omdömme naturligtvis ej kan omfattas en Flickas hela upfostran, så torde blifva nödigt at Sällskapet

anmodar några Fruar at uti Directionen deltaga i afseende på sådant som rörer undervisningen i Flickskolan, och jag för min del skulle önska at få nämna Borgmästarinnan Hoffman, Assessorskan Bring, Prostinnan Frodin och Fru Sara Christjernsson

[C] Ädle och Högaktade Herrar Directeurer!

Jag skyndar at öfersända till Herrarne härmed planen till Elementar skolan för Gossar i Askersund, sedan jag nu entligen erhållit den från Gefle — Jag anmodade Kongl. Secretär Borg at därvid göra Sina anmärkningar, hvilka jag äfven härinnelyckt belidsagar. Min tanka är at Herrarne anmoda Hr Prosten Frodin at blifva Skolornes Jnspektor, och i händelse Han har den godheten at åtaga sig detta verkligt viktiga besvär, at då genast i samråd med Honom och någon annan vittor Mann på stället, genomgå hela planen och därpå antaga eller förkasta hvad omständigheterna förete; Sedan detta är värkställt och renskrifvit resa 2 Deputerade från Sällskapet till Landshöfdingen, anmoda Honom at blifva Directionens Ordförande och at föredraga planen hos Kongl. Majt till Dess nådiga stadfästelse. För denna sak har jag nu gort alt hvad på mig ankommer, och jag är fullt öfvertygad at Directions nitiska bemödande fordrar en mindre tid än jag utan Eget förvällande borttagit. Med fullt förtroende till den Comité, som öferser planen, at alt sådant antages, som enligt hvars och ens fulla öfvertygelse, anses för det nyttigaste, så får jag för min del härmed förklara mig nögd med det resultat som blifver, och önskade at De öfrige Ledamöterna af Sällskapet ville göra det samma, ty om hvar och en har sin särskilda mening och tillika vill hafva den fram, så förordsakar sådant endast villervalla och tidspillan — Mig tyckes at 6 Kap. 1 § i så måtto borde ändras at för hvar Gosse och Flicka betalas årligen 20 Rd Rco antingen De bo innom eller utom staden — Direction eller Sällskapet har ju fria händer at sedan resolvera at, som Kassen tillåter, så betalas endast hälften tills vidare för Deras Egna Barn — Därigenom blifver § mindre Egennyttig. Planen till Flickornas Skola får jag först efter Påsk. Jag väntade i dag svar från Herrarne huruvida Mamselle Lindeberg skall antagas eller icke — I förra fallet är Hon resfärdig i börgan af nästa månad om Direction så snart kan mottaga Henne, och i händelse Sällskapet ännu då icke vore ense om planens antaglighet, så är nästan alla bättre flickors upfostran enahanda, och Gouvernanten finge i sådant fall följa den vanliga pensions turn at börga med — Hr Gust. Christjernsson har skrifvit till mig om en Mamselle Abom, hvars Bror äfven talt vid mig at Dess Syster önskade blifva antagen till Gouvernant vid Skolan — Jag känner icke detta Fruntimmer, Hon lärar i synnerhet vara snäll at rita, men det fordras så mycket annat mera dugligt, och jag har sedt exempel at den som vinlagt Sig om at i

synnerhet öfverträffa i en sak varit kall för allt annat — Mamselle Lindeberg kan rita och måla något, såsom mönster och Landskaps stycken. Hon kan således häruti gifva någon undervisning och troligen så mycket som flickorna hinna med, men Hon lär vara väl hemma i Fransyskan, något i Tyska och Engelska, men hvad som är det förnämsta Hon tyckes hafva en säker moralisk bildning och äfven förstå at meddela barn densamma — Jag kan vist misstaga mig, men då ytan och godkända recommendationer tala till Dennas fördel, så finner jag intet skäl at börja underhandling med en annan, hvars inre värde man lika litet är Capabel at bedömma. Sprinchorn, And. Pet. och Gust. Zepf. [Göransson] hafva lofvat mig at till dess De få bättre råd årligen bidraga till fonden 10 a 15 B^{co} hvardera, och kommer alt i god gång med påräknad nytta, så glömmar jag icke denna idé, som blifvit min glädje —

Med högagtning har jag äran vara
Ädle Directions
Ödmjuka Tjenare!

Carl Göransson.

Stockholm d. 8 Apr. 1813.

År 1813 den 14 *Aprill*, sammanträdde efter kallelse af Upfostnings Sällskapet i *Askersund Directeurer*, de inom denna Stad warande delägare i Fonden, för hwilka, uplästes det från Herr *Apothekv. C Göransson i Stockholm* nedsände *project* till plan för 2^{ne} Skolars inrättning; och emädan wid detta tillfälle, en del af *Subscriberne* woro frånwarande, wid togs det beslut, att samma Plan borde till genom läs-[6]ning imällan alla delägare i *Fonden Circulera*, till nästa sammankomst, som utsattes till den 29 *Juni*, då en hvar ägde göra de anmärkningar, som till ändamålet finnas lämplige — *Directeurerne* och delägarne åtskildes —

Herr Rådman M. Möller Askersund!

Stockholm d. 6 Majj 1813.

Jag skyndar at till Direction öfversända de *Jdeer* jag fått till inrättande af Flick skolan — Vederbörande ansågo denna sak svårare än den förra och nästan omöjligt at uprätta en plan förr än ärfarenheten därtill gifvit någon grund — Emedlertid har man här något at till en början följa, och Gouvernanten at däruti ungefär se hvad Henne åligger — Framdeles bör Direction i samråd med några vettiga Fruar t. e. Dem jag sist nämnde och Gouvernanten lätteligen kunna upgöra vissa stabla regler at följa i denna skola. Jag har förelagt H^r Borg äfven dessa *Jdeer* och Han lofvade mig at framdeles gifva Sina tankar till Direction angående

en Flickskola, och emedlertid säga Mamselle Lindeberg den före Hennes afresa, som blifver den tid jag förut nämnt. Det är väl nödigt at Direction ombesörger och betalar hushyran så väl för Gouvernanten som Magistrarne och det för alltid, ty annars kunde en Lärare komma som för hushålningens skull hopträngde Barnen onaturligt — Rena Lönen håller jag före böra vara för Gouvernanten 300 Rd och för Magistrarne 200 Rd hvardera alt B^{co} Jngen af de sednare kann vara Jnspector, det vore at vara sin Egen Upsyningsman — Man kan ju taga endast en Magister till dess Mann får se om 20 Gossar äro at påräkna.

Med vänskapsfull högagtning tecknar!

Carl Göransson

Idéer till en Flickskola.

En flickskola får icke vara publik, och behöfver icke hafva någon kunglig Stadfästelse. Om en sådan inrättas i Askersund, torde det icke behöfvas mer, för de fonders säkerhet som dertill anslås, än att den står under Landshöfdingens beskydd. Närmaste inseedet deröfver bör tillkomma församlingens pastor, som ¹⁾ förenar med sig en Direction, hvilken i Askersund bör vara densamma för flickskolan, som för goss skolan. Biskoppens befattning härmed är öfverflödig.

Den guvernante, som antages, bör vara känd för ärbarhet, goda seder och af ett sinnelag som icke allenast svårligen rubbas i sin jemnhet, utan äfven tillvinner sig de unga elevernes kärlek och förtroende. Den minsta fläck på hennes rykte, eller den minsta tvetydighet i hennes uppförande, gör henne oskicklig till sin befattning. Den skickligaste borde vara en enka, som till dygd och ärbarhet uppfostrat egna döttrar. Om en sådan guvernante träffas (?), så bör för öfrigt ingen ting vidare fordras af henne, än att hon har ett godt naturligt vett, sunda moraliska begrepp förenade med en oskrymtad gudsfuktan, och skicklighet i hvarjehanda fruntimmers slöjder. Gouvernanten bör hafva rättighet, att icke emotaga någon flicka i sin skola, som icke är känd för goda seder, och hon ansvarar för sina göromål hos pastor och Direktionen, men alldeles icke hos barnens föräldrar, hvilka, då de lemna sina barn till Skolan, måste underkasta sig de regler och förordningar som der pröfvas nödiga, men kunna alldeles icke göra några egenvilliga undantag och förbehåll. Gouvernanten äger att underrätta sig om sina unga elevers uppförande så utom som inom Skolan, och att bestraffa möjliga förseelser med en moders hela myndighet och ömhet, utan att ens Direktionen eller pastor dermed äger att be-

¹⁾ I st. f. Detta "som" är skrivet ovanför en överstruken mening. Denna synes varit följande: som [,] kan, om så pröfvas nödigt. Efter "förena" har efteråt skrivits ett r.

fatta sig, så framåt icke uppenbara missbruk af denna makt skulle visa sig å guvernantens sida. Den varsamheten ålägges likväl Guvernanten på det högsta, att icke blanda sig i några husliga förhållanden, om icke för att inskräpa i de unga sinnena skyldigheten att vörda och älska sina föräldrar, och lyda deras befallningar. Guvernanten är alltid närvarande under undervisnings timmarna, och sysselsätter sig då endast med sina elever, och får icke emottaga besök af främmande personer, för att med dem inlåta sig i konversation, och sålunda hindras från sina göromål. Föräldrar, anhöriga och andra som önska inrättningens förkofran tillåtas likväl att underrätta sig om barnens framsteg, och genom sina uppmuntrigar lifva deras håg.

De flickor, som vid inrättningen emottagas, böra vara mellan 8 och 12 år, Ju större likhet i ålder, desto bättre. Tiden, huru länge undervisningen bör räcka, kan icke i förväg bestämmas. Afgiften för undervisningen fastställles efter behof af Direktionen, till hvilken den erlägges.

Undervisningen räcker 10 månader om året, lika som i goss skolan; men timmarne för undervisningens gifvande kunna på annat sätt fördelas. Det synes som en och annan timme kunde anslås mer för flickor än för gossar; emedan de af naturen fordra mindre rörlighet, och deras göromål äro af den beskaffenheten, att de, så länge de räcka, fordra mindre tankespänning, och under de lediga stunderna ingen förberedelse.

Undervisnings ämnena böra vara, kristendomen förklarad på ett sätt, som talar till hjertat; modersmålet; geografin, och historien i synnerhet fäderneslandets räkna och skrifva. Modersmålet böra flickorna lära sig att stafva rätt, och känna grunderna af dess grammatika, hvilken äfven kan tjena till någon vägledning, om de sedermera komma att läsa något främmande språk. I alla dessa nämnda saker bör undervisning meddelas af goss skolans lärare, eller om deras tid är för mycket upptagen, af någon annan; men aldrig af ett fruntimmer. Förän modersmålet är känt till sina grunder, är det en onödig, om icke skadlig, luxe att lära sig Franskan. Ett ungt fruntimmer af medelståndet, som alldeles icke behöfver visa sig i de högre kretsarna, har nog, om det kan läsa en fransk bok och uttala och skrifva rätt ett franskt ord. Allt deruti öfver är grannlåt, som aldrig bör vara målet för en förnuftig uppföstran. Af denna orsak behöfves det icke heller att guvernanten kan tala franska, utan endast läsa detta språk. Hon behöfver icke undervisa deri, utan endast hjälprea sina elever, om de påkalla hennes hjälp; men den rätta undervisningen tillhör en karl. Någon undervisning i botaniken kunde icke skada; men dertill fordras icke den científika, utan endast den mera ytliga, som kan inhemtas af magazin för blomsterälskare, Svensk botanik och andra eleganta verk, som tillika kunna meddela någon smak för konsten att tekna

och rita. Sådana böcker böra derföre finnas vid Skolan, och kunna rådfrågas af guvernanten, så väl som eleverna.

De stycken, som i synnerhet höra till guvernantens befattning äro: att sy, märka, sticka, brodera o. s. v. hvarvid alltid bör i hågkommas att det nyttiga alldrig får försummas för det granna. Det är mera önskligt, än nödvändigt, att guvernanten också kan lära tekna och rita med färgor. Kan hon derjemte undervisa i sång, och för dess skuld på klaver, så har hon alla de talanger, som någonsin fordras. Dansen, ehuru i våra tider nästan outhärlig vid en flickas bildning, må besörjas af föräldrarna sjelfva på de timmar, som i Skolan icke äro upptagna. Guvernanten kan vara närvarande vid dansöfningarna, men är icke dertill tvungen. I allmänhet, ju mer guvernanten umgås med sina elever, desto bättre uppfyller hon sina skyldigheter. Då handarbeten förbehafvas i Skolan, likasom vid de lediga stunder, hvilka hon tillbringar i samtal med sina elever, bör hon vara i synnerhet sorgfälligt att undvika allt förtalande af andra menniskor och sådana lätt sinniga ämnen, som derigenom att de förvilla eller oreña barnens inbillning lägga grunden till lättsinnighet i tänkesätt och seder. Hon bör, så mycket hos henne står, förekomma all läsning af romaner, icke genom stränga förbud, utan genom ingifvandet af smak för nyttigare lektur, och moraliska berättelser, resebeskrifningar och historiska skrifter, likasom bättre poetiska skrifter. De flesta kärleks och sällskaps visor hysa ett hemligt gift, och böra derföre alldrig höras, ännu mindre läras och sjungas af unga flickor. Om någon sådan, eller en skadlig roman, skulle falla i elevernas händer; så må guvernanten med godhet visa det skadliga och förderfliga som läres i de förra, och det falska och principlösa, som vanligen råder i de sednare. Att i detta afseende föreskrifva några regler är alldeles omöjligt; men saken är likväl för vigtig, att lemnas alldeles oanmärkt.

Vid hvarje termins slut anställes pröfning af flickornas framsteg i läsa, räkna och skrifva, och de arbeten uppvisas, hvilka hvar och en förfärdigat. Vid dessa examina äro inga andra närvarande utom lärarne, än Direktionen och elevernas föräldrar eller de som åtfölja föräldrarne. De belöningar, som kunna komma att utdelas, böra tillställas barnen i föräldrarnes namn af guvernanten, och alltid vara af den natur, att de antingen påminna barnen om deras plikter mot sina föräldrar eller upmuntra dem till förnyad flit och arbetsamhet: t. ex. för ett lydigt och beskedligt uppförande, en lämplig souvenir af fader eller moder, för framsteg i studier, en nöjsam och nyttig bok, afpassad efter barnets ålder och begrepp; för framsteg att skrifva eller rita en vacker gravure; för arbetsamhet i söm ett anständigt tyg till klädning o. s. v. Allt slags utdelande af medaljer och offentliga prisutdelningar tillåtas alldeles icke i flickskolan, utan bör man snarare utdela inga belöningar än ut-

delar sådana. Pastor slutar examen med en uppmuntran till husliga dygder.

Hvad disciplin inom Skolan beträffar, behöfves för den inga bestämda regler. Om Skolan har den lyckan att äga en ömsint och samvetsgrann *gouvernante*, så behöfves inga; och inga regler kunna ge skicklighet åt en oskicklig föreständerska. Den som icke skulle kunna vara en god och förständig mor, bör aldrig befatta sig med flickors uppfostran. Rättvisa, stränghet blandad med godhet, allvar i hvad som förehafves och uppmärksamhet på minsta brott mot goda seder innefatta de hufvudsakligaste föreskrifterna. En enda sak bör nog märkas. Ingen flicka af tvetydig karakter, och tvetydigt rykte, får emottagas i Skolan, och om hon redan af okunnighet blifvit emottagen, bör hon skiljas derifrån, utan all offentlighet, och med föräldrarnes vettskap, då anmälan sker hos pastor eller Direktionen.

Den 29 Junji samman trädde efter beslutet af den 14 Aprill åter *Askersunds* Upfostrings Sällskaps *Directeurer* och delägare, då den för inrättningen, af Herr *Apoth: Göransson* hitsända Plan åter uplästes, bifogad med kongl. Secreterar *P. A. Borgs* däröfwer författade Noter, hvar efter Sällskapets Ledamöter tillspordes om där wid wore något att påmina, med begäran att slike påminnelser borde skriftligen till *Directionen* ingifwas. Sällskapet förklarade enhälligt, att de wid genom läsningen funnit denna plan med de bilagde anmärkningar, af *H. Kongl. Secreteraren* så alldeles förnemlig med sine tänkesätt, att den, utom i 3^{ne} puncter, hwari nu gordes ändringar, för öfrigt till alla dess delar af dem gillades och antogs.

§ 2. *Directeurerne* till känna gåfwo, att den för flickskolan utsedde *Gouvernanten Demoiselle M M: Lindeberg* redan från *Stockholm* hit anlant, och woro färdig att börja med pensions inrättningen hvarföre beslöts, att subscribenternes äldre döttrar den 1 Julii borde af henne emottagas, och de yngre den 1 Aug. Sällskapet åtskildes

[7] Den 3 Aug. 1813

§ 1: Sedan nu *Pensjonen* för Flickor tagit sin början, samlades åter *Directeurerne* för att i åtskillige *economiske* delar öfwerlägga; hwarwid inom *Directionen* till *Casseur* waldes Råd och handelsmannen *G Sundblad*, som åtog sig at indrifwa årliga räntorne af de till inrättningen gifne *Capitaler*, hwilka hwarje halft år böra betalas samt att en månad efter räntornas förfallotid, be-

räkna Ränta till *fondens* för mån; lik wäl med undantag för första in betalningen, som bort wara wärkstald den 1 Junij, men ännu icke blifwit godtgord af brist på utsedd *Casseur*, hwar för räntan icke kan komma *Fonden* till godo förr än den 1 Octob., men derefter från den 1 Januarii samt den 1: Julii

§ 2 Derefter antecknades de redan i *Pensjonen* antagne unga Fruntimmer i följande ordning Den 1 Julij *Demoiselle Brita Elis: Stark d:o Carolina Möller — d:o Eva Brattström — d:o Chr. M Stark — d:o Anna E: Lundberg — d:o M: G Berg — d:o Ev: L Wennerberg — Den 1 Aug. d:o Sara Gust: Stark — d:o S M: Sundblad — d:o C L Sundblad — d:o Wilhelm Tybeck — d:o Anna S: Abrahamsson d:o M Elis Stark — d:o M C Lundberg — d:o Elis G Christiernsson* [8] För hwilka å denna *Termin* enligt antagen Plan, af Föräldrarne böra erläggas 4 Rd B^{co} för hwardera, som af *Casseuren* upbäras och Redowises

§ 3. Sedan nu Flick Skolan är *organiserad*, blef till följe af *H. Apoth: Göranssons project* i Skrifwelse den 6 Maji detta år, med den antagna *Gouvernanten Demoiselle Lindeberg*, af *Directeurerne* öfwerenskommit att hon skulle njuta betalning, beräknad till 300 Rd^r B^{co} om året i *Contant*, jämte fria husrum och wed; som wid hwarje *kvartals* Början af *Casseuren* till henne utbetalas.

Ehuru *Directeurerne* efter Sällskapets *Stipulation* förmodat, att kunna bestrida årliga hyran med 50 Rd^r B^{co}, har lik wäl, i anseende till inrättningen af *kök*, och åtskillige andra *Considerationer*, hushyran för et år eller till 1 Julji 1814, till *H handelsmannen A Berg* måst ökas med 16:32 B^{co}, hwilket Sällskapet wid allmänna Samman komsten den 1 Dec skall tillkänna gifwas

§ 4 *Planen* till *Institutet* för unga Flickor uplästes och kommer, att wid nästa allmänna samman komst den 1 Dec Sällskapet till antagande före wisas; emedler tid anse *Directeurerne* att den som rättsnöre till samma tid bör begagnas. *Directeurerne* åtskildes.

[9] Den 8 Sept: 1813 Efter skjedd kallelse af *Directeurerne* sammanträdde *Askersunds* Upfost: Sällskapets Samtelige hemma warande Ledamöter, hwilka efter genomseendet af handlingarne, stannade i följande beslut. 1mo att 2^{ne} Skicklige Lärare till *Gossarnes* underwisning böra antagas till hwilkas aflöning *Diriction* föreslår 200 Rd^r B^{co} hwardera, jemte fria husrum hwilket *project*

wid allmänna sammankomsten den 1 Dec Sällskapet kommer att föreläggas.

2do Att *Plan* till Flickskolans inrättning bör till herr *Baron* och Landshöfdingen *Löfvensköld* wid samma tillfälle insändas, som *projectet* till Goss Skolan ingifwes.

3^{tio} Att kostnaden för *Demoiselle Lindebergs* flyttsaker från *Stockholm* blefwer på hennes begäran af *Casseuren* ärsatt. Sällskapet åtskildes.

Den 27: Nov *Directeurerne*, som denna dag sammanträdde, hwarwid H Borgmästar *Hoffman* war till städes hade nu låtit renskrifwa 4 *Exemplar* af *Plan* till Gos Skolans och 2^{ne} *Exemplar* till Flick Skolan; men som bägge sakna all underskrift, hwilken *Directeurerne* anse nödwändig, innan de till höga wederbörande insändas, och tiden till allmänna sammankomsten om några få dagar inträffar; trodde *Directeurerne* tjenligt wara att dröija med afsän[10]dandet såwål till H, *Baron* och Landshöfdingen, som H Biskopen och *Commendeuren Doctor Tingstadius*, intill dess wid sammankomsten blifwit öfwerlagdt och beslutat, huru wida, antingen *Directionen* ensamt, eller hela det bidragande Sällskapet böra desse *projecter* med sine underskrifter *Sanctionera*.

Sluteligen får *Directeurerne* tillkännagifwa, at sedan sidsta sammankomsten den 8 *Sept.* hafwa under loppet af samma månad friwilliga gåfwor af H *Doctor S P Berg* 20 Rd *H: Apothek: Sprinchorn* 20 Rd^r *Herr And. P Göransson* 10 Rd^r samt H *G Z Göransson* 10 Rd^r till hopa 60 Rd^r B^{co}, i *Cassan* influtit, hwarföre *Casseuren* betalar ränta från den 1 *Octob:*

År 1812 den 1 *December* sammanträdde efter skedd kallelse i *Askersunds Stad*, samteliga ledamöterne af det här inrättade upfostrings Sällskap, för hwilket, efter skjedd samling, uplästes den ifrån *Stockholm* nedsända *projecterade plan*, hwarefter så wäl Gosse som flicke *Scholans* styrelse skulle inrättas.

Wid *planen* för Gosse *Scholan*, ansåg Sällskapet intet wara att ärindra eller tillägga, hwarföre den ock, efter de flästa Ledamöternes sammanställande mening, utan annan förändring antogs, än att wid första *Capitlet 5. momentet*, för Jnrättningens säkerhet och framtida bestånd skulle de ord inflyta: Att i händelse någon Jnteckning af de till [11] *Fonden* anslagne *Capitalen* ej inom 10 år warder förnyad, och *Fonden* derigenom skulle lida någon för-

lust, så böra de *Directeurer* under hwilkas förvaltning en slik försummelse inträffat, af egen förmögenhet, hålla *Fonden* skadeslös, både för *Capital* och ränta. — Hwad åter *planen* för Flick *Scholan* beträffar, som äfwen uplästes, förmodade Sällskapet, att den i åtskilliga delar tarfwade rättelse och förbättring; till hwilken ända herr *Assessor Bring*, herr Borgmästaren *Hoffman* samt Herrar handelsmannen *G: N: Wahlenberg* och *Lundberg* anmodades sammanträda, därom öfverlägga, och med betänkande till Sällskapet skyndesamt inkomma, hwarefter *projecterne* för bägge *Scholorna* skulle till konungens högt *Respective* Befallningshafwande i Länet afgå, med wördsam anhållan, att hos kongl. Maj:it till dess nädigste stadfästelse anmäla *planen* till Gosse *Scholans* styrelse.

Dessutom skulle Sällskapet till Stiftets Biskopp Herr *Theologi Doctoren* och *Commendeuren Tingstadius* särskilt öfwersända *planen* för Gosse *Scholan*, med wördsam anhållan, att wid dess förmodade underdåniga Embets utlåtande gynna Inrättningen med sitt höggunstiga förord.

De för innewarande år walda *Directeurer* *invoteras* nu åter af Sällskapet, och Borgmästare *Hoffman* anmodades att antaga Sällskapets kallelse som biföls. — Hwarefter Ledamöterne ått skildes.

— — —

[Brev från Carl Göransson till rådman M. Möller.]

Högtärade käraste Farbror!

Jag tackar för Farbrors båda brefven af d. 11 Julij och 8 Aug. — De waror Farbror uti det sednare behagat ordinaera skola med första lägenhet till upgifven Commisionär afgå — Om Sällskapet med Mamselle Lindeberg blifwer nögd, skulle det för mig vara en stor fägnad — Farbror nämner at Hon endast kan emottaga 16 flickor, men som Hon förut kände at antalet var 20, så bör wäl ock så vara — Läsnigen med så många torde wäl hafwa sina svårigheter, men de Goss skolan kommer i gång torde Hon få hjälp därifrån, emedertid böra vi icke misströsta, utan rätta oss efter omständigheterna, alt skall wäl slutligen gå wäl — Farbror nämner om möbler åt Gouvernanten, därmed kan wäl icke menas annat än bord och bänkar åt barnen. Det är alt för ledsamt at Sven Berg skall vara så besynnerlig och motarbete ett godt ändamål; *Directions* förklaring till Honom är ganska ricktig. Jonas Berg med för hem Skolförslaget renskrifwit och ändringarne ifylde — Det är en hjärtelig glädje at Landshöfdingen intresserar sig för saken, men bästa Farbror, war nu god och aflämna Documentet till Lands-

höfdingen och bed Honom insinuera saken hos Konungen, den går sedan af sig själf den vanliga vägen, endast den då och då får någon anstöt. Landshöfd. anmäler i underdånighet Askersunds Stads vackra företag, bifogar förslaget till Konungen den väg Han själf bäst känner och anhåller om dess stadfästelse.

Med vänskapfull högagtning!

Carl Göransson

Stockholm d. 12 Aug. 1813 —

[A tergo: Rådmanen Ädel och Högagad Herr Math. Möller.
Askersund.]

[Här följa två stadgeförslag; därefter tre skrivelser från stiftets och länets ledning.]

År 1812 den 1 *December*, då till firande af Hans kongl. högshertigen af Södermanland höga namns dag en del af *Askersunds* Stads Jnwanare sammanträdde och beslutade inrättningen af twenne Skolor, en till underwisning för gossar, och en för unga Fruntämber till hwilket ändamål ett sammanskott af *Sju Tusende Trehundrade Sexton* Riksdahler 32 sk *Banco*, gjordes; blef beslutadt att *Plan* till flickskolan framdeles skulle upprättas och på sätt Andra *Cap*: 4 Mom: i föreskriften om Skolornes styrelse innehåller, till Herr Landshöfdingen, Hofmarskalken och *Commendeuren* af kongl. Nordstjerne *Orden* Friherre *S. Löfvenskjölds* höggunstige Stadfästelse öfverlemnas —

§: 1: Som *Askersunds* Upfostrings Sällskaps *fond* är gemensam för Gossar och flickor så står Flickskolan, under samma *Diriction*s vård som Goss skolan, och öfwer inseendet öfver den samma till kommer *Pastor* i församlingen i förening med förenemde *Direction*, hwilka äga antaga *Gouvernante* samt henne wid befunnen oskicklighet entlediga *Pastor* äger ock wid alla tillfällen lika röst rättighet som en af *Directeurerne*.

§: 2: Löne wilkoren äro för närwarande faställda till *Trehundrade* Riksdahler *Banco* samt fria husrum och Wedbrand; dessa kunna hwarken ökas eller minskas af *Directionen* utan Sällskapet's samtycke —

§: 3: *Gouvernanten* bör vara kjänd för ärbarhet goda seder och ett sinnelag som icke allenast swärligen rubbas i sin jämnhet, utan äfwen till winner sig de unga *Elevernas* kärlek och förtroende. Den minsta twätydighet i hennes upförande gör henne oskicklig till sin befattning. *Gouvernanten* ansvarar för sine göromål hos *Pastor* och *Directionen* men icke hos barnens föräldrar, hwilka, då de lämna sina barn till Skolan, måste under kasta sig de *reglor* och ordningar som der *pröfwars* nödige, men kunna aldeles icke göra några egenwilliga undantag och för behåll, hon äger att underrätta sig om sina unga *Elevers* upförande så utom som inom Skolan och bör hon ej underlåta att hos *Directionen* och

barnens föräldrar gifwa tillkänna om hon hos någon af dem förmärker någon sådan wanart som genom elaka *Exempel* hos de öfriga kunde föranleda till uteslutande från begagnandet af widare under wisning — men smärre förseelser inom skolan äger hon med en moders hela myndighet och ömhet bestraffa utan att ens *Directionen* eller *Pastor* har att sig därmed befatta, så framt icke uppen bara missbruk af denna magt skulle wisa sig å *Gouvernantens* sida.

Der warsamhet älägges lik wäl henne på det högsta, att icke blanda sig i några husliga förhållanden om icke för att inskräpa i de unga sinnena skyldigheten att wörda och älska sina föräldrar och lyda deras befallningar. —

Wid under wisnings timmarne bör *Gouvernanten* alltid vara närwarande, sysselsätta sig då endast med sina *Elever*, och icke emottaga besök af främmande Personer, för att med dem inlåta sig i *conversation*, hwarigenom hinder i gjöromålen kunde uppstå.

Under de lediga stunder som användas emellan henne och barnen till samtal, bör synnerligen med sorgfällighet undwiskas alla lätt-sinniga ämnen och andra människors förtal hwilka skulle förwilla eller oreña barneas inbillning, tänkesätt och seder —

- §: 4: Genom ingifwandet af smak för en nyttig *Lectur*, såsom *Moraliska* berättelser, Resebeskrifningar och *Historiska* samt *Poetiska* Skrifter bör *Gouvernanten* så mycket hos henne stå söka före komma all läsning af *Romaner*, jämte kjerleks och sällskaps wisor hwilka esom oftast innehålla et dolt gift som af en oärfaren ungdom icke kan uptäckas, men på en framtid medföra menliga följder. *Elevernes* under wisning bör synnerligen bestå i följande delar
- 1mo Christendomen förklarad på et sätt som talar till hjertat
 - 2do Modersmålet på ett *Ortographiskt* och tydligt sätt
 - 3^{tio} *Moralen* för seder och samman lefnad
 - 4to *Geographien* och historien, i synnerhet Fädernes landets
 - 5to Räkna och skrifwa borde wäl grundeligen inhämtas af Lärare för Goss skolan, men då denna skola icke kommit i wärkställighet och den redan antagna *Gouvernanten* härmed börjat och lofwat biträda, så kommer under wisningen i denna del att fortfara intill dess *Pastor* och *Directionen* annorlunda finna godt att förordna.
 - 6to Underwisar *Gouvernanten* i alla sorter Söm, Broddering, Märkning och stickning, hwarwid alltid bör i hogkommas att det nyttiga aldrig må försummas för det granna —
 - 7mo Om någon af *Eleverne* skulle wisa synnerlig hog att teckna och rita med särger wore det önskeligt att Lärromesterinnan nu eller framdeles kunde och wille däruti underwisa —
 - 8vo Äfwen som i *Sång* och *Musique*, särdeles *Claver* spelning —
 - 9^d J Franska språket, under wisar *Gouvernanten* dem af *Scholai-erne* som därtill wisa böijelse, åtminstone till den grad att de kunna

öfwer sätta en fransk bok och weta at i omgånge rätt begagna en fransk *term*.

§: 5: Under wisningen fortfar i 10 månader om året, så att första *Terminen* börjar den 16 *Januarii* och fortfar til och med den 15 *Julii* då *Examen* hålles Den sednare börjas den 16 *Augusti* och slutas med *Examen* den 15 Decemb:

Hwarje dag börjas öfningarne efter förrättad bön och läsning af 1 *Capittel* i *Biblen*, sommaren kl 8 om morgonen och fortfar till kl 12, samt från kl 2 eft:m: till 6 om aftonen — Höst och winter tid börjas Skolan kl 9 f:m: och slutas kl 12 samt efter middagen från kl 2 till 5. — Onsdags och Lördags eftermiddagar eji mindre än *fet Tisdagen*, 1 *Maji* samt 1 *sta* Dagen af de här warande mar nader äga *Eleverne* frihet från skolan; liksom wid Påsk- och Pingst- Helgerne läsningen uphörer Onsdags middagen för Påsk samt Torsdagen för Pingst och börjas åter Torsdagen på följande vecka, äfwen som 3 eller 4 dagars ledighet wid *Midsommar* bör lämnas

§: 6: De flickor som wid inrättningen mottagas böra hafwa fyllt Nio år och kunna med färdighet läsa Svenska innantill.

§. 7. Högst 5 år njuta de underwisning i Skolan på det den öfriga tillwäxande ungdomen ej må hindras att af inrättningen sig begagna, dock *Pastor* och *Directionen* obetaget at wid förekommande särdeles omständigheter häri gjöra undantag.

§: 8: *Elevernes* antal bestämmes till högst = 20, hwaraf 18 äro betalande och 2^{ne} *Gratualister* som bland de sökande af den mäst behöfwande *Classen* af *Directionen* utses.

§: 9: Afgiften för under wisningen fastställes efter inrättningens behof af *Directionen* till hwilken den ärlägges — De som för sina barn önska att begagna inrättningen böra ställa sina skrifteliga ansökningar emällan *Terminerne* till *Pastor* som genast bör påteckna ansökningsdagen och med *Directionen* sammanträda så fort sig göra låter för att antaga bland de sökande, de som sig först anmält, men om flere ansökningar på en gång in komma, hwarigenom det faststälta antalet öfwerstiges, så kommer genom lottning att afgöras hwilka som blifwa antagne. — *Askersund* den 1 *December* 1813 —

*Math: Möller Carl Göransson Carl Lundberg Jöns Stark
G Lundberg S, N, Fagrell And. Stark C: G: Berg G. Christiernsson
P. Lindblad. Sv, And, Berg Olof Hoberg G, N, Wahlenberg
Anders Qvist Carl Abrahamsson Jonas Sandberg Anders Sundblad.
Eric Hoberg Nils Tybeck. F. Schiultz Anders Berg Georg Sundblad.
M: Nederdahl. Jac. Lindblad J: Berg Jonsson J O. Wennerberg
J. Lundberg¹⁾*

¹⁾ Enligt "Afgångna skrivelser I" gjorde de för granskning tillsatta kommitterade för sin del följande tillägg § 1: ... *Pastor* i församlingen

*Reglemente
för en Elementair Skola uti Askersund*

Till ett värdigt firande af Swea Rikes Högtskade Arf Prinses, Hans Kongl. Höghets Hertigens af Södermanland. Prins O S - C A R S Höga Namnsdag, wore en del af *Askersunds* Stads innewånare sammanträdde den 1ste *December* 1842. — Och att förewiga minnet af denna dag, genom någon för Fäderneslandet och Staden nyttig Jnrättning, *formerade* sig alla närwarande, till et så kalladt Uppfostrings Sällskap, för att taga i öfwägande om inrättning af en så kallad *Elementair* Skola eller underwisnings Jnstitut för ungdomen, så af Man, som *Qwinno* könet, hwilkas föräldrar önska att gifwa sina barn en bättre och mera utbildad uppfostran, och i synnerhet åt dem som wilja egna sig åt närings stånden, hwilken uppfostran många föräldrar wist önska kunna gifwa sina barn; men som i saknad af en närmare tillgång, måste se denna sin önskan oupfyld, i brist af förmåga, att på et längre afstånd wid de *Publiqva* underwisnings anstalterna, underhålla sina barn, i synnerhet, som denna Stad från sådana ligger mera aflägsnad, och blef till detta ändamål wid ofwannämde tillfälle sammanskjutit en summa af *Sju Tusende Trehundrade Sexton* Riksdahler 32 skillingar uti *Banco* sedl:

Att nu kunna fullkomna dessa anstalter, och bringa dem till verkställighet, så fort sig gjöra låter, har förenämde Uppfostrings sällskap, låtit för desse underwisnings anstalter författa följande Reglemente; som bör så nu som i framtiden tjena till föreskrift och efterrättelse, wid desse Stiftelsers förvaltning och Styrelse; Och på det desse föreskrifter må medföra en laglig kraft och förbindelse för hwar och en som det angå kan; Ty får hos Hans Kongl. Majjt, Wår Allre Nådigste Konung, uppfostrings Sällskapet i *Djupaste* underdånighet anhålla om dess Höga Stadfästelse derå, Så

såsom *Inspector*. § 2: ... vedbrand, för *Claverspelning* och *Ritning* för *Gouvernanten* särskild betalning af hwarje *Elev* som begagnar hennes underwisning deruti hwarigenom hennes lönevilkor förbättras. § 3, 7, 9: ... *pastor* såsom *Inspector*. § 4 5to ersättes med följande: uti *Skrifning* underwisas *Eleverne* af *Gouvernanten* uti *Räkning* af någon skickelig lärare som därföre af *Directionen* särskilt godtgöres. I slutet av § 4 7mo tillägges: hvarföre hon njuter särskilt betalning af *Eleverna*. I 8vo: med samma vilkor. Mot slutet av 9no: en fransk bok de öfrige så vida att de weta at — — —. Tilläggen och ändringarna synas gjorda av *assessor Brings* hand. I slutet har *borgmästaren Hoffman* med sin darrande stil tillskrivit datering: *Askers. d: 1 Decemb 1813*. — Emellertid finnes intet godkänt exemplar bevarat med dessa eller andra ändringar och tillägg, ej heller något vittnesbörd huruvida kommitténs uttalade önskemål antogos eller förkastades.

widt Kongl Majjt finner det för godt och med gällande Lagar och författningar öfwerens stämmande.

Första Momentet
Om Skol-Fondens Förvaltning

1. §. Det å andra sidan nämnda *Capital* af 7316 Rd 32 sk *Banco*, som en del af *Askersunds* Stads Jnnewånare skjänkt till inrättande af förenämde Skolor, en för gossar, och en för flickor, utlånas emot Sex *Procents* årlig, eller den Högsta Lagliga ränta, samt behörig säkerhet, genom Jnteckning uti fast Egendom hwar förutan, Låntagaren genom ett af Domaren i Orten, under hwars *Jurisdiction* Egendomen är belägen, utfärdat *gravations* bevis bör styrka, att hans Egendom förut ej är belastad med större skuld, än att han är fullt ut wederhäftig för den begärte låne *Summan*.
2. §. Afwanstående *Capital* må hwarken till sitt hela belopp, eller till minsta del däraf, under hwad förevändning som hälst, anwändas eller begagnas till något annat endamål, än hwad gifwarena däraf åsyftadt, utan skall det för ewerdeliga tider blifwa en stående *Fond*, hwars Ränta skall anwändas till Lärarens aflöning wid förberörde *Elementair* Skola — samt *Instrumenters*, *Globers*, *Char-tors*, och Böckers inköp, som wid undervisningen äro oundärliga —
3. §. Då Låntagaren satt behörig säkerhet, som af Uppfostrings *Direction* godkänd blifwit, skall han sitt Lån behålla, så länge han Räntan ordenteligen efter Öfwerens kommelsen i Skulde brefwet, hwart halft eller helt år betalar; Men äfwen däremot wara underkastad det äfventyr, att om han ute blifwer med Räntans inbetalande en månad öfwer rätta förfallo dagen, är han sitt Låns Längre bibehållande förlustig utan all vidare uppsägning; Utan stående det *Directionen* då fritt, att därefter genast taga de mått och steg, som den för sin och *Skolfondens* säkerhet tjenligast pröfwar —
4. §. Will låntagare åter sitt Lån inbetala, bör han sådant minst 8ta månader förut, hos *Directionens* ordförande skrifteligen anföra, och öfwer samma upsägelse ordförandens bewis anamma, annan uppsägelse äge ej i någon måtto rum.
5. §. Råntorne af alla *Skol-fonden* tillhörande *Capitaler*, böra ställas med sin inbetalning så, att wid hwarje halft år, den 1 *Maij* och 1 *November* alltid tillgången i *Cassan* finnes till Lärarens aflöning, wed och lushyre medel.
6. §. Om *Cassans* tillgångar så medgifwa, kunna och smärre Låner utur den bewiljas, mot borjen af tvenne wäl kände och Bofaste säkre Män; Dock aldrig på längre än på 1. år eller 6 månaders tid; men an komme det likwäl på *Directionens* ansvar.
7. §. Skulle *Directionen* i en framtid finna förmånligare att någon del af denna *Skol-fond* förwandlas uti fast Egendom å Landet,

hwarigenom Lärarens lön till någon del kan förwandlas uti *Spannemåhl* må sådant ej skje, utan Kongl. Majjts tillåtelse med Lands höfdingens och *Biskopens* tillstyrkan. Och bör den en gång *Stipulerade* *Spannemåls* Lönen sedan ej undergå någon förändring. De af nu warande *Jntressenter*, som sjelfwe gjort sammanskott till *Fonden*, må derföre ej från sine innehafwande Låner uppsägas, så länge de lefwa och wilja dem bibehålla med hwilkor af behörig säkerhet och Räntans betalande som förut stadgadt är —

Andra Momentet

Om Uppfostrings Direction, dess Sammansättning Aligganden och Ansvar —

1. §. Hufvudstyrelsen för desse undervisnings anstalter kommer att förblifwa hos en *Direction*, bestående af efter nämde personer: Neml: först och främst *Örebro* Läns Landshöfdinge, såsom *Directionens* beständige Ordförande, då han sig på stället befinner; samt att han dessutom täckes förordna någon af *Directionens* Ledamöter, som dess ställe såsom Ordförande under hans frånwaro företräder — Och gjör uppfostrings Sällskapet sig den wissa förhoppning, att nu warande högwälborne herr Baron, Hofmarskalken och Landshöfdingen samt *Commendeuren*, så och kommande Länets Höfdingar, täckas gå Uppfostrings Sällskapet till mötes uti denna dess födmjukaste önskan.

Widare får Uppfostrings Sällskapet wördsammast till Ledamot i denna *Direction*, kalla Stiftets wördade Biskopp, Ledamoten och *Commendeuren* af kongl. Nordstjerne *Orden* en af de arder-ton i *Swenska Academien*, såsom *Inspector Skolarum*, att äfwen omfatta denna undervisnings- och uppfostrings- anstalt med sitt öfwerinseende, uti alt hwad, som på dess Embetes åtgärd ankomna kan. — Men som denna *Inspector* för Ortens afläggsenhet, sällan på stället kan närwara; ty får uppfostrings Sällskapet äfwen lika wördsamt förmoda, att då *Direction* hos herr *Doctorn* och Biskoppen till *Vicarius* i dess ställe, före slår någon af den samma känd och nitfull man. han må wara *Pastor* inom eller utom församlingen, som på stället kan handhafwa en tillbörlig uppsigt i de mål hwilka *Inspector* tillhör, Herr *Doctorn* och Biskopen på *Directionens* önskan afseende gjör —

Ytterligare får Uppfostrings Sällskapet till beständiga ledamöter i denna *Direction* kalla *Askersunds* Stads Borgmästare, och kyrkoherde de må wara Landshöfdingens och Biskoppens *Vicarier* eller icke; Skulle åter desse af Alderdom och Sjuklighet wara oförmögne, att deltaga uti *Directionens* sammankomster och öfwerläggningar, kan *Directionen* med Magistratens medwetande, kalla någre andra wälkände och Bofaste inom Staden boende Männ. —

Slutligen skola fem af Stadens Borgerskap, och nu först af

dem, som utgöra uppfostrings Sällskapet alltid vara Ledamöter uti denna *Direction*. — Desse 5 ledamöter skola vara wid denna förvaltning uti 3^{ne} År, hwarefter de antingen åter kunna inkallas, eller och nya i deras Ställe ingå. — sedan uppfostrings sällskapet nu en gång förrättadt denna kallelse af desse fem Ledamöter öfwerlemnas den sedan till de ständigt qwarblifwande Ledamöter i *Directionen*, Stadens *Magistrat* och Tre af Stadens Tolf äldste, som desse trenne inom sig som *Electorer* utvälja, med förbehåll, att så länge någre eller någon af nu warande uppfostrings Sällskapet lefwa, dem är obetagit, att deltaga jemte de Öfrige i omröstningen wid desse 5 Ledamöters utväljande —

2. §: Ingen må till Ledamot i denna *Direction* in kallas, som ej är bofast man i Staden, och äger en så känd förmögenhet, att han kan anses wedder häftig för *Skol-fondens* medel, så widt på hans ansvar belöpa kan.

3. §. Så snart antingen tiden af dessa 3^e år är förbi, eller någon ledamot genom dödsfall eller bortflyttning är bortgången, åligger det *Directionens* Ordförande, att sådant hos *Magistraten* angifwa, som då genast besörjer om ett nytt wahls anställande, till nya ledamoters inkallande.

4. §. Skulle emot all förmodan någon Ledamot af denna *Direction*, antingen sällan eller aldrig tillstädes komma, wid *Directionens* sammankomster, ware derföre ej fri från det ansvar, som honom jemte Öfrige Ledamöter drabba kan, så wida han Laga förfall ej förete kan, som sjukdom och ett längre borta wistande på resor från sitt hemwist: answare då de närwarande Ledamöter för all widgiord eller försummad åtgärd.

5. §. Jngen sak kan af *Direction* tillfullo afgöras om ej 5 Ledamöter äro inalles tillstädes. — Ordföranden och *Inspectors Wicarius* inberäknade. hwarföre wid hwarje *Directionens Session* genast i *Protocollet* bör anteckas hwilka Ledamöter tillstädes warit.

6. §. Sedan *Directionen* sålunda formerad är, äga hwar och en Ledamot lika Rösträttighet, uti alla där förekommande mål. — Skulle rösterne genom någon tillfällighet utfalla lika, så äge den på stället warande Ordföranden *Wotum Decicivum*.

7. §. *Directionen* åligger att förwalta alla de medel eller *Capitaler*, som antingen nu eller i framtiden komma att denna *Skol-fond* tillhöra, samt dem så handhafwa, att de hwarken någon tid ligga ofruktbara, eller på ett eller annat sätt warda förskingrade till *Skol Cassans* förlust, och det alt wid ansvar af afsättning och alt skadestånd af egna medel, En för alla och alla för en, kunnandes efter trädande Ledamöter kalla de företrädande till ansvar inför konungens Höga Befallningshafwande i Orten, om de wid sitt inträde uti *Direction*, finna skäl därtill för handen wara. — Då konungens Höga Befallningshafwande ej lärer underlåta, att behörig

undersökning anställa, och saken så behandla, att *Skole Cassans* rätt i allo måtto förwarad warder —

8. §. Jfrån detta ansvar frikännes Länets Höfdinge, samt Stiftets Biskopp ehuru Ledamöter; men ej deras *Vicariar*, som på stället, både kunna och böra äga en fullkommelig kennedom af och huru medlen böra förwalta —

9. §. *Directionen* håller 2^{ne} *Ordinarie* sammankomster om året, neml den 1 *December* och den 1 *Junii*, då *Directionen*, bewilja sökta penninge Lån, efter föregången pröfning af den ärbudna säkerheten. — Under söker om några *Jnteckningar* behöfwa förnyas, och därom foga behörig anstalt. — Giöra sig underrättad om någon gäldenär utur agt låtit att på behörig tid inbetala sin ränta, samt deremot foga och widtaga nödiga försigtighets mått. — hwilka medel till *Cassan* influtit. — Om *Lärarena* ordenteligen fått sig sina löner betalta. — Uppgifwa anordningar om alt wad till *Skolans Economiae* hörer, såsom inköp af *Chartor*, Böcker, och behöfliga *Instrumenter*. — Och som räntan af den nu warande *Skol-fonden*, ej ensam kan bära alla om kostnader, skall *Direction* bestämna huru mycket för hwar och en yngling till *Skol-Cassan* för året eller *Terminen* betalas bör. — Denna afgift kan *Directionen* efter tidernas skick, antingen höja eller minska. — Till följe häraf, kan *Direction* i framtid, enär tillgångar gifwas, föröka *Lärarenas* löner; men aldrig den förminska under, hwad nu utsatt blifwer. — *Directionen* skall föranstalta om behöflige Rum för *Lärarena*, att de med denna omsorg ej betungade warda. *Directionen* bör äfwen vara omtänt att skaffa ett *partie* af alla, de böcker som wid underwisningen komma att begagnas, för att emot betalning till handa hålla ungdomen, som dem behöfwer.

10. §. Skulle några sådana omständigheter sig förete, att ordföranden finner för nödigt att sammankalla *Direction* till *Extra Ordinarie* sammankomster, äge han därtill Rättighet; men ware han då pliktig, så wäl som till de *Ordinarie*, att 8ta dagar förut låta en skriftelig kungörelse härom till ledamöterna *Circulera*, som tecknas å den samma hwar och en Ledamot sitt namn, till bewis att han deraf del fått. — Will antingen *Inspector* eller annan Ledamot *Extra* sammankomst begära, annäle han det skrifteligen hos *Directionens* ordförande jemte skälen till sin anhållan —

11. §. Enär något penninge *Capital* blifwit upsagdt, skall *Directionens* Ordförande genast därefter, *Direction* derom underrättad gjöra, hwarefter *Direction* genom kungörelse uti *Askersunds Stads* och *Lands församlingar* tillkännagifwer att ett sådant Lån emot behörig säkerhet hos *Directionen* är att tillgå, om sådant behöfwas skulle; Och äge *Stads Bo* företrädes rätt fram för *Lands Bo*, samt *Stads Boer* åter de, hwilkas föräldrar eller förfäder bidragit till denna *Skol-fonds* stiftande så snart de behörig säkerhet *Prestera*. Skulle åter den händelsen, emot all förmodan, inträffa

att ingen säker Läntagare sig inom sex wickor från den dag kungörelsen skjedde, anmäler, skall *Direction* genast därefter hos konungens höga Befallnings hafwande sådant till kända gifwa, och anhålla om dess gunst benägna åtgärd, att genom allmänkungörelse i Länet, få kunnigordt, att ett sådant Lån hos Skol-*Direction* i *Askersund* är att tillgå, med wilkor af de för bindelser, som detta *Reglemente* utstakar; Och att den, som ett sådant Lån söka will, bör inom en wiss förelagd tid sin ansökning derom behörigen *Documenterad* till *Directionens* ordförande inlemna —

12. §. Skulle Lagsöknings frågor upstå, angående pant för skrifwen Egendoms försälgning, som är belägen inom Stadens *Jurisdiction* och *Votering* upstå, uppkommen genom olika meningar, bör Stadens Borgmästare, ehwad han är Ordförande eller ej, med sitt *Votum* upphöra i samma sak; utan lemna *Inspector* Skolæ *Decisions* rätt om så behöfwas skulle; Emedan om, saken sedan skulle komma under hans åtgärd som Dommare kunde frågan om jäf mot honom upstå, och hwilket skulle förordsaka en omgång, förbunden med kostnad och besvär af en annan Dommares begärande och tillförordnande.

13. §. Wid alla *Directionens* sammankomster skall ordenteligit *Protocoll* föras öfwer alt, hwad under dess sammankomster förewarit och hwad beslut fattade blifwit, som efter wederbörlig *Justering* inskrifwas uti en därtill inrättad Bok, hwilken år från år förwaras bland *Directionens* handlingar, till framtida upplysningar och efterrettelser, och Skola dessa *Protocoller* af alla *Directionens* ledamöter som *Sessionen* bewistat, underskrifwas, samt af *Protocollisten* *Contrasigner*as.

14. §. Alla öfriga *Documenter*, som å *Dirictionens* wägnar utfärdas, som fullmagter, *quittencer* å mottagna penningar, anordningar med mera, skola wara underskrifue af *Directionens* Ordförande samt *Contrasignerade* af *Directionens* *Protocollist* om de skola för gällande anses:

15. §. *Directionen* äger att sig till biträde antaga, en man, som kan wara dess *Casseur*, Bokhållare och *Protocollist*, antingen någon af *Directionens* ledamöter eller någon annan utom *Direction*, till hwilken de hafwa förtroende. — Skulle denne ej wara Bofast, men eljest skicklig man, ställe han då 2^{ne} gode och hwederhäftige mäns Borgen för sig, som borja en för begge och både för en, stående eljest *Directionen* fult ansvar för hans förvaltning. *Direction* äger att med honom betinga eller bestämma hans arfwode, för besvär och Skrif*Matrialer*; men Post *porto* får han på räkning föra och *Cassan* därföre *debitera*.

16. §. Denna af *Direction* inför *Protocoll* antagne *Casseur*, och *Protocollist*, åligger det att förestå *Cassans* egenteliga förvaltning penningar emottaga, förwara och efter *Directions* anordning utbetala, deröfwer *Bolc* och *Räkenskaper* *in dupplo* föra, hwaraf det

ena *Exemplaret* förwaras uti *Directions* *archiv*, och det andra behåller han wid sin *Cassa* och till efterträdaren aflemnar Han skall wid hwarje års slut, desse räkenskaper hafwa uprättade, och dem wid *Directionens* den 1 *Junii* blifwande sammankomst, till *Direction* öfwerlemla. *Direction* äger då att dem öfwerse eller och utnämna 2^{ne} *Revisorer*, som dem närmare granska må, samt sedan med sin berättelse skrifteligen till *Directionen* inkomma, huru wida de dem ansedt för giltiga eller därwid något är att anmärka. —

17. §. *Casseuren* bör alla sina för *Cassan* gjorda utbetalningar, med wederbörliga *quittencer* styrka, och dem in *Originale* räkenskaperne bilägga. Han skall äfwen föra *Directionens* *Protocoller*, dem efter skedd *Justering* i *Protocolls* boken inskrifwa. Öfwer alla *Directionens* och Skol-wärkets handlingar en Ordentelig Registratur hålla. — Alla de wäsenteligaste handlingar afskrifwa, hwaraf *originalen* för waras uti ett af *Directionen* utsedt förwarings rum, under 2^{ne} Läs, hwaraf Ordföranden hafwer i wård den ena *Nyckelen* och den äldsta Borgarskapets Ledamot i *Directionen* den andra; Afskrifterna behåller *Casseuren* hos sig, och å skuld sedlar antecknar räntornas inbetalning, till belopp, dag och dato, samt äfwen upsagde *Capitaler*, hwilket alt sedan wid *Directionens* allmänna sammankomster äfwen å *Original* brefwen på tecknas.

18. §. *Directionen* äger dessutom att antaga Lärare, wid denna under wisnings anstalt, *Twänne* för gosse skolan och en *Gouvernant* för flicke Skolan, på sätt här nedan vidare stadgadt warder.

Tredje Momentet

Om Skolans inre Styrelse

1. §. *Inspector Scholæ* äger att hafwa öfwer inseende öfwer denna underwisnings anstalt, uti alt hwad underwisning, *Disiplin* och *Läro Metoden*, angår samt tillse att hwar och en Lärare i möjligaste måtto sina skyldig heter fullgör, så att den åsyftade nyttan för samhällets ungdom winnas må. han bör i samråd med *Ephorus* samt Skollärarne bestämma hwilka Böcker wid underwisningen antagas och följas böra — Fördela tiden hwad på hwar dag och hwar timma läsas bör, fördela arbetet Lärarena emellan, så att den ena, ej kan wara den andra hinderlig. Han bör, och man väntar, att han esom oftast besöker Skolan, för att upmuntra så Lärarena, som ungdomen till flit och förkofran. *Inspector* bör utsätta *Examina* och därom *Directionens* Ledamöter tillkänna gifwa, på det, de tillika med honom *Examina* till ungdomens upmuntran må bewista, samt bedömma huruwida ungdomen tid efter annan kan med nytta till den högre *Classen* förflyttas.

2. §. *Inspector* skall äfwen hwarje år wid Sommar *Examen* öfwerse Skolans *Inventarier* att alt i behåll finnes, så att ej något före-

kommer eller genom wan wårdnad förstöres, samt om något sådant genom någon Lärares försummelse till kommit, anstalta om nya sakers anskaffande på den Lärares eller *Disipels* bekostnad som skadan wållat.

3. §. Om någon yngling, som sig hos *Rector* angifwit, till intagande wid denna underwisingens anstalt; men af honom fått afslag, och tror sig wara förfördelad, bör han sig hos *Inspector* anmäla, som honom då *Examinerar* och om hans antagande sitt yttrande gifwer och däröfwer den sökande ynglingen bewis meddelar.

4. §. *Inspector* bör hafwa tillsyn uppå att Lärarena sin Lön i rätten tid utbekomma, och om klagomål af dem uppkomma, sådant hos *Direction* genast angifwa, och med dess biträde rättelse skaffa, så fort sig göra låter. Äfwen så må det tillhöra *Inspector* att bedömma det ej sämre rum blifwa Lärarena anwiste, än att de därmed kunna wara belätne, och å andra sidan att de ej utsträcka sina *Pretentioner* längre än wad med billighet och rättwisa öfwerens stämmande är.

5. §. Om skol-fonden tillåter att utdela några små *premier* till ynglingar, som wisa utmärkt skicklighet, bör *Inspector* föreslå *Direction* hwaruti desse böra bestå: torde kanhända wara bäst om dem till uppmuntran gifwa från Skolans *Bibliothek* någon nyttig bok uti hwilken antecknas med *Inspectors* namn under —: *Denna Bok är af Askersunds-Skol-Direction skänkt till Ynglingen N: N: för visad flit och dygdigt uppförande.*

6. §. Denna *Inspector* skall äfwen hafwa öfwerinseende öfwer flickskolan. Tillse huru underwisingen uti alt hwad läsa, Skrifwa, och Språkens Lärande angå kan, samt äfwen med dem en gång om året hålla en liten *examen* i de stycken som han kan pröfwa nödigt, såsom och för deras underwising anordna tjenliga Böcker.

Fjerde Momentet

Om Gosse Skolan dess Lärares Antagande Löne Wilkor och Skyldigheter.

Gosse Skolan kommer att fördelas uti 2^{ne} *Classer*, En högre och en Lägre, och för hwilka en Lärare för hwardera kommer att antagas, på sätt som följer.

1. §. Enär ledighet till dessa syslor yppas, låter *Skol-Direction* sådant i allmänna tidningar kungöras, tillika med hwilkoren och Lärarens skyldighet, med utsatt ansökningstid af *Nittio* dygn, nu första gången från den dag *annoncen* först infört blifwit, samt sedan räknad från sysslans ledighet, eller den förres döds eller fullmagts dato till annan sysla, och att ansökningarne till *Skol-Direction* i Askersund inlemnas. — Sökande kunna antagas af hwad Stift som helst, allenast de bifoga bewis att inför weder börande

Biskopp och *Consistorium* hafwa aflagdt sådana *Specimina*, som kongl Maj^{ts} förnyade Skol-ordning stadgar, och till denna Jurättning kunna lämplige finnas; hwarförutan den sökande till högre *Classen*, bör kunna äfwen förete betyg från Stiftets *Ephoro*, att han äger grundelig kännedom uti Tyska, fransyska och Engelska Språken samt *Italienska* Bokhålleriet, så att han äger fullkomlig skicklighet, att i dem gifwa under wisning. Dessa Personer må antingen wara *Graderade Magistrar* eller ej, kunna de dock wara *Competente* sökande, och till antagande komma i åtanka, så snart de förenämnde bewis wid sin ansökning, altsammans behörigen *Charterat*, bifogat.

2. §. Sedan ansöknings tiden af de nämde *Nittio* dygn till ända gått, träder *Directionen* genast dagen därefter tillsammans och tage i öfwägende de inkomne ansökningar, och om flere än 3 Sökande finnas, upføre då *Directionen* 3^{ne} af de sökande på ett förslag hwilket bör wara förrättadt både med *Protocoll Justering*, och alt, innom 8de dagen efter ansöknings tidens utgång, så att samma förslag på nästa Postdag, därefter må afgå, belagdt med de på förslaget uppförde Sökandes ansökningar och bewis till Herr *Doctor* och Biskoppen uti Stiftet, som sedan täckes utnämna en af de på förslag upförde, till den lediga beställningen, samt honom sedan med sin och *M. V. Consistorie* fullmagt efter 21 Dygn *fatalie* tid från utnämningens dagen, förse, men om blott en eller twenne anmält sig till den lediga syslan, bör det blifwa Biskopens ensak att bedömma, om en ny ansöknings tid kan wara af nöden eller ej, och bör den då ej utsträckas till längre än hälften af de förut satta *nittio*

3. §. Sedan Skolan således med lärare försedde blifwit njuter Läraren wid den öfre *Classen* uti Årlig lön *Tvåhundrade Femtio* Riksdaler *Banco Tre Rd^r* dito af hwar och en yngling som i hans *Class* blifwer inskrifwen uti inskrifningspengar. — Trenne fria husrum, bestående av en kammare, kök och ett större rum till Lärorum för ungdomen, samt Tio famnar wed, gran och tall, af 3 al. högd och längd samt wedens Längd 6 quarter, och härmed bör skolerummet äfwen eldas—

Läraren wid den andra *Classen*, njuter uti årlig lön twå hundrade *Rd^r Banco*, Twå *Rd^r* dito mynt uti inskrifningspenningar för hwar och en, som uti hans *Class* inskrifwes, Tre fria husrum samt 10 famnar wed, lika som för den öfre Läraren anordnat är, och med lika wilkor. — Desse inskrifningspengar ärläggas blott en gång wid ynglingens intagande i *Classen*, så i den högre som lägre, så wida han ej sedermera, öfwer år och dag, från Skolan borta warit, och will åter intagen blifwa.

4. §. Dessutom som den nu sammanskutne *Skol fondens* afkastning, ej kan bära en Lärarens större aflöning, som wäl i wisst afseende kan synas mindre swarande emot deras förtjenster, så till

uppmuntran för skicklige menn, som härwid wilja upofra sin tid och möda, skall hos hans kongl Maj^{ts} vår aller nådigste konung, Uppfostrings sällskapet i all underdånighet anhålla om dess nådiga bifall, det desse Lärare wid denna *Elementair* Skola efter 4ra års tjänste tid, måtte få räkna sig till godo dubbel tjänste års beräkning, så wäl för den förbigångna, som deras kommande tjänste tid, wid detta under wisnings wärk, dock med inskränkning af befordran hwar innom sitt Stift. — Äfwen som att om, någon Lärare tjänt wid den öfra *Classen* uti 10 Ar, och kan förete Biskopens och *M. V. Consistorii* samt Skol-*Directionens* betyg, att han sin tjänst med utmärkt flit och skicklighet förestådt, Hans kongl Maj^{ts} täcktes i nåder då tillåta honom att hos sig *directe* få söka *Regala Pastorater* —

5. §. Emot åtnjutande af förenämnde Lön och förmåner skall det ålliga Lärarena följande skyldigheter: nemlⁿ,

Läraren wid den Högre *Classen* skall underwisa uti Tyska, franska och Engelska Språken, att ungdommen kunna både tala och skrifwa dem efter *Gramatikaliska* grunder. Uti *Italienska* bokhålleriet med dubbla Parter uti *Algebra* åtminstone till sine första grunder, för, att gifwa begrepp om en riktig *alligations* räkning, *Digniteters* — *quadrat* och *Cubik* rötters utdragande m:m: uti *Astronomi* så widt den rörer wårt *Callendarii* kännedom uti Lagfarenheten först i anseende till Rikets *fundamental* Lagar, samt sedan uti *Juris Prudentia Civili*, så widt den rörer Lagskipningsättet och huru en Rättegång bör föras, dess *Laga forum*, *fatalier* och *Instrumention*. — De allmännaste och angelägnaste *Economiska* författningar, som i synnerhet angår handelsrörelsen. — Utländska Nationers handels *Producter* och handels *Relationer*, i synnerhet med wårt fädernes land, samt i förbindelse därmed kännedom af utländska Mynt *Sorter Cours* och wäxelhandel, derars *Alne* eller *Längde*, wigts och *Rymde* måtts förhållande till wårt inhämska mått, mål och wigt. Han skall äfwen låta ungdomen öfwersätta, såsom och stundom sjelfwe författa någre stycken som angå bref. *Jnlagors* fullmagters köpe bref och *Arrende Contractors*, fragt och forsedlars samt berättelsers uppsättande och därwid inöfwa dem till någon kännedom af *Retorikens* och *Logikans* grunder, såsom och att därwid i agtagas sjelfwa skrifstilens förkofring.

6. §. Läraren wid den nedre *Classen* skall underwisa: Först uti wår *Christeliga Religions* lära efter antagna och passande *Religions* Böcker. — Först den allmänna samt sedan i synnerhet *Swenska Historien* med *Statistik*, *Geographin* och *Cossmographien*, *Arithmetiqven* uti hela dess widd, så när som uti hwad den förre Läraren ålagdt är. Det enklaste uti *Geometrien* och *Mecaniqven* till *practisk* bruk, samt i *Latinen Gramatican*, att ungdomen efter dess *reglor* kan göra tillämpning uti *swenska Orthographien* och *Elymo-*

logien, och såsom en grund *princip* för de öfrige Språkens Lärande. — Han skall öfwa dem uti *Stil-skrifning* samt allehanda *Skrifstils* läsning, göra tillämpning af *Arithmetiqven* till *Bokhållerii* och räkenskapens förande, och därwid lemna tjenliga och upplysande föreskrifter.

kan denne Lärare wid lediga stunder gifwa under wisning uti *Musiqven* wore till önskandes för de ynglingar, som därföre funno sig hugade och fallne; dock emot särskilt betalning, äfwen som några *Gymnastiska* öfningar. —

7. §. Lärare wid den öfra *Classen* skall äfwen alltid wara Skolans *Rector*, hwilken det skall ålligga, att hafwa öfwer inseende öfwer ungdomens seder och upförande, så innom som utom Skolan och bland den samma hand hafwa *Ordning* och *Disciplin* samt *Corrections* rättighet, då han finner den äga rum. — Den andra Läraren likwäl obetagit, att innom sin *Class* använda den bestraffning han befinner nödig för en mera wisad dålsk[?] motwillighet, och mot honom wisad olydnad. — *Rector* skall i möjligaste måtto tillse att ungdomen tillhållas till sedlighet, snygghet och ett anständigt uppförande, så i gemen som i allmänhet, både innom och utom Skolan, så widt hans upmärksamhet sig sträcka kan. Att ungdomen ej allenast underwisas uti bokwett, utan äfwen uti *Moralitet* och *Skicklighet*.

8. §. *Rector* skall *Examinera* hwar och en yngling som sig till intagande uti skolan anmäler, samt bedöma till hwilken dera *Classen* han med fördel anwisas kan, eller och begära må, Ty skulle någon yngling blott begära underwisning uti något af de utländska *Europeiska* språken, må honom det icke förnekas, enär det kan ske; utan den andra ungdomens förfördelande.

9. §. De ynglingar som wid de årliga *Examina* uti *Pedagogien* efter *Inspectors*- Skole, bepröfning warda ansedde skicklige, att öfwerflyttas till *Elementair Skolan*, böra ej vidare underkastas *Rectors Examen* eller omdöme.

10. §. *Rector* skall alltid en förteckning eller *Inventarium* hålla, öfwer alla Skolans tillhörigheter, som *Chartor*, *Instrumenter*, och Böcker med mera, äfwen, som att de böcker, som *Direction* kommer att mot betalning ungdomen till handa hålla, kunna wara under *Rectors* wård och han för dem ansvara, och för försäljningen redowisa wid hwarje halft år, han sin lön utbekommer. — Kommandes han att bifoga wid *Inventario* en förteckning öfwer de för Skol *Cassans* räkning i behåll warande böcker.

11. §. *Rector* skall föra en Bok eller *Matricel* uti hwilken han inskrifwer hwarje i Skolan intagne yngling, dess födelse år dagen då han till Skolan intogs samt dess föräldrars stånd och yrke. — Denne *Matricel* lemne sedan hwar och en ifrån sig man efter man till sin efterträdare lika med det uprättade *Inventario*. Och änteligen skall han och Hans *Collega* upprätta en *Catalog* för

hvarje *Termin*, deruti hvarje ynglings ålder och framsteg antecknas, så och från det ena året till andra förwara ynglingarnes profskriffter, att genom deras jämförande bedömmas kan dess framsteg uti Stil Skrifningen.

12. §. Hwid hvarje *Termins* slut, bör *Rector* 14 dagar förut med *Inspector* öfwerenskomma om dagen till den förestående *Examen* och bör *Rector* äfwenledes aldrig utan *Inspectors* medvetande antaga Läro Böcker, som ej genom *Inspectors* tillstånd blifwit gillade.

13. §. Ej må någon af dessa Lärare under Läse *Terminerne* från Staden bortresa och flere dagar ungdomens underwisning försumma; utan att han därtill äger *Inspectors* bifall som will hoppas tillser, att däraf ej göres något missbruk.

14. §. Skulle emot all förmodan någon af dessa Lärare förfalla till en osedlig och mot heder och anständighet stötande lefnad, hwarigenom han lemnar ungdommen förargeliga *Exempel* eller beträdes med oförsvarlig försummelse i sina skyldigheter, skall denne Lärare af *Inspector* uti *Directionens* Ordförandes närvaro med vänlighet förhållas sina fel, och till bättrande däraf uppmanas. — Förfar han icke desto mindre i sin förhållande, skall han af *Inspector* för *Directionen* före kallas där öfwer tygas och med afwarsamhet åtwarnas samt före ständigas att et vidare fortfarande kan, medföra hans afsättande från syslan. Will ingen rättelse därefter följa, så skall *Directionen* öfwer den försumlige Lärarens förhållande alla möjliga bewis samla, dem uti ett *Protocoll* författa och det samma till Herr *Doctorn* och Biskoppen samt *Consistorium* öfwersända, hvilka efter lag och författningar genast lära med den oskickliga Läraren förfara och honom antingen med *Suspension* på $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ år belägga, under hwilken tid han blir sin lön förlustig, eller och honom aldeles från sysslan Skilja.

15. §. För öfrigt ställer sig dessa Lärare dessutom så hwad *Disiplin* angår, som uti alt annat hwad här icke kan uptagit wara Kongl Majj^{ts} nådiga nuwarande eller blifwande Skol-ordning till underdånig efterrättelse.

Femte Momentet

Om Ungdomens Intagande i Skolan Och Läse *Terminer* m. m.

1. §. Hwar och en yngling så från Staden som Landet af hwad Stånd som helst skall till denna under wisnings anstalt äga fri tillgång att där blifwa mottagen mot följande wilkor: Neml 1mo att han färdigt kan göra redo för hwad uti Pædagogien är anbefalt att Låras. Neml² Låsa så wäl svenska som Latinsk stil färdigt inantill, *Lutherii* och *Svebelii Cathecheser* utan till, det förnämsta af Bibliska historien, det allmännaste af Swenska historien samt i synnerhet från *Vasa Familien* kunna Geographien öfwer Sverige samt räkna *quartuor Species* i enkla tal och sorter, *Regula de Tri*

så i enkla tal som bråk samt *Jntresse* räkning, Skrifwa hjälplig stil och kunna någorlunda läsa andras stil, hwarförinnan ingen wid detta *Institut* må intagen blifwa. 2do Ärlägga den afgift som *Direction* finner nödigt till Skol- Lärarens och Skol- wärkets widmagthållande till Skol- *Cassan* bör ärläggas, samt förut omförmälte inskrifnings pengar.

2. §. Från denna afgift till Skol *Cassan* skola 2^{ne} de fattigaste ynglingar af Stadens ungdom njuta förskoning, hwarwid följande bör i agttagas, att de föräldrar som tro sig för sina söner kunna komma i åtnjutande af denna förmon, skola sine ansökningar där om till *Inspector Skole* skrifteligen aflemna, som dem sedan hos *Directionen* föredrager, hwilken dem i öfwerwägande tager och antingen bewiljar eller afslår om de sökandes förmåga kännas kunna medgifwa någon betalning eller icke.

3. §. Enär ynglingar wilja uti Skolan blifwa intagna skola de sig hos *Rector* anmäla och som dem *Examinerar*. Lemnar han dem till intagning bifall, skall ynglingen bewis däröfwer af honom skrifteligen undfå hwilket han sedan hos Skol *fondens Casseur* upwisar samt till honom afgiften betalar, *Casseuren* åteknar detta bewis *quittance* att afgiften betalad blifwit, detta *quitterade bewis* återlemnar ynglingen till *Rector*, och dess för innan må ingen yngling tillåtas Skolan bewista. Dessa bewis samlar sedan *Rector*, dem förwarar, och wid hvarje *Directionens* sammankomst den 1 Junii dem till *Directionen* inlemnar.

4. §. Får någon yngling afslag hos *Rector* och tror sig förfördelad, må han wända sig till *Inspector*, och af honom begära blifwa *Examinerad* och winner han *Inspectors* bifall, bör han på samma sätt dess bewis hos *Casseuren* upwisa, få afgiften efter dess ärläggande *quitterad*, och sedan lemnar han samma bewis till *Rector*, och hwarefter honom ej förnekas må, att under wisningen bewista.

5. §. Will någon yngling lära ett eller annat af de *Europeiska* Språken utan att deltaga uti de andra lärdoms öfningarna må det icke wara honom förnekat; ankomme det dock på *Rectors* godtfinnande; dock med förbehåll att han den fastställda afgiften till Skol *Cassan* betalar.

6. §. Bewis öfwer ärlagd afgift för hvarje *Termin*, skall alltid af hvarje yngling från *Casseuren* hos *Rector* aflemnas innan han föreläsningarne får bewista, hvilka bewis *Rector* på samma sätt som förut sagdt är förwarar och sedan till *Directionen* öfwerlemnar. Af denna afgift har ingen rättighet at någodt åter fordra, så wida ej känd sjukdom wållat att ynglingen mindre, än Tredjedelen af *Terminen*, Skolan begagnat, betale då ej mer än en tredjedel af hwad för *Terminen* *Stipulerat* är.

7. §. Läse *Terminerne* skola wara 2^{ne}, den ena från den 16 *Januarii* till den 15 *Julii*, samt från den 16 *Augustii* till 15 *December*. — Under dessa tider skal läsas 6 Timmar om dagen, neml² från

7 till 9 och från 10 till 12 förmiddagen, och från kl: 3 till 5. eftermiddagen, men onsdags och Lördags eftermid: blott 1 Timna. Ferier under dessa Läse Terminer lemnas inga andra än från mid-dagen dagen före hwarje marknadsdag, samt sjelfwa marknads da-garne i *Askersund*. Från Onsdagen till Onsdagen för och efter Påsk och Pingst helgerne.

8. §. Skolgången börjas hwarje morgon med en tjenlig morgon-*Psalm*, bön och *Capitel* läsning utur Bibeln, samt slutas om aft-uarna med bön och en afton *Psalm*. Esom oftast äligge det *Rector* att nedkalla ungdomen efter slutad gudstjenst om söndagarnne och *Examinera* ungdomen öfver *Texten* och den hållne Predikan, så att de hållas att med uppmärksamhet gudstjensten bewista, samt att ingen utan skjäl från Gudstjänsten sig borta håller.

9. §. Ehuru Skolan är fördelt, uti 2^{ne} *Classer*, är det ingalunda så att förstå, som skulle hwar enda yngling nödwändigt behöfwa genomgå hela den nedra *Classen* innan han kunde få deltaga uti den öfra *Classens* Läse Öfningar uti Språken, utan då ynglingar till en viss *grad* inhämtat kunskaper i den nedre, kan den lemnas wissa timmar tillträde till den öfre, att där göra början med fran-ska och Tyska Språkens lärande samt andra timmar återgå till den nedre *Classen* att fullkomnas i *Geometrien*, historien och *Arithmeti-quen*. Hwar *Class* kan för den skull fördelas uti 2^{ne} afdelningar neml^{ig} den öfre och den nedre, hwarföre den nedre *Classens* öfre afdelning wissa timmar [undervisat] tillika med den öfre *Classens* nedre afdelning, intil dess [Elever] sedan helt och hållit kunna upp-lyftas till den högre *Classen*. Detta beror på *Inspectors* och *Rectors* samrådande, samt *Regleringen* af Lästimmar och dagar, däröfwer ett ordenteligt *Schema* bör upprättas och för Året gälla bör.

10. §. Wid hwarje *Termin*s slut skall med ungdomen *Examen* hål-las hwarwid *Inspector* före *Direction* och äfwen med framstälta frå-gor någon gång undersöker ynglingarnes framsteg, samt sluteligen bedömmar deras uppflyttning i *Classerna*.

11. §. Enär någon yngling från Skolan afgår, och will sig till nå-gon för honom tjänlig sysla *engagera* bör honom efter skedd be-gäran ett sanfärdigt bewis meddelas så öfwer hans kunskaper som fräjd och uppförande, hvilka bewis så wäl af *Inspector*, som *Rector* underskriwvas, och ej några andra än med sanningen enliga ut-färda, hwarföre *Rector* answare. för hwarje sådant bewis njute *Rector* 24 sk *Banco*.

12. §. Skulle någon yngling oagtadt undfådda förmaningar och föreställningar så af *Rector* som *Inspector*, förfalla till en så ut-swäwande och osedlig lefnad, hwarigenom han äfwen kan förföra andre sine kamrater, och göra dem tillika med sig olyckliga, bör en sådan af *Inspector* för *Direction* inkalla och uti Skol lärarens närware honom hans uppförande förhålla och till bättring förma-nas, samt det wilkor honom föreläggas, att om han ännu längre

därmed fortfar, skall han från Skolan aldeles skiljas, och under denna tid tills han bättring wisat, bör han i Skolan *degraderas* till sitt rum, och sättas under alla sina kammerater. Will sådant ej hjälpa; bör han efter 6 à 8ta wickors således använd profwotid, från Skolan aldeles utestängas. Och skall den öfriga ungdomen strängeligen åtwarnas, att med honom ej mera öfwa något säll-skap hwarken i en eller annan måtto, och om möjiligit är, böra föräldrarne genom *Magistraten* tillhållas att en sådan oförbätter-lig yngling från Staden aldeles fördrifwas, på det han ej måtte widare förargelse och elaka *Exempel* gifwa.

13. §. Af detta *Reglemente* sedan det wunnit Kongl. Maj^{ts} Nådiga Stadfästelse, skall 3^{ne} *Exemplar* upprättas, hwaraf ett öfwersändes till Stiftets *Consistorium* att i dess *Archiv* förwaras, det andra ta-ger *Direction* uti förwar och bland dess handlingar förwarar, och det Tredje lämnas *Rector Scholæ* i handom, att honom och hans *Collega* till efter rättelse tjena

14. §. Hwad Flick Skolan angår, är därom en särskildt författning upprättad, huru med den för hållas skall.

Askersund d: 1 December 1813.

Carl Göransson, Math. Möller And Stark Georg Sundblad.

Carl Lundberg Sv, Nils, Fagrell Anders Sundblad,

Carl Abrahamsson G Christiernsson G. Lundberg Anders Qvist.

S Bring Nils Tybeck. Carl Gustaf Berg Anders Berg,

P. Lindblad, J. Berg Jonsson, J, O, Wennerberg J. Stark

Eric Hoberg Olof Hoberg Jonas Sandberg M, Nederdahl,

G, N, Wahlenberg

Betänkande.

Det Förslag som Herr Baron, Hof Marskalken, Landshöfdingen och Commendeuren till Biskopps och Consistorii granskning öfver-lemnat af Stadgar för stiftningen af 2 Scholor, den ena för yng-lingar och den andra för flickor, hvilket Förslag af åtskilliga As-kersunds Stads invånare blifwit författadt och till Herr Baron Hof Marskalken, Lands Höfdingen och Commendeuren ingifvet, vittnar i sin grund om Associerades låfvärda nit för uppfostringsverket.

Doek hafva vid granskningen af planen för gosse Scholans inrättning åtskilliga betänkligheter sig företett, dem jag för min del ansett nödiga att anmärka.

1° Med Kongl. Maj^{ts} aller nådigsta tillåtelse hafva ungefär för ett halft år sedan Apologist Classerna i Strengnäs Stifts Trivial Scholor blifwit i 2 afdelningar hvardera fördelta, och sådana före-skrifter dem gifna, att i de öfra afdelningarna, ynglingarne under-visas i den Svenska Historien, med Statistik, i den allmänna, i Geo-graphien, Arithmetiquen uti hela dess vidd, Bokhålleri, hvarje-

handa skrifter författande, kunskap i Tyska och Fransyska Språken, jemte det enklaste af Geometrien och Mechaniquen till practiskt bruk, oberäknad kunskapen i Theologien: samt för öfrigt att uti denna öfra afdelning af hvar Apologist Class ingen yngling uppflyttes, inän han i den nedra afdelningen jemte de första allmänna begreppen om Svenska Historien, lärt känna denna Historia under Wasaättens regering, Sveriges Geographie, Bibliska Historien efter tjenligt sammandrag, Catechesen, skriva någorlunda god stil och räkna quatuor species i enkla tal och sorter, samt redovisa för partes Orationis i Svenska språket. Alla de här uppräknade och Apologist Classerna i Strengnäs stift föreskrefna yrken äro enahanda med dem som af Herrar Associerade föreslås i femte Capitlet af Scholinarättningens förslaget.

Till följd häraf och i sammanhang med dessa för 3 Apologist-Classer i detta Stifts Trivial Scholor redan vidtagne anstalter till förmon för den ungdom, som ämnar sig till näringsståndet, kan i ofvanskrefna ämnen en ytterligare anstalt icke vara behöflig utan för dem allenast af Landets barn, som uti de i 5te och 6te puncterna af femte Capitlet i förslaget nämnda läroämnen önska, att vinna någon fullkomligare kunskap, sedan de förut igenomgått båda afdelningarna i TrivialScholans Apologist Class. Härtill kunna 2 lärare vara tillräcklige, en för de nyss nämnda Vetenskapliga läroämnen, och en för de Europæiska Språken, hvilken tillika kan vara till någon tjänst för undervisningen i FlickScholan.

Uti alla fall måste det vara nödvändigt, att den i Askersund på Cronans Stat lönta Pædagogus uppfyller sin undervisningspligt i de läroämnen, som annars fordras för den nedra afdelningen i TrivialScholans Apologist Class.

2° I afseende på Scholinarättningars nödiga öfverensstämmelse med Kongl. Stadgar och Författningar, kunna vidare efterföljande omständigheter icke lemnas obemälte.

a) Efter nu gällande Kongl. Författningar tillhör Biskopparna, allena, såsom Ephori Scholarum, öfverstyrelsen öfver alla läroverk i Stiften, der Fullmagter af Biskop och Consistorium meddelas åt lärarena. Och i Ephori frånvaro är alltid en Inspector Scholæ Ephori Vicarius. Hindras denne af ålderdomssvaghet eller sjuklighet ifrån utöfningen af sin sysla, tillsätter Biskoppen en Vicarius i hans ställe.

b) Scholinarättningar kunna väl stiftas, hvilkas oekonomiska ärender af en tillförordnad direction förvaltas. Men Biskoppen kan det icke tillhöra, att gifva fullmagter på lärareSysslor, åt andra, än dem, han antingen allena, eller tillika med Consistorium, efter föregången pröfning, tillförordnat.

c) Ehuru Utstiftes barn vid Scholor, inrättade på Privatorum bekostnad, kunna till lärare antagas, bör likväl iagttagas, att ingen rättighet för dem deraf följer, att i annat Stift, än der de födde

äro, söka vidare befordran till sådana Ecclesiastique Sysslor, hvar till Biskoppen och Consistorium meddela Fullmagter eller Förslag. d) Om i en framtid omständigheterna skulle fordra en sådan Scholinarättning utvidgande, bör sådant, utan tvifvel, i vederbörlig ordning sökas och vinnas; emedan det på Directionen öfver Scholan icke kan ankomma, att efter behag öka lärares antal, hvilka med tjenstmännen vid de publika läroverken önska att dela lika rättigheter i befordringsmål.

e) Då för Apologist Classens yrken, 6 lärare i Strengnäs Stift redan njuta dubbel tjänstårs beräkning; må till det högsta icke mer än för en enda sådan vid den nya föreslagna Scholinarättningen i underdånighet begäras, hvilken lärare icke har att undervisa uti de vanligaste delar af Apologist Classernas yrken i TrivialScholorna, utan allenast, enligt hvad redan anmärkt är, att i de ämnen som nämnas uti 6te momentet af förslaget 5te Capitel, sträcka undervisningen vidare, än medhinnas kan uti Apologist Classernas öfra afdelningar, der en altför stor sammanskockning af ungdom, hinderlig för undervisningen, annars kan vara att befara. Nödvändigt måste de Religions Lärares sysslor, som stå i Församlingarnas tjänst, vara af den vigt för Staten, att deras befordringsrätt så litet, som möjligt är må inskränkas igenom en utvidgad förmon af dubbel tjänstårsberäkning för andra Ecclesiastique tjenstemän.

f) Ifrån afläggande af lärdomsprof för ScholSysslor kunna promoti Magistri äfven så litet, som ograduade Sökande frikännas. Kongl. ScholOrdningen bjuder i 1 Cap. 3 §, att så väl Promoti, som ograduade skola för Biskopp och Consistorium specimina aflägga.

g) Utan föregången laga ransakning och dom, lærer en ScholLärare äfven så litet, som andre Ecclesiastique tjenstemän, kunna ifrån tjensten afsättas.

h) Den inskränkning, som i förslaget 4de Capitels 4de § göres uti Consistoriernas rätt, att i den ordning, Lag föreskrifver, förordna om sökta och erhållna tjensters tillträdande, kan icke ega rum. Ehvad låford som hälst en ElementarSchola må förtjena, kan hon ej anses vara af den betydenhet, att rubbning i Stiftsangelägenhetens lagliga gång måste göras till dess bekvämlighet.

i) Så länge Biskoppen är Ephorus Scholarum i Stiftet, kunna betyg öfver ScholLärares tjenstgöring icke utgå på någon ScholDirections vägnar i Biskoppens namn och med hans underskrift, utan böra sådana utfärdas af Biskopp och Consistorium, sedan den eller de, som hafva närmaste inseende öfver Scholorna, blifvit hörde.

k) Uti 6, 8 och 9 §§ af tredje Capitlet i förslaget föreskrifvas Inspector Scholæ göromål, som icke kunna i allmänhet honom åläggas, utan tillhöra Rector Scholæ i de flesta fall.

l) Uti alla mål, som angå Scholdisciplinen, tjene Kongl. Maj^{ts} Nådiga Scholordning till underdånig efterrättelse.

Vid det gifna förslaget om flickScholans inrättning, inskränker

jag mina Anmärkningar inom betygandet af tacksamhet och tillfredsställelse öfver den nytta och fördel, som det lofvar efterkommande slägter.

Strengnäs den 16 Martii 1814.

J. A. Tingstadius,
Eph. Gymn: et Scholarum.

[Senare antecknat å nedanstående original: Ank d. 26 Mars 1814.]

EmbetsMemorial!

Det har varit ett serdeles nöje för *Consistorium* att utaf de Handlingar Högwälborne Herr *Baron*, HofMarskalken Landshöfdingen och *Commendeuren* behagat meddela, få tillfälle inhämta det hedrande och lofwärda tänkesätt åtskilliga af *Askersunds* Stads Innevånare ådagalaggt igenom ett gjordt frikostigt och ganska betydande Sammanskott till uprättande och underhållande af en undervisningsanstalt för ett wisst antal Barn af båda könen i staden.

Ingen ting kan ligga *Consistorium* mer om hjertat, än att, i hvad på thy ankommer, befrämja framgången af så lofwärda anstalter i den mohn sådant är förenbart med den *Consistorio* åliggande plikt, att bewaka det allmänna Lärowerkets samt det i Stiftet tjenande Presterskapets förmån och bästa, enligt dit hörande Höga Författningar, hwarföre *Consistorium* ock icke skulle underlåtit att afgifwa sitt Yttrande i detta ämne; men då Wederbörande sjelfwa redan upfattat beslut om Schol Inrättningens hela beskaffenhet och icke otydeligen tillkännagifwit sin önskan vara, att den må af *Consistorio* förblifwa oberoende; så lærer Högwälborne Herr *Baron*, HofMarskalken, Landshöfdingen och *Commendeuren* täckas finna, att *Consistorium* icke wäl kan meddela något Utlåtande öfwer ett mål, som är af *privat* beskaffenhet och förnämligast beror på Stiftarens egna godtfinnande.

Det af *Ephorus Scholarum* gifna särskildta Betänkande, får *Consistorium* härhos äran öfwerlemna, samt de af Högwälborne Herr *Baron*, Hofmarskalken, Landshöfdingen och *Commendeuren*, i detta ämne meddelade Handlingar återställa. Strengnäs Dom Capitel den 16 Martii 1814.

J A Tingstadius.

Hans Graffman. Olof Hultin. S G Hedin. Sven Bruhn.
Lars Lindien. Joh. E. Strömberg. P. Lundmark.

[Carl Joh Haggren.

[Följer så en skrivelse från landshöfdinge ämbetet i Örebro.]

Ädel och Högaktad Herr Borgmästare!

Wid det af Upfostrings Sällskapet i *Askersund* afgifne och härhos följande förslag till stiftningen af tvänne *Scholor*, har

Ephorus Scholarum herr Biskopen och *Commendeuren Doctor Tingstadius* gjort de anmärkningar, som innefattas i hans särskilta äfwen närlagde Betänkande; hwaremot *Consistorium* ansett sig icke kunna afgifwa något utlåtande i ett mål som det funnit vara af *privat* beskaffenhet.

Då *Ephorii* anmärkningar synas vara grundade på det för upfostringsverket i riket gällande författningar, hwilka för en enskilt stiftning icke lära kunna rubbas, och då upfostrings Sällskapet hwarken torde kunna påräkna den sökta förmonen af dubbla tjensteår för Scholans blifwande lärare, eller *Ephori* närmare tillsyn och befattning med denna undervisningsanstalt, med mindre den lämpas efter de i berörde författningar stadgade grunder. Då har jag trott mig böra lämna upfostrings Sällskapet del af H: Biskopens Betänkande, på det i anledning deraf *Reglementet* för *Scholan* må kunna närmare jemkas, hwarefter det samma kan till *Ephori* och min gemensamma granskning insändas. Härom behagade H: Borgmästaren underrätta upfostringsSällskapet; och derwid förklara sällskapet min synnerliga tillfredsställelse öfwer dess wälgörande afsigter.

Förblifwer städse Herr Borgmästarens

ödmjulle tjenare
Sal. Löfvenskiöld
/oläsligt namn/

Örebro Slott i LandsCantsliet d: 6 April 1814

[Nederst adressuppgift: Borgmäst. Hoffman]

[12] År 1814, den 12 *Aprill*, efter anmodan af Herr Borgmästaren *Hoffman*, sammanträdde Ledamöterna af *Askersunds* Stads *Upfostrings* Sällskap, för hwilka efter skjedd samling bemälte Borgmästare tillkännagaf, att H: Landshöfdingen Hofmarskalken och *Commendeuren*, *Friherre Löfvenskiöld* uti aflåten skrifwelse, den 6 innevarande månad till honom insänd ej mindre *Ven: Consistorii* i *Strengnäs*, än herr Biskoppens och *Commendeurens*, *Doctor Tingstadii* särskilte ämbetsbetänkande öfwer Sällskapets utgifne *plan* till en *Schole* inrättning för dem af mankönet som ämna sig till näringsstånden.

Desse betänkanden blefwo nu upläste, hwaraf inhämtades, att *Consistorium* för sin del, som trodt sig af den upgifna *planen* finna Sällskapets önskan, om inrättningens oberoende af *Consistorie*, i följd däraf undandragit sig alt utlåtande, men att herr *Doctorn* och Biskoppen för egen del, såsom Stiftets *Ephorus Scholarum* wid den upgifne *planen* gjort åtskilliga anmärkningar, som behöfde rättas efter de nu om allmänna undervisningssättet ut-

komme och gällande författningar, hvilka felagtigheter herr *Baron Landshöfdingen* i dess aflätne skrifvelse önskat [13] blifva rättade och dem Sällskapets Ledamöter äfwen funno i flere delar wara nödwändige att ändra. Men på det detta ämne må med ordning och mycken granlagenhet kunna handteras, samt med förklarad synnerlig högagtning för den Person Herr *Apothekaren Carl Göransson i Stockholm*, hwilken genom en lika betydlig som ädelmodig gåfwa gifwit första anledningen till inrättningen, ansåg sig sällskapet, innan något yttrande af dem öfwer herr Biskoppens anmärkningar meddelas, först böra inhämta wälbemälte H *Apothekares* tankar, till hwilken ända en af Sällskapets *Directeurer*, H^r Råd och Handelsmannen *Georg Sundblad* anmodades, att med första till ofta bemälte Herr *Apothekare* insända ej mindre den till Herr Biskoppen ingifne *plan*, än dess och *Consistorii* särskilte betänkan- den, hwaröfwer H *Apothekaren Göransson* ej lærer underlåta, att lämna Sällskapet del af sina tankar och äfwen söka af någre i upfostrings wägen kunnige män inhämta nödige råd, till *planens* förbättring efter herr *Doctorns* och Biskoppens önskan. Skolande sedan desse handlingar hunnit hit återkomma, Sällskapet härwid lägga slutlig hand.

[14] Som för närwarande ej mer till öfwerläggning förekom, ätskildes Sällskapet.

In fidem

J; G; Hoffman

— — —

[Tvenne skrivelser från stiftaren till en vän, resp. direktionen i Askersund.]

Stockholm d. 9 Maj 1814.

Min käraste Bror!

Jag har visat Skoldocumenterne för Biskopp Almquist från Hernösand, som någon tid varit här — Hans tanke är enahanda med hvad jag trodde mig finna at Biskoppens i Strengnäs eller rättare Consistorii betänkan- den äro mer en följd af ovilja och pedanteri än af laglig nödvändighet. Biskopp Almquist har ett ganska ljust hufvud och känner dylika saker rätt väl — Ut i slutne skrift, som Du behagar aflämna till Direction, finner Du Hans tankar ord från ord utvecklade. Jag önskade därför få veta om Direction och Sällskapet äro ense med mig därom at vi inskränka ändringarna till de få ställen som jag anmärkt, så vill jag därom bestyra. Landshöfdingen har hos Regeringen mycken Credit och kan visserligen därstädes mycket utträtta för vår sak med Dess förord: Men som Han tyckes vara ense med Biskoppen

om ändringarne in toto så vore at obligera Broder Hoffman at vid ett svars aflämnande till Landshöfdingen begagna Biskopp Almquists anmärkningar, som torde tjena till mycken uplysning, och därjämte insinuera hos Landshöfdingen at Skolplanen utan vidare granskning af Biskoppen måtte till Konungen afgå. Biskoppen afslår ju nästan alt hvad vi hafva at be Konungen om, men det är Consistorii röst som passerat genom den aktningssvärda Gubben — Sällskapet bör göra alt för rättigheten hos Direction at tillsätta lärare — och hurudan lärare vore at påräkna för så ringa lön utan dubbel årberäkning.

Jag undertecknar mig Din Tillgifne Broder.

Carl Göransson

Näst min vördsamma tacksägelse och erkänsla för Respective Upfostrings Sällskapets i Askersund, mig gunstigt bevisade uppmärksamhet, medelst Communicerande af de anmärkningar Biskopen och Commendeuren af Kongl: Nordstjerne Orden Högv: Herr Doctor Tingstadius behagat afgifva, öfver förutnämnda Sällskaps föreslagna plan till en Elementar Skole-Inrättning i Askersund, får jag till hörsammande af Sällskapets önskan, äran anmäla de oförgripeliga tankar, som hos mig uppstått, vid genomläsningen och öfvervägandet af merberörde anmärkningar:

1mo Ut i Anmärkningarnes 1^{sta} Moment ådagalägges blott att allaredan, uti de under Stragnäs lydande 3 Trivial-Skolers-Apologists Classer, i det närmaste enahanda undervisning meddelas, med den, som föreslås i 5te Capitlet af Skol-Inrättningsförslaget. Men då förenämde Trivial Skolor äro belagne i Stragnäs, Nyköping, och Örebro, så kan väl, sådant oactadt, den för Askersunds Stads och närmaste Socknars bekvämlighet önskade Elementar-Skole-Inrättningen ej anses mindre nyttig och nödig; hälst Högv: Herr Biskopen sjelf, uti Dess anmärkningars 2 Moment, under Litt: e), synes befara en alt förstör och för undervisningen hinderlig sammanskockning i de redan varande Apologist Classer. Att den i Askersund på Kronans Stat lönta Pedagogen uppfyller den honom föreskrifna Upplysnings pligt, tror jag ej vara i någon Collision med den föreslagna nya Skol-Inrättningen.

2do Ut i 2 Momentet under Litt: a) b) h) i) anmärkes, såsom skulle af den föreslagna planen, i åtskilliga delar följa en inskränking, dels i Herr Biskoppens enskildta rättighet att förordna en Inspector Scholæ, dels i Herr Biskopens och Consistorii samfälta rättighet att examinera och tillsätta Skole-Lärare samt förordna om sökta och erhållna Skole-Tjensters tillträdande. Men då här icke fråga är om Skolor i allmenhet, allra minst om någon rubbning uti de redan för handen varande och på Allmän Stat fonderade Publike-Skolers Inrättningar, hvarom stadgat blifvit uti Kongl: Skole-Ordningen, utan endast om En, genom enskiltas välvilja, inrättad

Skola, dels för dem af mankønet, som ämna sig till Näringsståndet, dels för flickor, hvarvid besynnerligt afseende göres för fattiges och obemedlades undervisning af bägge könen, så kan väl härigenom ingen minskning i Herrars Biskopars och ett Högvördigt Consistorii redan innehafvande rättigheter åsyftas. Således lär icke Herr Ärke Biskopen eller Upsala Consistorium anse, såsom vore någon inskränkning i deras ägande rättigheter skedd, genom den i Upsala Stift och Gefle Stad på privat fond inrättade och af Kongl: Maj^{ts} i Nåder santionerande Elementar Skola, ehuru samma Elementar-Skolas Directions, Inspections och Lärares tillsättning och förordnande, befinnes vara ännu mera oafhändig och oberoende af bemälda Ärke Biskop och Consistorio, än den nya Industrie, Skolans i Askersund, enligt den föreslagne planen, skulle blifva i anseende till H: Herr Biskopens och Consistorium i Strängnäs.

3^{tie} Vid de under 2 Momentet sub Litteris c) d) e) upptagna anmärkningar må mig tillåtas anföra 1mo) Att då, enligt Kongl. Författningarne, alla Publike Skole Lärare, äfvensåväl som Lärare vid de Kongl: Akademierna, hafva rättighet att, utan Förslag hos Kongl: Maj^t söka Regala pastorater, utan afseende på Stift, sådant ej heller fogeligen bör förnekas blifvande Lärare vid ifrågasvarande Skola i Askersund; häldst i begynnelsen, då löno villkoren ej kunna blifva synnerligen lönande, åtminstone den vanliga uppmuntringen, i gemensamma rättigheter med andra Skole Lärare icke bör uteblifva. 2do Lärer denna Skolas Direction, i anseende till fonden knapphet ej ens frästas att begära flera Lärare än nödvändigt tarivas. 3^{tio} Den inskränkning, som synes kunna ske i Prästerskapets befodrings rättighet, dymedelst att dubbel tjänsteårsberäkning tillåtes för de 2 högst 3 a 4 blifvande Lärare vid denna nya Skola, måste blifva högst obetydlig, då dessa Lärare, ej exclusiv från ett enda, utan från Rikets alla Stift antagas. Således är mig för visso bekant, att sedan Elementar Skolans inrättning i Gefle, ännu ingen af dess Lärare, i ansökning till Skole eller Ecclesiastique tjänster, varit hinderlig för presterskapet innom Upsala Stift, innom hvars område nämde skola är belägen.

Föröfrigt tror jag det vara rätt nyttigt och nödigt att enligt anmärkningarnes 2 Moment Sub. Litt: f.) g.) k.) l.) *De Lärare som antagas, måtte enligt Skol Ordningen vederbörligen examineras och prövas: att Läraren icke utan föregången ransakning och Dom, må kunna afsättas: att befattningarne emella Inspector och Rector Scholæ närmare jämkas och att Skole Disciplin så inrättas att den icke i något afseende må befinnas stridande mot kongl: Skol-Ordningen.*

Sluteligen är jag öfvertygad, att om Länets LandsHöfdinge, Hofmarskalken, Commendeuren: Högvälborne Herr Friherre Löf-

venskjöld finner den föreslagne Skole Inrättningen nyttig och nödig, Han ock genom sitt kända, högt gällande förord kan vinna denna Inrättnings santion hos Kongl Maj^{ts}, äfven så väl som Elementar Skolan i Gefle den redan erhållit.

Stockholm d. 9 Maj 1814.

Carl Göransson

Den 29: Junii Efter skedd kallelse sammanträdde *Askersund* upfostrings Sällskaps Ledamöter.

§. 1. Sedan Sällskapet genom bref från *Apothekar Göransson* erhållit dess utlåtande öfwer *Consistorii* särskilta anmärkningar öfwer *planen* för gosskolan, hwaruti han öfwerlemnadt till *Directions* godtfinnande att låta göra den förbättring, som därvid skulle kunna anses nödig; så hade *Directionen* beslutit, att därom widtala herr *Pastor Bergqvist*, som wid denna sammankomst den öfwerlemnade, upläste, och efter granskning af Sällskapet antogs.

§: 2: *Directions proposition*, att afgiften för Elefverna i flickskolan bör wid hvarje Termins början ärläggas, gillades, och antogs. Sällskapet åtskildes.

J G Hoffman.

[15] År 1814 den 1 *December* sammanträdde Upfostrings sällskapets i *Askersund* medlemmar enligt kallelse, för att öfwerse *Cassans* tillstånd, och vidtaga nödiga mått och steg till Inrättningens bästa och förkofring, hwarvid herr Rådman G: *Sundblad* såsom *Casseur* upwiste *Cassa* boken hvilken wäl för innewarande år icke kunde wara afslutad, men enligt ett af honom särskildt författat öfwerslag upgaf *Cassa* behållningen, wid årets slut i *Contante* penningar utgöra omkring *Femhundrade femtio* Rd:r B:co utom stående Intecknade *Capitaler* som således öfwerskjuter 1813 års behållning med *Etthundrade Sextio Sex* Riksdaler Banco, hwarföre herr Rådmanen nu begärte, att Revisorer måtte utses som i början af *Januarii* 1815. efter det 1814 års bok blifwit afslutad, kunde genomse och granska 1813 & 1814 års räkenskaper och han derefter erhålla *descharge*.

1mo Till Revisorer utsågs Handelsmännen [16] G; N; *Wahlenberg* och G; *Lundberg*, som böra inom *februarii* månads slut härom inlämna berättelse till *Direction*.

2:do De förre *Directeurerne* åtog sig att ännu med dess befattning fortfara för år 1815.

3:tio *Directeurerne* tillkännagåfwö att sedan 1^{sta} *planen* till en Goss skolas inrättning i *Askersund* från konungens Befallnings hafwande enligt *Protocollet* af den 12 *Aprill* innewarande år åter kommit, beledsagade med Stiftets Biskopps anmärkningar, hafwa *Directeurerne* låtit uprätta en ny *plan* hwilken af Sällskapet den 29 *Junii* sistledne blifwit godkänd och genom Herr Borgmästaren *Hoffman* till konungens Befallningshafwande afsänd, utan att *Directeurerne* känna den åtgärd som därwid sedermera är skjedd.

4:to *Directeurerne* kunna för närwarande ej gifwa Sällskapet någon tillfredsställande underrättelse om flickskolans framsteg men hoppas efter *Examen* den 15 *Decem*[17]ber däröfwer kunna gifwa den fullständig.

5:to Wid *Examen* för flickskolan skola *Directeurerne* anmoda 3 å 4 Fruntimmer att under *terminerne* då och då efterse *Scholan* samt rätta hwad de finna felagtigt.

6:to Herr M: *Nederdahl* åtog sig att lemna *Gouvernanten* för flickskolan 1 rum *Sahl* och *kjök* samt wed brand för en sammanräknad *summa* af *Sextio Sex* Riksdal 32 sk B^{co} årligen, hwaraf han får lyfta halfwa *Summan* i början af nästkommande *Januarii* och resten årets slut. — Detta *Contract* är fastställt för ett år och om ändring däri skall göras bör *Sex* månader förut upsägning skje.

Widare war ej att öfwerlägga hwarföre Sällskapet åtskilldes.

J G Hoffman

[Från Domkapitlet:]

Med fullkomligaste högacktning för det nit om uppfostringsverket, som Herrar Stiftare af en ny *ElementarSchola* i *Askersund* ådagalaggt, har Consistorium wid det förslag till denna *Scholas* reglering, som Herr Landshöfdingen i *Örebro* till *Consistorii* granskning öfversändt, ansett med sin pligt enligt, att icke lemna efterföljande omständigheter obemärkta.

1° Då *Askersunds* Stad redan eger en Stads *Schola*, och *Strengnäs* Stift, jemte denna och 3 andra Stads *Scholar*, är förseddt med 3 *ApologistClasser*, hwardera bestående utaf 2 Afdelningar, uti Stiftets 3 *TrivialScholar*; fordrar gagnet, som man väntar af en ny *ElementarSchola*, det sammanhang emellan denna, och de ofwännämnda redan gjorda *Scholinrättningarna*, att samma Läroämnen, som i dem öfwas, icke warda föremålen för den nya Stiftningen.

Särdeles måste för underläraren i *ElementarScholan* icke kunna i underdånighet begäras dubbel tienstårsberäkning wid *Ecclesiastique* befordringar, då samma underwisning kan winnas i Stads *Scholan*, med enkel årsberäkning för Läraren. Deras befordringsrätt, hwilka såsom *Religions*lärare stå i Församlingarnas tjenst, kan icke annat, än härwid i sin mån minskas.

2° Till upplysning om de ämnen, som i Stiftets för näringsståndet redan uprättade *Scholclasser* förehafwas, meddelas härjemte i Afskriften de *Schemata Lectionum* både för *Apologist Classerna* i Stiftets *TrivialScholar*, och för Stads *Scholorna*, som af Kongl. Majt tills vidare äro i Näder tillätna.

3° Att för en Lärare, (*Elementars Scholans Rector*) förena underwisningen i Fransyska, Tyska och *Engelska* Språken, så att ynglingarna kunna dem både tala och skrifwa, efter *Grammaticaliska* grunder, med alla de öfriga wetenskapliga yrken, som nämnas i 5 § af 4 *Momentet* i Förslaget, och fordra kännedom af *Algebra*, *Astronomien*, *Lagfarenheten*, *Oeconomiska* Författningar angående *Handelsrörelser*, *Utländska Nationers HandelsProducter*, *Handels Relationer*, *Utländska myntsorter*, *Curs* och *Wäxelsmedel*, jemte *utländska Längders*, *wigts* och *måtts förhållanden* till *inhämska mått*, *mål* och *wigter*, m. m. sådant, torde för någon gång med *Scholans* båtnad kunna låta sig göra. Men för alltid kan en winst af sådan Reglering för *Scholan* icke påräknas. Ty antingen måste det ena, eller det andra nödvändiga härwid komma att eftersättas, i brist af tillräcklig kännedom i allt hos Läraren.

4° Den lämpligaste fördelningen emellan Läroämnen uti *ElementarScholan*, synes wara den, att då tillgången till aflöningen icke medgifwer flera, än 2 Lärare, den ena antages för de *Lefwande Europeiska* Språken, med *grammaticalisk* underwisning deri, och *Italienska* Bokhålleriet, och en för de öfriga *Wetenskapliga* ämnen, som i nästföregående anmärkning nämnde äro, med tilläggning af *Theologien* och *Moralen*; sedan ynglingarne, till att kunna upptagas i *ElementarScholan*, med tillräcklig underbygggnad dels i Stads *Scholorna*, och dels i *TrivialScholans ApologistClasser* äro förberedde.

5° Emedan det icke synes lämpligt, att för Lärare i de lefwande *Europeiska* Språken i underdånighet begära dubbel tienstårsberäkning, till winnande af *Ecclesiastique* befordran; är i alla afseenden billigt, att hwar *Discens* i denna *Class* af *ElementarScholan* till bättre utkomst för Läraren, för hwar *Läs*termin till honom betalar åtminstone Tre Rd^r *Banco*. För en så ringa afgift kan icke winsten, på den lärandes sida blifwa annat, än ansenlig.

6° Är Läraren för underwisnings *Classen* i de nämnde *Europeiska* språken, *Prest* må för honom enkel tienstårsberäkning wid *Ecclesiastik*: befordran, i underdånighet sökas.

7° Hwad åter Läraren för den öfra wetenskapliga *Classen* af *ElementarScholan*, eller *Rector Scholæ* angår, må för honom dubbel tienstårsberäkning i underdånighet tillstyrkas, då han *Magistergraden* erhållit; emedan det af de sökandens *Examensprotocoll* för denna *grads* vinnande wid *Universitetet* med mycken förmån utrönas kan, huru långt han hunnit i de wetenskaps delar, som böra vara en grundläggning för hans blifwande underwisingssämnen.

8° En sökande till sistnämnda Läraresysla bör dessutom vara försedd med särskildta Betyg af *Oeconomix Publicæ et Commercio-rum*, samt af *Juris Patriæ Professorerna* wid *Universitetet*, om sina insigter i dessa Lärdomsdelar.

9 Huruwidt någon Lärare wid den föreslagna *ElementarScholan* må ega en större eller mindre företrädesrätt, i jemförelse med andra Lärare wid Rikets underwisingswerk, att i underdånighet hos Kongl. Maj:t anmälas till *Regala Pastorater*, dristar *Consistorium* icke, att i någon underdånig anhållan deltaga.

10° Biskopen i Stiftet kan icke kallas *Inspector Scholarum* (enligt 1 §. af 2^{dra} *Momentet* i Förslaget) emedan hwar *Schola* har sin särskildta *Inspector*, och alla *Inspectores Scholarum* stå under *Ephori* öfwerinseende.

11° Till Ledamot i *Schol Directionen* kan Biskopen icke kallas, boende på 17 eller 18 mils afstånd ifrån *Askersund*. Honom tillhör, då han för godt finner, att hålla *Visitationer* i alla Stiftets Underwisingswerk. Och *Consistorium* twiflar icke, att alla blifwande *Ephori Gymnasii et Scholarum i Strengnäs* Stift med nöje äfwen skola göra denna *Förrättning* i *Askersunds Elementar Schola*, hwart år, der så behöfwes.

Strengnäs Consistorium, den 21 Dec. 1814.

J A Tingstadius

Hans Graffman: Olof Hultin. Sven Bruhn, Lars Lindien.

Joh E Strömberg P. Lundmark.

/El. Kjerseen

[18] År 1815.

Den 24 februarii sammanträdde Skol Directionen jämte öfrige Stifterne hvarvid beslöts:

1° Att den för förste och Andre Läraren anslagna vedén skulle ökas ifrån 10 till 15 famnar årligen för hvardera.

2° Att till förste Lärare vid Elementarskolan skall kallas kongl Hofpredikanten Carl Gustaf Grahl.

3° Att till efterrättelse antaga nedanstående af K. H. Pred. Grahl inlemnade förslag till Reglemente för Elementar Skolan.

4° Att samma Reglemente skulle till kongl Maj:t ofördröjligen ingifvas och om Dess Stadfästelse derå i underdånighet ansökning göras.

5° Att nedanstående härom af K H Pred. Grahl inlemnade förslag till ansökning skulle begagnas.

6° Att äfwen snarligen hos Hans kongl Höghet vördsammast skulle anhållas, det högbemälte Herre måtte tillåta den på Dess Namnsdag stiftade Elementar Skolan att bära namn af Prins Oscars Elementar Skola uti Askersund.

7° Att nedanstående af K H Pred. Grahl inlemnade förslag till ansökning härom hos H K Höghet skulle begagnas.

8° Att K H Pred. Grahl skulle emottaga ofvannämnde Documenter och om deras ingifvande draga försorg.

[19] Reglemente
för

ElementarSkola uti Askersund.

Första kapitlet.

Om Skol-Fondens Förvaltning.

§. 1. Det Capital af 8000 Riksdaler Banco, hvilket undertecknade d. 1 December 1812 till ett värdigt firande af Hans Kongl Höghet Arffursten Prins Oscars Namnsdag skänkt till inrättande af tvenne Skolor, en Elementar Skola och en Undervisningsanstalt för flickor, för hvilken sednare ett särskildt Reglemente är författadt, förblifver nu och i evärdliga tider en dessa Skolor tillhörig fond, som icke, under hvad förevändning som hälst, kan någonsin derifrån skiljas utan bör användas till Lärarnes aflöning och Böckers, Globers, Chartors, Instrumenters, m. m. inköpande.

§. 2. Samma förordnande gäller äfwen om all den tillökning denna Skolfond framdeles kan erhålla.

§. 3. Directionen åligger, att förvalta alla de medel och Capitaler, som antingen nu eller i en framtid komma att denna Fond tillhöra, samt dessa så handhafva, att de så vidt möjligt är, hvarken någon tid ligga ofruktbara eller på något otillbörligt sätt till Skolans förfång användas, och det vid ansvar af skade ersättning af egna medel, alla för en och en för alla af dem, som skadan vållat.

§. 4. Skolfonden utlånas emot säkra Inteckningar i fast egendom och högsta lagliga ränta.

§. 5. Skulle Directionen finna det förmånligt att för någon del af denna Fond inköpa fast egendom för Skolans räkning, må detta äfven vara densamma obetaget såvida de Stiftarne förbehålla rättigheter ej derigenom förnärmas.

[20] §. 6. Hvar och en af Stiftarne, hvilken lån ur Skolfonden erhållit, kan detsamma så länge behålla, som han räntan enligt öfverenskommelse i skuldebrevet ordentligen betalar; utblifver han oagtdadt anmaning, en månad efter förfalldagen, så är han sin rättighet till lånet förlustig, och står det då Directionen fritt att genast taga de mått och steg, som den för fondens säkerhet tjenligast pröfvar.

§. 7. Vill låntagare sitt lån inbetala, bör han sådant minst sex månader förut hos Casseuren anmäla och bevis derom erhålla. Annan uppsägelse äge å låntagarens sida ej rum.

§. 8. Enär något lån blifvit uppsagdt, skall Casseuren genast derom underrätta Directionen, som derefter genom kungörelse uti Askersunds Stad jämte närgränsande församlingar tillkännagifver att ett sådant lån, emot behörig säkerhet, hos Directionen är att tillgå. Härvid iagttages att Innevånarne i Askersunds Stad äga företräde, samt ibland dem åter de, hvilkas Föräldrar eller Förfäder bidragit till denna Skolfonds Stiftande.

§. 9. Räntorna af de Skolfonden tillhörande Capitaler böra ställas med sin inbetalning så, att vid hvarje halfår d. 1. May och d. 1. November alltid tillgång finnes till Lärarnes aflöning och öfrige för Skolan nödige utgifter.

§. 10. Directionen äger att sig till biträde antaga en pålitlig man att vara dess Casseur.

§. 11. Till denna post kan antingen väljas en medlem af Directionen, eller ock någon annan till hvilken Directionen hyser förtroende. Skulle den-[21]ne ej vara bofast, men eljest en skicklig man, ställe han tvenne gode och vederhäftige mäns borgen för sig, hvilka borga en för bägge och bägge för en, i annor händelse stånde Directionen i fullt ansvar för hans förvaltning.

§. 12. Directionen betingar med den blifvande Casseuren hans arfvode för besvär, och ersättning för skrifmaterialier men postporto förer han på räkning och debiterar skolfonden derföre

§. 13. Den af Directionen antagne Casseur åligger, att förestå Cassans egentliga förvaltning, penningar emottaga, förvara och efter Directionens anordning utbetala, deröfver bok och räkenskaper in dupplo föra, hvaraf det ena exemplaret förvaras uti Directionens archiv och det andra behålles af Casseuren och aflemnas till efterträdaren. Casseuren skall vid början af hvarje påföljande år dessa räkenskaper hafva upprättade, samt dem genast till Directionen aflemna.

§. 14. Directionen utnämner tvenne Revisorer, hvilka Casseurens räkningar närmare granska må, samt inom en månad till Directionen inkomma med sin berättelse huruvida de ansett räkenskaperna för goda eller dervid haft något att anmärka. Dessa räkenskaper böra sedan af Directionen med Stiftarne, så länge de lefva, och derefter med Magistraten och Stadens Tolf Äldste communiceras.

[22] *Andra kapitlet*

Om Skolans Direction.

§. 1. Om allt, som rörer undervisningen äger Stiftets Biskop att taga en noga kännedom, och hvarje betydlig ändring underställes Dess ompröfvande innan den verkställes.

§. 2. Styrelsen förblifver föröfrigt hos en Direction, som utgöres af Lands Höfdingen i Länet, Directionens Ordförande, Skolans Inspector, kyrkoherden uti Askersunds Stad, Borgmästaren uti Askersunds Stad, 5 af Stadens Innevånare, hvilka böra hvart tredje år ombytas eller åter invoteras, samt Elementar Skolans Lärare, så ofta mål angående undervisningen förekomma. Då kyrkoherden i Askersunds Stad är Skolans Inspector, väljes i dess ställe någon annan skicklig och kunnig man till medlem af Directionen, först ibland Stiftarne, så länge de lefva, och sedan ibland Magistraten och Stadens Tolf Äldste.

§. 3. Som Directionens Ordförande, Lands Höfdingen i Länet icke är uti Staden boende, så äger Han att uti sitt ställe till Ordförande förordna någon ibland Directionens Medlemmar. Utdrag af Protokollerna öfversändas dock till Lands Höfdingen, så att Han om Directionens göromål alltid må hafva kunnskap.

§. 4. Den som Lands Höfdingen till sin Vicarius uti Directionen förordnar, äger i denna egenskap och såsom dessutom medlem af Directionen dubbel rösträttighet.

[23] §. 5. Så länge någon af Stiftarne lefva utväljas ibland dem de ofvannämnde 5 af Stadens Innevånare, hvilka enligt 2 §. äro medlemmar af Directionen, men sedermera tvenne af Magistraten och tre af Stadens Tolf Äldste.

§. 6. Dessa Medlemmar väljas af de ständigt qvarblivande Medlemmarne och Stiftarne, så länge de lefva; sedan dessas antal blifvit mindre än 5, deltaga i de bortgångnes ställe såsom väljande de, hvilka Magistraten och Stadens Tolf Äldste ibland sig dertill utse.

§. 7. Icke må någon utväljas till Medlem af Directionen, som icke är bofast man, eller äger en så känd förmögenhet, att han anses vederhäftig för Skolfondens medel, så vidt sig på hans ansvar belöpa kan.

§. 8. Skulle någon af de Directionens Medlemmar, hvilka hvar tredje år kunna ombytas, genom dödsfall bortgå, eller efter skedd omröstning finnas af två tredjedelar utaf Directionen vara ansedd otjenlig för sin plats, så sammanträda de väljande och invoterar i dess ställe någon annan.

§. 9. Med undantag af det som i 4 §. af detta kapitel stadgas, äger hvarje Medlem af Directionen i alla mål der han ej är jäfvig lika rösträttighet.

§. 10. I händelse af paria vota uti ekonomiska mål äger Ordföranden votum decisivum, hvilket i mål, som röra undervisningen, tillkommer Skolans Inspector.

[24] §. 11. Ingen sak kan af Directionen afgöras om ej fem Medlemmar äro tillstädes.

§. 12. Directionen håller 3 ordinarie sammankomster. En sammankomst dagen före hvarje Examen, då Lärarne afgifva sina berättelser om undervisningens gång, hvarje Ynglings uppförande och framsteg, samt i följe deraf ordningen vid den blifvande flyttningen, m. m. Den tredje Sammankomsten hålles den 1 December, då de författningar vidtagas, som till befrämjande af Skolans ekonomiska fördelar pröfvas nödige. Titt denna tredje sammankomst kallas äfven Stiftarne, så länge de lefva.

§. 13. Extra Ordinarie Sammankomster hållas dessutom när helst skälig anledning sig dertill företer.

§. 14. Vid alla Directionens Sammankomster skall ordentligt protokoll föras öfver det som dervid förevarit; efter vederbörlig

justering underskrifves detta af alla de Directionens Medlemmar hvilka Sessionen bivistat, samt kontrasigneras af Secreteraren.

§. 15. Förste Läraren, hvilken Secreterare tjensten vid Directionen förättar, skall i alla mål, der han ej är jäfvig, protokollerna föra och Directionens skrivelser uppsätta, samt dessutom öfver alla Directionens handlingar vederbörlig registratur hålla och dem förvara.

[25] *Tredje kapitlet*

Om Skolans Inspector.

§. 1. Till Skolans Inspector väljer Directionen Kyrkoherden uti Askersunds Stads eller Lands församling, eller någon annan litterat och om Skolverkets bästa nitisk man.

§. 2. Då Inspector genom döden bortgår, eller eljest blifver urständsat att sin Inspectors befattning utöfva, så tillsättes genast någon skicklig man, som göromålen bestrider till dess ny Inspector hinner väljas.

§. 3. Skolans Inspector äger att hafva öfverinseende öfver denna Undervisningsanstalt uti allt hvad undervisning, läromethod och disciplin angår. Honom åligger derföre:

1° Att allvarligen tillse det hvar och en Lärare sina skyldigheter i möjligaste måtto fullgör, så att den åsyftade nyttan vinnas må. Skulle Inspector finna det någon Lärare häremot felar, så söker han först att enskildt rätta honom; hjälper ej detta, så kallar han honom till ansvar inför Directionen, men skulle den felagtige Läraren ändå ej förbättra sig, anmäler Inspector saken hos Stiftets Biskop.

2° Att som oftast besöka Skolan för att närvarande taga kännedom om undervisningens beskaffenhet, drift och gång, för att kunna rätta hvad som tilläfventyrs kunde finnas felagtigt i methoden eller andra stycken.

[26] 3° Att, efter samråd med Lärarne, bestämman de böcker, hvilka vid undervisningen böra begagnas, samt de dagar och timmar, som till hvarje särskild vettenskaps afhandlande böra användas.

4° Att hafva en särskild vård och tillsyn om Skolans Bibliotek, hvartill Globes, Chartor, Instrumenter m. m. höra, och om dess förökande den författning taga, att både Lärare och Lärande deraf må äga nytta.

- 5° Att hvarje termin till Stiftets Biskop öfversända förteckning på de Ynglingar, som i Skolan njuta undervisning, samt öffrigt meddela de upplysningar, som Biskopen behagar infordra.
- 6° Att bibehålla Lärarne vid sin skäligen Embetsmyndighet och anseende, samt afstyra allt missförstånd, dem emellan, så att de med enighet och förtroende må undervisningen sköta.
- 7° Att hafva akt derpå, att Lärarnes rättigheter ej blifva förnärade, äfvensom att Lärarne sina fordringar ej öfverdrifva.

[27] *Fjerde kapitlet.**Om Skolans Lärare.*

- §. 1. Vid Skolan antagas till en början tvenne Lärare, men så snart Skolefonden det tillåter bestrides undervisningen af trenne.
- §. 2. Till Lärare antagas promoverade philosophiæ Magistrar eller eljest skicklige män, utan afseende på af hvad Stift de äro.
- §. 3. Enär Lärare skall tillsättas, låter Directionen sådant i allmänna Tidningarna kungöra, jämte lönevillkoren och Lärarens skyldigheter, med tillkännagifvande att hugade Sökande böra inom 60 dygn sina ansökningar och skicklighetsbetyg till Directionen ingifva.
- §. 4. I anseende till de Gymnastiska Öfningar, som med Skolans Ungdom komma att anställas, böra de Sökande, som uti Gymnastik och Simning skicklighet sig förhvärfvat, vederbörligt betyg derom bifoga, äfvensom de, hvilka uti Musik och Ritkonst äga insigt.
- §. 5. Då ansökningstiden är förliden uppsätter Directionen genast på Förslag till hvarje ledig Sysla tre af dem, hvilka Directionen ibland de Sökande finner de tjenligaste, och öfversänder ofördröjligen dessa Förslag, jämte de föreslagnas ansökningar och betyg, till Stiftets Biskop, som utaf de trenne för hvarje sysla föreslagne utnämner en till Lärare.
- §. 6. Skulle några särdeles bevekande skäl det föranleda, så bestämmer Directionen hvilken af de på förslaget varande, som Directionen helst [28] önskar utnämnd till Lärare, och hoppas att derpå billigt afseende göres.
- §. 7. Innan Lärare utnämnes bör han såvida dess insigter ej förut tillräckligen äro ådagalagde, antingen vid någon Akademi eller inför Consistorium aflägga de Specimina, som för Skol Lärare,

uti Kongl Maj^{tes} Skole Ordning af d. 7 December 1807, förordnade äro, eller af Kongl Maj^t framdeles förordnade blifva.

§. 8. Om blott en eller tvenne competente Sökande anmält sig till den lediga syslan, så ankommer det på Biskopens godtfinnande huruvida en ny ansökningstid kan vara af nöden eller ej, dock bör denna ej blifva längre än 30 dygn.

§. 9. Som den lön, hvilken för Lärarne anslås ej kan blifva svarande emot deras möda och förtjenster, så skall till uppmuntran för dem, som vid detta Skolverk vilja använda sin tid och sina insigter. hos Hans Kongl Maj^t i underdånighet anhållas om rättighet för Lärarne vid denna Elementar Skola, att efter 4 års tjenstetid få beräkna dubbla tjensteår så för den förbigångna som kommande tjenstetiden vid detta undervisningsverk, äfvensom, att om någon Lärare vid Skolan uti 10 år med utmärkt skicklighet sin tjenst förestått, honom må i nåder tillåtas att hos Kongl Maj^t directe få söka befordran till något regalt Pastorat.

§. 10. Förste Läraren erhåller i årlig lön 250 Rd^r B^{co}, dessutom 2 [29] Rd^r B^{co} af hvar och en betalande Yngling, som i Skolan inskrifves, 3 fria husrum, bestående af ett större rum till Lärosal för Ungdomen, jämte kammare och kök, samt 15 famnar ved, gran eller tall, af 3 alnars höjd och längd, vedens längd 6 kvarter. Med denna ved bör äfven Lärosalen hållas varm.

§. 11. Andre Läraren erhåller i årlig lön 200 Rd^r B^{co}, 1 Rd^r B^{co} af hvarje betalande Yngling, som inskrifves i Skolan, samt rum och ved lika med hvad för Förste Läraren stadgadt är.

§. 12. Directionen tillhör, att öka och förbättra Lärarnes Lönevillkor, enär Skolfondens beskaffenhet det tillåter och en skicklig Lärares uppmuntran till kvarblifvande vid Skolan sådant fordra kan.

§. 13. Då Skolfondens tillgångar medgifva den Tredje Lärarens antagande komma Lönevillkoren för honom att bestämmas.

*Femte kapitlet**Om Ungdomens antagande.*

- §. 1. Vid Ynglingars inskrifvande i Skolan göres intet afseende på af hvad Stift de äro.
- §. 2. Hvar och en Yngling, som i Skolan inskrifves, bör åtminstone kunna väl läsa i bok svensk och Latinsk stil, dessutom

kunna Luthers lilla Caches utantill, räkna qvatuor species i enkla tal, samt skrifva läslig stil, hvilket det tillhörer Förste Läraren att undersöka. Äfven bör hvar och en Yngling från en Läkare förete [30] bevis att han haft kopporna och icke är med någon vådelig sjukdom behäftad.

§. 3. Utom ofvannämnde inskrifningspenningar till Lärarne erlägges till Skolfonden vid början af terminerna om våren 6 och om hösten 4 Rd^r B^o af hvarje betalande Yngling, som till Förste Läraren genast skall aflemna Casseurens qvitto derå.

§. 4. Från denna afgift till Skolfonden skall hvar tionde Yngling njuta befrielse och denna Gratialist väljes ibland de fattigaste och mäst välartade af Askersunds Stads Ungdom.

§. 5. Directionen bestämmer hvilka denna förmån böra erhålla.

§. 6. Directionen är förbunden att öka antalet af Gratialister i den mon, som Skolfondens tillgångar det medgifva.

§. 7. Directionen är berättigad att jämka och förhöja den afgift, som den i bättre villkor stadge Skolungdomen för undervisningen bör erlägga, och det efter ett billigt afseende så väl på tidens skick, som hvad Skolans behof till dess vidmagthållande kräfver.

§. 8. Skulle någon Yngling med sina Föräldrars eller Förmyndares bifall endast vilja begagna en del af den undervisning som i Skolan lemnas, må Inspector i samråd med Lärarne pröfva skälen till denna dess begäran, och i anledning af dem bevilja eller afstå densamma; dock frikallas denna Yngling ej från den afgift, som till Lärarne och Skolfonden bör betalas.

[31] *Sjette kapitlet*
Om Undervisningen.

§. 1. Vid undervisningen skola Lärarne alldrig lemna ur sigte sin skyldighet att hos Ungdomen tidigt väcka, och i sin renhet bevara den sedliga känslan ouplösligen förenad med den religiösa, samt att befordra en verklig förståndsupplysning, tankeförmågans och omdömeskraftens utbildande och minnets skärpande men ej öfverlastande.

§. 2. Ungdomen skall undervisas i följande stycken på följande sätt:

1° *Religion.* Vid all undervisning men isynnerhet härvid bör Lä-

raren med värma och värdighet göra hvarje framställt ämne begripligt, så att intet fästes i minnet som ej förut är fattadt af förståndet. Äfven bör han undvika så svärmeri som hyckleri, och hos Ungdomen stadga den öfvertygelsen, att det icke gifves någon värdigare Gudsdyrkan än ett samvetsgrannt uppfyllande af sina pligter.

2° *Biblisk Historia.* Hvarje morgon läses och förklaras, efter Ungdomens fattningsgäfvu och ålder, valda ställen ur den Heliga Skrift. Jämte den insigt dervid bibringas uti Bibliska Historien, skall en särskildt Lärobok deruti äfven följas. Läraren gör Ungdomen alltid uppmärksam på de beskrefne handlingarnas moralite, och handleder den till ett rätt bedömande af de karakterer som skildras.

[32] 3° *Religions Historia.* Hvad en bildad Medborgare bör känna om Religionens öden bibringas hälst vid studium af Fäderneslandets och allmänna Historien, hvari de religiösa revolutionerna alltid varit de följdräkaste och viktigaste, och der läres Ungdomen att betragta Religionen såsom den största historiska Magt, utan att behöfva besväras med tomma abstractioner och theologiska stridigheter, hvarvid den tänker intet eller ock föga gagneligt.

4° *Sedolära.* Abstraherade moralprinciper och resonementer der efter öfver pligter och rättigheter äro väl en ej förkastelig förståndsöfning för den som har tid dermed, men på lefvernet verka de intet. Sedoläran skall derföre ej endast lära lagen, utan äfven kärleken, som är dess fullbordan och Läraren således begagna alla medel, hvarigenom en ren agtning för det sedligt goda väckes och stadgas.

5° *Naturkunnighet.* I Naturläran kan undervisningen ej vara nog speciel, ej nog visa Ungdomen Naturens under i det lilla. Har den först med besvär fått en mechanisk och död formel-natur i hufvudet, så ser den detta ej mer och har icke några rigtiga och friska sinnen. Undervisningen börjar med en undersökning af de mäst bekanta naturhändelser och enklaste naturlagar, såvidt de kunna göras åskådliga. Med till-[33]tagande fattningsgäfvu meddelas en fullständigare åsigt af Naturen i dess mångfalliga delar. Oftast bör Ungdomen anställa egna försök jämn-

föra dem och dymedelst finna grunderna till den eller den naturhändelsen.

- 6° *Allmän Historia*. Början göres med det först befolkade landet och derifrån fortgår man till de öfrige länderna i den ordning, som människor dit hunnit sprida sig, samt utvecklar alltid orsaken till och påföljden af de timade händelserna. På Chartan betraktas hvarje Rikes belägenhet och gränсор under olika skiften af sin tillvarelse. Till denna undervisning vore sådana Chartor tjenligast hvilka blott visa bergsträckningar, floder och sjöar. Gränсор och orter ditsättas i den mon man i Historien lärde känna dem. Därjämte böra Lärjungarna tillhållas att sjelfve upprätta Tabeller, hvarpå de uti chronologisk ordning anteckna hvad de lärt, så att de af hela händelsernas kedja få en tydlig öfversigt.
- 7° *Fäderneslandets Historia*. Härvid uppehåller Läraren sig isynnerhet vid vår Nations efterhand stigande odling, jämte anledningarna dertill, borgerliga samhällsförfattningens olika beskaffenhet under särskilda tider, landets uppodling, konstors, manufacturers och näringsyrkens uppkomst och framgång, handels utvidgande, Regenter och märkvärdiga män, som dertill bidragit, ändteligen och utförligast medelst hvilka personer och inrättningar Nationen och [34] Landet kommit på sin nuvarande ståndpunkt. Vid denna undervisning skall Läraren vara synnerligen sorgfällig derom, att hos Ungdomen väckes och stadgas en sann kärlek till Fosterlandet.
- 8° *Geographie*. Med Fäderneslandets Geographie begynner Läraren, utgår derifrån till Europas och öfrige verldsdelars länder, och söker i början blott bibringa Ungdomen memoriam localem af Länderna, deras gränсор, floder, m. m., hvarföre den äfven tillvänjes att sjelf teckna Chartor. Derefter beskrifves hvarje Lands borgerliga författning, naturliga beskaffenhet och inhemska produkter. Vid Städernas beskrifning underrättar Läraren isynnerhet om deras handels beskaffenhet, hvarifrån varor tagas och hvart de föras. När ställen förekomma, som utmärka sig genom någon särdeles industri i ett eller annat hänseende underlåter Läraren ej att göra Ungdomen uppmärksam derpå.
- 9° *Mathematik*. Denna skall så handhafvas, att Ungdomen vänjes till pröfning och eftersinnande, samt tillika riktas med alla de

Mätkonstens grundsatser och reglor, hvilka lemna en tillräcklig ledning att både kunna utöfva och bedömma hvarjehanda mätning. Det praktiska bör derföre tidigt förenas med det theoretiska, och tydeligen beskrifvas den nytta och det bruk, som af denna vettenskap kan göras i kon-[35]ster och manufakturer, i landthushållningen m. m. Sorgfälligt bör Ungdomen äfven undervisas uti det som för den är användbarast af Mekaniken.

- 10° *Arithmetik*. Härvid iagttages äfven att det abstrakta sorgfälligt upplyses genom exempel ur verkligheten, att man vänjer Ungdomen att sjelf uppfinna reglorna för hvart och ett räknesätt, så att den jämte färdighet i det mekaniska alltid inser grunderna för sitt förfarande, att man väljer den kortaste vägen till de sökta talens finnande, att man äfven såsom bildande för förståndet tillöfvar Ungdomen att med färdighet räkna i hufvudet. Vid undervisning i Arithmetik medelas underrättelser om främmande Länders mynt mått och vikt, och dess förhållande till Fäderneslandets.
- 11° *Algebra*. Såsom särdeles gagnande vid invecklade arithmetiska frågors upplösande undervisas Ungdomen äfven uti algebran och iagttages dervid hvad om Arithmetik är föreskrifvit.
- 12° *Svenska Språket*. Innan man börjar med undervisningen i främmande Språk, bör Ungdomen lära känna sitt Modersmål enligt Grammatikens reglor, och i den mon Ungdomen vinner något förråd af ideer och färdighet i deras sammanbindande, samt kändedom af Rhetorikens och Logikens grunder, öfvas den flitigt att skrifteligen uttrycka sina tankar. Vid valet af ämnen för Stilöfningarna, vid fastställandet af Stilens beskaffenhet och af formen för afhandlingarna göras afseende på Ungdomens framtida bestämmelse. Syn-[36]nerlig uppmärksamhet böra Lärarne äfven fästa dervid, att Ungdomen alltid må tala correct, tydligt och bestämdt.
- 13° *Tyska, Fransyska och Engelska Språken*. I mon af Ungdomens tilltagande insigter uti Språkens Grammatik, öfvas den uti explicerande och skriftligt öfversättande från främmande Språk på det Svenska och sedan efter någon tid detsamma från Svenskan åter på sitt förra Språk. Dervid åtnöjer man sig icke blott med en blott gissning till meningen, utan håller sig noga till constructionen. Tillika låter man Ungdomen i minnet upp-

fatta valda ställen hos utländska Författare och vid de första talöfningarna utgår man från det som förut blifvit läst. Äfven bör Läraren genom framställda ämnen till afhandlingar, genom utdrag, imitationer och omdömen öfver det, som blifvit läst, väcka Ungdomens eftertänka och leda dess uppmärksamhet ända till en viss känsla af Språkens egenheter.

14° *Välskrifning*. Svensk och Latinsk stil skall Ungdomen lära sig att skriva både tydlig och vacker, hvarvid goda graverade förskrifter tjena till mönster. Dessutom böra Lärarne noga tillse att Ungdomen vid alla skriftliga uppsatser beflitar sig om ordentlighet äfven i anseende till Stilen.

15° *Bokhålleri*. Sedan öfrige kunnskaper äro inhämtade bör för dem som det åstunda tillfälle äfven öppnas att få öfning uti räkenskapers förande efter Italienska methoden med dubbla par-[37]tier, till erhållande af fullständigt begrepp huru Bok bör slutas på Capital.

16° *Kroppsofningar*. Till befordrande af kropps och själsförmögenheternas harmoniska utveckling, hvarförutan Uppfostran ej kan vara fullkomlig, bör någon af Lärarne kunna undervisa Ungdomen uti Gymnastik och Simning, dervid noga lämpa öfningarna efter hvar och ens ålder och styrka, samt i en naturlig ordning fortgå från det lättare till det svårare. Dessutom böra Lärarne hafva omsorg derom att sinnesverktygen, framför allt de ädlare, ögats och örats, hos Ungdomen vidmagthållas och stärkas både negativt, derigenom att man undanrödjer sådant som förslöar och förderfvar dem, och positivt genom passande öfningar. Så vidt möjligt är bör tillfälle beredas för Ungdomen att uppöfva de musikaliska anlagen. Vid lediga stunder bör Ungdomen äfven sysselsättas med tjenliga handarbeten.

§. 3. Så länge Skolan blott äger tvenne Lärare fördelas Ungdomen efter sina insigter uti tvenne Classer.

§. 4. Hvar och en Lärare undervisar uti båda Classerna i de honom tillhörande stycken.

§. 5. Förste Läraren undervisar uti Religion, Biblisk Historia, Religionshistoria, Sedolära, Naturkunnighet, Allmän och Fäderneslandets Historia samt Tyska Språket.

§. 6. Andre Läraren undervisar uti Geographie, Matematik,

Arithmetik, Algebra, Svenska, Franska och Engelska Språken samt Välskrifning.

[38] §. 7. Fördelningen af dessa undervisningsämnen kan föröfrigt lämpas efter omständigheterna genom öfverenskommelse emellan Lärarne i samråd med Inspector.

§. 8. Ledningen af kroppsöfningarna åtager sig den af Lärarne, som dertill äger skicklighet.

§. 9. Läsningen påstår uti 10 månader om året och fördelas uti 2 terminer.

§. 10 Den förra terminen tager sin början d. 16 Januarii och upphörer d. 15 Julii, då Examen hålles och Ungdomen flyttas, i mon af gjorda framsteg, den bättre öfver den sämre.

§. 11. Den senare terminen börjar d. 16 Augusti och slutas med examen och flyttning d. 15 December.

§. 12. Undervisningen i Skolan påstår 6 timmar hvarje söknedag, undantagne såsom fria onsdags och lördags eftermiddagar, jämte de eftermiddagar, som gå näst före helgedagar eller marknadsdagar i Askersunds Stad tillika med sjelfva marknadsdagarna. Dessutom upphöra lectionerna en vecka både vid Påsk, Pingst och Midsommar.

§. 13. Undervisningen börjas hvarje morgon klockan 7 med bön och bibelläsning, samt fortfar sedan i andra ämnen till kl 9, derefter läses från kl. 10 till 12 och på eftermiddagarne från kl. 2 till 4.

§. 14. På mellantimmarna skall Ungdomen bereda sig till det som i Skolan kommer att förehafvas. Nödig förströelse dock icke förment, ty genom öfverdrifna fordringar och för mycken spänning [39] göres Ungdomen modfäld, deremot, ju mera man kan bibehålla de uppväxande vid ett gladt och muntert lynne, ju lättare kunna de skyddas för det onda, ju mera kan det goda hos dem väckas och underhållas, samt undervisningens lyckliga gång befrämjas.

Sjunde kapitlet

Om Disciplinen.

§. 1. Lärarne tillhör det att hafva en vaksam uppsigt öfver Ungdomens uppförande så innom som utom Skolan, och bör hela

deras förhållande härvid alstras af en ren och faderlig omsorg för Ungdomens sanna väl.

§. 2. Med eget godt efterdöme skola Lärarne föregå Ungdomen och således sjelfva uppföra sig enligt sedlighetens strängaste fordringar, ty endast derigenom vinna de den aktning, som förbinder Ungdomen till en villig lydnad, den enda som äger något värde.

§. 3. Ju mera Ungdomen för öfrigt afhålles från att höra och se sådant som strider emot goda seder, och hvarje dygd framställles såsom synbar i andras handlingar och uppförande, desto säk-rare befordras dess moralité.

§. 4. Ungdomen är skyldig att hörsamma Lärarnes befallningar, men innan Lärarne fordra hörsamhet, böra de noggrannt öfverväga nödvändigheten, nyttan och rättvisan af det som de fordra, så att det som en gång är stadgadt såsom ovillkorlig lag ej må behöfva kallas tillbaka.

[40] §. 5. Lärarne böra undvika att belasta Ungdomen med många lagar och befallningar, utan så leda densamma, att den anser det den bör göra såsom härledande sig från den bestämmelse den med känsla af frihet sjelf gifvit sin vilja. Om detta underlåtes, vänjes Ungdomen att allt framgent vara en främmande viljas verktyg, den må syfta till godt eller ondt, och en ädel sjelfständighet skall då ej förhöja det menckliga värdet.

§. 6. Vid belöningar och straff skola Lärarne förfara med den yttersta varsamhet och enligt den strängaste rättvisa, om ej den åsyftade verkan skall förfelas.

§. 7. Belöningar skola med sparsamhet lemnas och denna tilltaga med tilltagande förnuftsutveckling. Derjämte iagttages ett noga förhållande emellan belöningen och den förtjenst som skall belönas och uppmärksamheten fästas på den olika verkan, som olika sätt att belöna göra på olika karakterer.

§. 8. Hafva Lärarne tillvunnit sig Ungdomens agtning och tillgifvenhet, så blifver deras bifall den belöning, som Ungdomen mäst skall värdera. Dessutom kan den mäktiga böjelsen till heder med fördel begagnas, och det goda belönas genom yttre tecken till förtjenst, rang eller andra slags synbara företräden, dock likväl så att icke någon grund till fåfänga lägges.

§. 9. Vid hvarje Ungdomens felsteg skola Lärarne vara försig-

tige vid bestämmandet af dess moralite, följakteligen äfven i sitt val af nam-[41]net, hvarmed det bör stämpas, på det de ej må begå det misstaget att förklara sådant för elakhet i viljan, som icke var annat än öfvervilning och ofta icke annat än okunnighet. Likväl skola Lärarne vara ganska uppmärksamma på de första fläckarne i karakteren, likasom på Ungdomens uppförande efter felsteget, ty detta tecknar dess karaktens beskaffenhet ofta tydligare än sjelfva felet.

§. 10. Då ett fel blifvit uppdagadt och dess rätta beskaffenhet utforskad, så skola Lärarne bemöda sig att utan häftiga sinnesutbrott, låta den felande känna behovet af andra människors aktning och välvilja äfvensom af egen tillfredsställelse öfver ett sedligt godt förhållande. Medförer detta ej en önskad verkan, då först skrider man till fysiska straff, och äro äfven dessa förgäfves, så aflägsnas den vanartige ur Skolan på det ej andra af honom måtte förderfvas.

Askersund d. 24 febr. 1815.

Carl Göransson. Math. Möller. And. Stark. Carl Lundberg.

Gör. Sundblad. G. Christiernsson. A. Qvist. S. A. Berg.

J. Berg Jonsson. N. Tybeck. C. Lindblad. G. N. Wahlenberg.

A. Sundblad. Fr. Schiultz. A. Berg. J. Stark. J. Lindblad.

G. Lundberg. J. Sandberg. S. Bring. S. N. Fagrell.

J. O. Wennerberg. C. Abrahamsson. M. Nederdahl. E. Hoberg.

O. Hoberg. J. Lundberg. C. G. Berg.

[42] Underdånig Ansökning hos Kongl. Maj^t om nådig Stadfästelse på ofvanstående Skol Reglemente:

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Den, som med uppmärksam blick följt händelsernas gång, har det ej kunnat undfalla huru en synnerlig välsignelse under senaste tidskiften hvilat öfver vårt älskade Fosterland. Då våld-samma stormar hotade att sönderskaka Nordens urgamla Rike, och i trældom och mörker försänka en ädel Nation fattade Eders Kongl Maj^t, Hoglands åldrige Hjelte, det redlösa Statsskeppets roder och förde det, ehuru kringhvärfvt af mäktiga fienders försåt, dock med säker hand ur den hotande anarkiens bränningar. I förening med Sin värdige Son, vår Store KronPrins, har äfven

Eders Kongl Maj^t på Germaniens slätter skänkt det förtryckta Europa frihet och lugn, samt på Norriges fjällar vunnit en krona, den enda som kunde trösta Svea öfver förlusten af det kraftfulla Folk en grym nödvändighet ryckt ifrån hennes sida. — Svärdet hvilat nu, och viktiga författningar äro vidtagne, hvarmedelst Handeln, Jorden och Bergen skola utbreda en allmän välmåga inom vårt Land.

Med all den innerliga glädje en sann patriotism alstrar, skådar således hvarje redelig Svensk huruledes, så till Statens yttre som inre förhållanden, de fordna lyckliga och ärofulla tidehvarven under Eders Maj^{ts} visa regering åter, och med ökad glans, synas uppgå.

[43] Allmänna fröjdebetygelser hafva i anledning däraf allestädes blifvit anställda, och undertecknade, Eders Kongl Maj^{ts} trogne undersåtare, hafva äfven deltagit däri. Vi kunde dock ej vara tillfredsställda med sådana glädjebetygelser, hvilka försvinna med dagen; vi önskade att bringa Eders Kongl Maj^t ett stadigvarande offer af vår undersåtliga tacksamhet, och då vi nogsamst erfarit att Folkets väl är Eders Kongl Maj^{ts} högsta lag, trodde vi oss ej kunna frambära något för Eders Kongl Maj^t mera välbehageligt, än om vi för den uppväxande Ungdomen beredde lägenhet till en uppfostran lämpad efter dess framtida behof.

Det är en obetviflad sanning, att det för allmänt väl är af högsta vikt att Ungdomen i tid bildas till sådana yrken, hvaruti den i en framtid, till gagn så för sig sjelf som för samhället skall använda sin verksamhets förmåga. Olika bildningsanstalter erfordras för de olika vägar Ungdomen ämnar beträda. Den, som i borgerliga förrättningar skall söka sin utkomst, bör således ej erhålla en så kallad lärd uppfostran, ty mångahanda insigter, dem en Lörd måste äga, skola å denna bana ej blifva användbare, och derföre, ehuru ofta mödosamt och med mycken kostnad inhämtade, dock snart utplånas af glömskan — mångahanda insigter böra äfven bibringas den blifvande Näringsidkaren på ett annat sätt än den blifvande Lärde, om han ej af den kostsamma och farliga läromästaren, Erfarenheten, skall nödgas köpa en nödortfig färdighet uti [44] sina göromåls förrättning. Skulle han åter inträda i sitt kall utan förberedelse, utan förutgången kändedom af de hjälpmedel, som för hans yrke äro förhanden, samt

af de ämnen han kommer att behandla, och mycket således är honom främmande och ofta äfven vidrigt, emedan han ej inser nyttan deraf, så kan endast en särdeles händelsernas sammanfogning rädda honom från undergång, och som han blott mekaniskt lärt handhafva sitt yrke, så skall hans inskränkta förståndskultur icke allenast hindra honom att sjelf deruti göra några förbättringar, utan äfven andras af honom blott derföre förkastas, emedan de icke äro enlige med hans inrotade vana att behandla sin sak.

Af en bedröflig erfarenhet bekräftas detta ej sällan, och i mon af en tilltagande folkmängd skall det onda blifva allt mer och mer kännbart, emedan Apologistklasserna dels äro otillräckliga för den talrika Ungdom, som ingår i Näringsstånden, dels icke kunna lemna all den undervisning, som oundgängligen erfordras för bildade Medborgare.

Uti Gefle har detta blifvit insedd, och den där efter en mera utsträckt plan inrättade ElementarSkolan har så fullkomligen uppfyllt sin bestämmelse att den vunnit ett allmänt förtroende. Nära och fjerran ifrån har Ungdomen i denna Skola sökt inträde, och endast ifrån Askersund hafva inom ett decennium 7 ynglingar nödgats resa nära 40 mil för att i Gefle erhålla en för sina framtida yrken nödvändig undervisning.

[45] Detta bevisar ovedersägligen huru behöfliga sådana bildningsanstalter äro, och huru välgrundadt den allmänna rösten högt påkallar en äfven i denna del af Riket väl organiserad Skola för dem, som bestämt sig till borgerliga befattningar.

Dessa bevekande orsaker hafva föranlåtet undertecknade att vid ådagaläggandet af sin glädje öfver senast timade händelser tillika enligt sin ringa förmåga bidra till allmänt väl.

Till inrättningen af en ElementarSkola uti Askersund, bildad efter den, som uti Gefle vunnit Kongl Stadfästelse och nödiga förmoner, hafva vi derföre på Hans Kongl Höghets Prins Oscars Namnsdag sammanskjutit en summa af 8000 Rd^r B^{co}, samt utbedja oss i anledning deraf Hans Kongl Höghets nådiga tillstånd för denna ElementarSkola att bära Hans Namn.

I djupaste underdånighet anhålla vi äfven, att Eders Kongl Maj^t täcktes hugna denna Elementar Skola med sin nådiga Stad-

fästelse, och förutna densamma sådana förmoner, som för dess bestånd äro behöflige.

I anseende till de flere undervisningsämnen, som uti denna Skola komma att förehafvas, samt Ungdomens stora antal och olika framsteg, är det oundgängligen nödvändigt för undervisningens lyckliga gång; att göromålen äfven här fördelas emellan flere Lärare.

Enligt härhos i underdånighet bifogade Reglemente hafva derför [46] till en början tvenne, och, så snart Fondens tillgångar det medgifva, trenne Lärare för denna ElementarSkola blifvit bestämde. Men då den lön, som åt Lärarne är anslagen, måst lämpas efter Fondens storlek, och derför alldeles icke kunnat blifva så betydlig att den svarat emot deras förtjenster som i detta mödosamma och viktiga kall skola använda sin tid och sina kunskaper, så skulle denna Elementar Skola nästan alldrig kunna erhålla några skicklige och nitiske Lärare, och i följe deraf alldeles förfela sitt ändamål, om ej några andra väsendteliga förmoner blifva med dessa syslor förenade.

För att således äga någon tillfredsställelse af vårt företag, anhålle vi i djupaste underdånighet att de Lärare, som med utmärkt skicklighet tjent vid denna Skola uti 10 år, må tillåtas att hos Eders Kongl Maj^t i underdånighet söka Regala Pastorater, samt för öfrigt, att Lärarne äfven vid denna ElementarSkola, måtte få njuta lika förmoner med Collegerna uti Rikets Trivialskolor och erhålla rättighet till dubbel tienstårsberäkning, dock så, att först sedan de tjent 4 år vid denna Skola de då få beräkna dubbla tienstear såväl för den förflutna som kommande tjenstetiden.

Ungdomens sorgfälliga uppfostran har, emedan Staten väl därpå hvilat, på det kraftigaste blifvit befördrad af Sveriges Store Konungar. De hafva insett, att, om detta dyrbara mål skulle er-[47]nås, vore det nödvändigt att i ett synnerligt hägn taga dem, som med Ungdomens undervisning ägde befattning, och i hänseende dertill att nitiske Lärare ej länge kunna uthärda med den trängna möda, som erfordras vid Ungdomens bildande till upplyste, sedliga och nyttiga Medborgare, så hafva De, jämte andra förmoner, förunnat dem rättighet till dubbel tienstårs beräkning.

Samma tänkesätt, samma faderliga omsorg för den uppväxande Ungdomens högre upplysning och moraliska förbättring hafva

äfven utmärkt Eders Kongl Maj^t vid de under Dess Regering stiftade Skolors Stadfästelse, och där vidsträcktare kunnskaper hos Lärarne varit nödvändige, har rättighet till dubbel tienstårs beräkning icke blifvit förvägrad.

Detta allt smickrar oss med den glada förhoppning, att ElementarSkolan uti Askersund skall af Eders Kongl Maj^t hugnas med enahanda förmoner som ElementarSkolan uti Gefle, med hvilken denna kommer att äga den närmaste likhet.

Vi utbedja oss därföre i djupaste underdånighet att, jämte de för Skolans Lärare begärda förmoner, det i nåder må tillåtas den blifvande SkolDirectionen att, i likhet med hvad SkolDirectionen i Gefle är medgifvet, sjelf få utvälja till ElementarSkolans Inspector den, för hvilken Directionen hyser mästa förtroendet i anseende till dess nit för Skolans välgång, föröfrigt, att SkolDirectionen till lediga SkolSyslor må få emottaga ansökningar af competente sökande ifrån hvad [48] Stift som hälst, och ibland dessa sjelf uppsätta förslag till Lärare, samt att åt Stiftets Högvördigste Biskop öfverlåtes att af förslaget välja till Lärare den Han tjenligast finner, under förhoppning, att om SkolDirectionen af särdeles bevekande anledningar någon gång skulle önska någon viss till Lärare, Han likväl därpå har ett billigt afseende.

Beträffande SkolSysloras första tillsättning, utbedje vi oss i djupaste underdånighet att detta måtte öfverlämnas åt oss såsom ElementarSkolans Stiftare, och att det således må tillåtas oss att till Förste Lärare kalla Kongl Hofpredikanten Carl Gustaf Grahl, som af oss personligen är känd såsom ägande ett verksamt nit för denna ElementarSkolans uppkomst, rena seder samt i alla hänseenden lyckliga gåfvor för Ungdomens fullständiga bildning.

Med djupaste undersåtliga vörndnad, nit och trohet framhärde vi

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eders Kongl Maj^{ts}

underdånigste och tropligtigste undersåtare Carl Göransson.
Math Möller. Anders Stark. Carl Lundberg. Gör. Sundblad
G. Christiernsson A. Qvist. S. A. Berg. J. Berg Jonsson,
N. Tybeck. C. Lindblad. G. N. Wahlenberg. A. Sundblad,
Fr. Schiultz. A. Berg. J. Stark. J. Lindblad, G. Lundberg,
J. Sandberg. S. Bring. S N. Fagrell. J. O. Wennerberg,
C. Abrahamsson. M. Norderdahl. E. Hoberg. O. Hoberg,
J. Lundberg. C. G. Berg.

[49] Undånig skrifvelse till Hans Kongl Höghet Prins Oscar om rättighet för ElementarSkolan att bära namn af Prins Oscars ElementarSkola uti Askersund:

Högborne Furste, Svea Rikes ArfPrins,
Nådigste Herre!

Under en tidpunkt, då Sveas Folk äger den rikaste anledning till glädje öfver Fosterlandets lyckliga belägenhet, känner hvarje rättskaffens undersåtare sig uppmanad att frambära någon gård af undersåtlig tacksamhet, Undertecknade Innevånare i Staden Askersund kunna ej heller neka sig denna tillfredställelse, och hafva derföre till befrämjande af allmänt väl, enligt härhos i underdånighet bifogade plan öppnat en anledning till den växande Ungdomens bildning.

Nådigste Herre! Det var på Eders Kongl Höghets Namnsdag d. 1 Dec. som denna Stiftning blef grundlagd. Dyrbar är denna dag för alla, dyrbar för oss, ty för de ögon, som ungdomens eld ännu gifver glans, och dem, som redan skymmas af åldrens töcken, uppgår morgonrodnan af en dag, hvilken skall sprida sina välgörande strålar äfven öfver kommande Släkten. Lycklige för det närvarande, skåda vi med fröjd äfven de tider som stunda. Eders Kongl Höghet nalkas sin höga bestämmelse vid sidan af en Fader, hvilkens öfverlägsna snille skänkt det blödande Europa [50] frihet och frid, hvilkens väldiga Egid skyddar sällhetens ädla frugter, som mogna innom våra fjällar, vördar i Honom idealet af en fullkomnad Furstelig dygd och lofvar att en dag fullända Dess storverk.

Vi hoppas således, ja, vi äro öfvertygade därom, att hvarken eländets bittra kalk eller träldomens nesliga bojor skola räckas åt oss eller våra barn, men sällhet och frid i ostördt lugn städse trifvas i Skandiens bygder, och att likasom den Store Carl Johan äfven den förste Oscars skall åt det väsendtliga befordringsmedlet härtill, en sann upplysning redan nu ägna en vårdande omsorg, med huld och mächtig vishet stadga det vettenskapliga ljus, som i Norden tändes af den förste Gustaf.

För Menniskovännen är det ock en hugnande syn att UngdomsFursten inför Thronen åtager sig Ungdomens sak, vi våga derföre i djupaste underdånighet anhålla, det Eders Kongl Höghet måtte värdigas taga det af oss stiftade Läroverk i sitt nå-

diga hägn, samt tillåta den Stiftning, som Oscars dag gaf lifvet, att till Efterverlden öfvergå med namnet af Prins Oscars ElementarSkola uti Askersund.

Med djupaste vörndnad, trohet och nit framhärda vi
Eders Kongl Höghets

underdånigste och tropligtigste tjenare och undersåtare

Carl Göransson. Math. Möller. And. Stark. Carl Lundberg.

G. Sundblad, S. Bring. G. Christiernsson. A. Qvist. A. Berg.

J. Berg Jonsson. N. Tybeck. Petter Lindblad. G. N. Wahlenberg,

A. Sundblad. Fr. Schiultz. A. Berg. J. Stark. J. Lindblad.

G. Lundberg J. Sandberg. S. N. Fagrell. C. Abrahamsson.

M. Nederdahl. E. Hoberg. O. Hoberg. J. Lundberg C. G. Berg.

J. O. Wennerberg.

— — —

Afskrift. *Allmän Föreskrift för Stads Scholorna, med en Pedagogus, som lönas med kronospannmål ifrån 20, till 26 tunnor årligen.*

1° I anseende till underwisningen måste angeläget vara, att Scholbarnen Låras: a) Att väl förstå och i minnet fästa den mindre och större *Catechesen*, efter den senaste upplagan deraf; samt till ytterligare *Theologisk* kunskaps erhållande, Rosenmüllers Christliga Lärobok; b) Dernäst, att känna Bibliska Historien, efter *Millers* Sammandrag; c) Fäderneslandets Historia, jemte allt det, som innehålles i *Regners* och *Wählins* Läroböcker; d) Såsom ock i *Geografien*, *Universalchartorna* öfver Jordklotet, samt öfver *Europa* och *Sweriges* tillhörande Länder i synnerhet. e) Att räkna *quatuor species* i enkla tal och sorter, samt kunna Låran om *Regula de Tri*, Bråk, *Interesse*Räkning och Bolagsräkning, f) Att skrifwa god stil samt ljudligen upplåsa andras Skrifter, så väl med Latinsk, som Svensk stil skrefna: såsom ock, att författa bref, och andra skrifter; g) Att känna *Partes Orationis* i Modersmälet. 2do Till Läroböcker jemte de ofwannämnda, nyttjas äfven *Sejlers Scholbok*, *Beckmarks Aritmetik* tillökt och förbättrad af *Forssell*, samt *Djurbergs* mindre *Geographie*.

3° Till lästimmar i *Scholan* utsättas ifrån kl. 9 till 12 förmiddagar, och ifrån kl. 2 till 5 på eftermiddagarne. Men för onsdagars och lördagars eftermiddagar allenast en timme på hwardera. Underwisningen börjar hvar morgon med bön och *Capitel*Läsning uti *Bibeln*, samt slutas hvar afton med bön.

4° Lästterminerna vara ifrån början af *Februar*. månad, till d. 20 *Junii*, och ifrån början af *Septembr.* till *Lucie* dag i *Decembris* månad.

5° Påsk och Pingstferier räknas ifrån föregående Ondsdagsmid-
dagen, till den nästföljande Ondsdagsmorgonen.

6° Inga Barn emottagas i *Scholan*, utan att kunna någorlunda rent
läsa i Bok.

7° Utöfver det, som egentligen tillhör *Pædagogien*, betalas un-
derwisningen i främmande språk, eller andra lärdomsämnen, efter
öfwerenskommelse med *Pædagogus*.

8° I hwad till *Scholdisciplinen* hörer, förhålles efter kongl. Majsts
förnyade Nådiga *Scholor*rdning

9° Som inseendet öfver *Scholan* närmast tillkommer kyrkoherden
på stället, och vidare Contractsprosten; så tillhör dem ock, att
wid hwar Lästermins slut, i *Scholan* hålla offentligt förhör; Hwar-
wid märkes, att då midsommars förhöret sker, ungdomens framsteg
utrönas igenom förra årets profskrifters jemförande, och då gjorda
anteckningar.

10° Hwad till de af Kongl. Majst i nåde anbefaldta *Gymnastiska*
Öfningars befrämjande tjena kan, åsidosättes icke.

Strengnäs den 22 Apr. 1814.

J. Ad. Tingstadius —

Utur *Consistorii i Strengnäs Concepts Bok* rätteligen extraheradt,
intygar

El. Kjerseen

Lector och Cons. Not ¹⁾.

Utdrag af Schema för *Lectionerna* wid *TrivialScholorna* i
Strengnäs Stift, Hösttermin 1813.

Emellan kl. 7 till 1/2 8 hålles hwarje dag bön och *Bibelför-*
klaring för hela *Coetus*.

Apologist Classen

Öfra Afdelningen Nedra Afdelningen

Måndagen:

Kl. 1/2 8— 9	Cateches. Räkna	Catechesen
" 10—11	} Hwarjehanda Skrifters författande	Svenska Historien
" 11—12		

¹⁾ Även en annan avskrift därav finnes i samma volym: Diverse an-
komna skrivelser. Den har följande rubrik och ingress. "*Allmän föreskrift*
för Pædagogierna i Strengnäs Stift. Till underdånigsta efterföljd af 7 Mo-
mentet i Kongl. Majst till mig, såsom Ephorus Scholarum i Strengnäs
Stift, förledet år aflättna Nådiga Bref, (Se Strengnäs StiftsTidning. N° 8
af d. 31 Aug. 1813) har jag för de i bemälte Moment nämda
Scholar, intill dess annorledes af Kongl. Maj^t i Nåde förordnad varder,
ansett följande allmänna föreskrift nödig att iakttagas." Nederst å första
sidan är med samma stil skrivet: "Askersunds stadsSchola" och å andra
sidan (efter biskopens namn) med annan stil: Ankom till Askersunds Pæ-
dagogie d. 1 Maji 1814. J. P. Bergquist [präst, pedagog 1813—15].

	Öfra Afdelningen	Nedra Afdelningen	
Kl. 2— 3	Skrifning efter förskrift		
" 3— 5	Geograf. Räkna	Geograf. Räkna	
<i>Tisdagen</i>			
" 1/2 8— 9	Svensk Hist. Räkna	Catechesen	
" 10—11	} Bokhålleri	Sv. Historien	
" 11—12			
" 2— 3			
" 3— 5	Skrifning efter förskrift		
<i>Onsdagen</i>			
" 1/2 8— 9	Alm. Histor. Räkna	Geograf. Räkna	
" 10—11	Moderna Språk	Biblisk. Histor.	
" 11—12	Elem. Geometr.	Ljudlig Läsning	
" 2— 3	Räkna	Räkna	
" 3— 4	Sång	Sång	
" 4— 5	Corrig. Script.	Repet. Hist. o. Geogr.	
<i>Thorsdagen</i>			
" 1/2 8— 9	Gymnastiska kropsöfningar		
" 10—11	Cateches. Räkna	Catechesen	
" 11—12	} Statistik och allahanda Skrifters författande	Sv. Historien	
" 2— 3			
" 3— 5	Skrifning efter förskrift		
<i>Fredagen</i>			
" 1/2 8— 9	Geografien Räkna	Geograf. Räkna	
" 10—11	} Sv. Historien-Räkna	Catechesen	
" 11—12		} Bokhållerie	Svensk. Historien
" 2— 3			
" 3— 5	Skrifning eft. förskrift		
<i>Lördagen</i>			
" 1/2 8— 9	Geograf. Räkna	Sv. Grammat.	
" 10—11	Modern. Språk	Biblisk. Historien	
" 11—12	Elementa Geometr.	Ljudlig Läsning	
" 2— 3	Räkna	Räkna	
" 3— 4	Sång	Sång	
" 4— 5	Corrigera scripta	Repett. Hist. o. Geogr.	

Rätteligen extraheradt, betygar
Elias Kjerseen
Lect. och Cons. Not

[I Afgångna Skrifvelser I finnes ett med hovpredikanten Grahls
stil skrivet koncept, som, något förändrat, är renskrivet i proto-
kollsboken och i denna form här nedan återges. Ett svar därpå
är tydligtvis det därefter avtryckta brevet till Grahl från bergsrå-
det C. M. Robsahm (vilken var gift med en av Grahls systrar,
lät sina två äldsta söner gå i svågerns skola och 1819 adlades:
af Robson)].

[51] Skrifvelse till Kongl Beredningen utaf allmänna Ärenderna af BergsRådet och Riddaren af Kongl Nordstjerne Orden C. M. Robsahm om ElementarSkolan i Askersund.

ElementarSkolans ändamål och organisering är i närmaste enlighet med den i Gefle stiftade. Denna sistnämnde, likaledes tillkommen genom privat patriotism, erhöill, i anseende till så väl de i underdånighet begärde förmonerna för Lärarne, som det föreslagna, efter ändamålet lämpade Reglementet, Konungens nådiga bifall, hvaraf också följderna på ett utmärkt sätt visat sig och äro allmänt kände, men ingalunda i motsvarande mon fått föranleda till Skolans begagnande enär ortens afstånd samt Inrättningens nödvändiga inskränkning förbjudit uppfyllelsen af mångens faderliga önskan. Då nu en med Gefle ElementarSkola samarbetande Stiftning för vårt Land är i fråga, torde lokalen, innom södra Riket, af Askersunds Stad dertill vara en af de mäst tjenlige. Den omgifvande vidsträckt Landskapsdelen, med hvilken Staden, äfven sjövis, har öppna communicationer, är känd för en af de vackraste i Sverige genom sina beständiga omväxlingar af slätter, skogsbygd och vattengenomskränningar, treflig och hälsosam, och dess Innebyggare i gemen fördelagtigt utmärkte för allvarsamma seder, tarflighet och arbetsflit. Askersunds Stad skattar sig lycklig, att äfven innom sig hafva bibehållit, uti olikhet med större och rikare Städer, sine Förfäders enkla seder, och, allmänneligen sagdt, ett lefnadssätt, hvarmed gemenskapen, man hoppas det, ej skall motverka de uppväxandes rätta bildning.

[52] Staten påkostar med betydliga löningsfonder deras uppfost-
ran, som ännas till Ecclesiastique Tjenster och de Civile Embeten, hvilka rätteligen fordra en egenteligen litterair bildning. Förträffliga Inrättningar hafva derjämte specielt för afsigt den Militariska skicklighetens förhvarfvande. Allmänhetens uppväxande medlemmar äga de talrika Pædagogerna samt ApologistClasserna specielt lämpade för sig, såsom tillåtande allrahälst tätare ombyten af Lärande, hvilket äfven för denna FolkClassens både behof och tillfälle bäst passar sig.

Hvad för bildandet af Tjenstemän i Riket samt för menige mans barn blifvit tillgjordt, är, om i någondera afseendet ej ännu fullkomligt, i alla fall ganska betydligt, och detta förnämligast igenom Statens bidrag. Den delen deremot af Borgerlighetens

medelClass, som har till sitt yrke Handeln, samt de mångfalldiga ekonomiska Inrättningar, hvilkas anställande och fullkomning bero på grundlagde insigter uti de flere hithörande Vettenskaperna, samt färdighet i moderne Språken, — denna Class äger ej ännu, specielt för sitt frambildande, mer eller annat, än hvad en enskild mans välvilja kunnat, å ett enda ställe i Riket förmå. Konungen täcktes förunna åt Lärarne i hans stiftade Skola dubbel årsberäkning, samt att, efter viss tjenstetid, få hos Kongl Maj^t directe söka Regale pastorater; och då de Innevånare i Askersunds Stad, som, af lika välment nit för det allmännare bästa, sig förenat att genom penninge tillskott upp-[53]rätta derstädes en enahanda Skol-Inrättning, hos Konungen i underdånighet anhållit om en lika förmon för Lärarne uti denna, våga de desto vissare förhoppas nådigste bifall, som häruti ligger just villkoret för den tillämnade Inrättningens verkställbarhet. Det kända värdet af en för enahanda ändamål redan inrättad Skola, eller hugnaden af de åt densamma nådigst gifne ofvannämnde fördelar, Landets kanske nu mer än förr funna framtida allmännare behof af kunnige och väl bildade män för dess productiva och exportativa konstflit, — den afsigt man velat hafva äfven ådagalagd, och som ingår på hufvudsakligt sätt uti Stiftarnes önskan, att genom Gymnastiske öfningar och Simning samt tjenlige handaslöjder befordra gemensamt den fysiska utbildningen, o. s. v. äro de grunder, uppå hvilka Skolans Stiftare bygga sitt hopp om framgången af sitt välmenta uppsåt.

Det är ännu endast tvenne Lärare, åt hvilka lön kan assigneras. Att den tredje blifver nödvändig ådagalägger Inrättningens omfång. Att bereda en utväg till tredje Lärarens aflöning är Stiftarnes högsta önskan, men äfven bemödandet härom vore fruktlöst och man mötte visserligen ej, hvad här vore villkoret, någon hugad bidragande, om icke konungen nådigst täckes förunna äfven honom, enär han blifver antagen och i tjensten träder, enahanda förmoner af dubbel tjenstårsberäkning och sökningsrätt till Regale Pastorater. Då de äro antaglige från hvad Stift som helst, kan denna åt endast tre personer gifna fördel icke äga någon märkelig följd til förlust för de enskilde [54] Stiftens tjensteårs beräknare.

Att Konungen ej skulle täckas i nåder stadga äfven detta vilkor för tredje Lärarens möjlighet, detta skulle påminna, till deras

smärta, Stiftarne sin närvarande oförmåga, men, det är dock just denna begärda förtjenstberäkningen, hvilken, rätteligen som en löneandel betraktad, skulle skapa tillfällena, kraft och håg att fullborda lönebeloppet.

Äfven hafva Stiftarne i underdånighet anhållit, att sjelfve få disponera Lärarnes tillsättning för första gången. Med deras kändedom af Stiftets nuvarande Biskops vördnadsvärda tänkesätt, skulle visst denna begäran synas öfverflödig, men, utom en förlåtliga önskad personell tillfredsställelse, är anledningen härtill den tillfällighet, att de lärt känna en man, vitsordad genom sitt döt verksamaste nit för Ungdomens fullständiga bildning så väl å andra orter, som nu i Askersund, genom dess öppnade Pensions Inrättning och Söndags Skola. Stiftarne önska honom såsom förste Lärare och att i samråd med honom bestämma valet första gången af öfrige Lärarne, öfvertygade, att dessas ömsesidiga erkännande af hvarandras böjelse och skicklighet till de befattningar dem repareras, och, på sådant sätt, ett vänligt och nitfullt sammanverkande till det hela af Läroanstalten, uti dess första upprinnelse, som alltid [55] fordrar den nogaste varsamheten, är af högsta vikt till befordrande af Skolans rigtiga gång och framtida förtroende; och det är enahanda, på den närmare människokännedomens nödvändighet byggda skäl, som föranledt till den underdåniga önskan, att vid framtida tillsättningar SkolDirectionen under Länets Höfdinges ordförande må upprätta förslaget, och dess öfvertygelse om den tjenligaste vinna, då den med säkerhet yttras, ett billigt afseende.

C. G. Grahl.

Stockh. 27/5. 1815

Hos alla Kongl. Beredningens Ledamöter har jag varit med exemplar af närlagde P. M. (hvilken till undvikande af vidlöftig skriftväxling nu sändes in originali, men som inom 14 dagar återbegäres emedan hon skall användas i Stats Rådet då saken kommer för där) — På en soupé hos H. M. Drottningen, den jag i aftons bevistade, träffade jag så väl Beredningens Föredragande som Ledamöter, hvilka underrättade mig att saken af dem tillstyrkes *aldeles i öfverensstämmelse* med P. M.², hvadan intet tvifvel är, att ju Kongl. Maj:t beviljar dubbel årsberäkning för 2 Lärare, kanske äfven för 3. — Sådane reglementariske omständigheter bifaller kungen i förhand, så att Skole Inrättningen må komma i verksamhet, men sjelfva Statuterne torde väl ändå, för ordningens skull, remitteras till UppfostringsCommitténs genomseende. Sederme-

ra borde de visserligen tryckas. Om några få veckor, är altså kungens Rescript att förvänta, och det torde nu vara tid att du alfvare sammare tänker på dem som skola bli dina medhjelpare m. m.

Hälsning, Vänskap och Broderskap
Robsa hm

(A tergo: Konungens Trotjenare, Kongl. Hofpredikanten H^e Herr C. G.: Grahl Askersund)

[55] År 1815 den 21 Junii sammanträdde Stiftarne för att af Directionen erhålla underrättelse om hvad som i anseende till ElementarSkolan sedan sista sammankomsten å hög ort blifvit tillgjordt och beviljat. Härvid voro af Directionen närvarande Herrar Rådsmän M. Möller och C. Lundberg, samt af öfrige Stiftarne Rådsmännen P. Lindblad. J. Sandberg. Assessor Bring Handlanderna G. Christiernsson, S. N. Fagrell, G. Lundberg och M. Nederdahl samt Borgmästaren Hoffman och Kongl Hofpred. Grahl.

Herr Rådman Möller uppviste LandsHöfdingen Löfvenskölds skrifvelse af d. 3 dennes, hvori omförmältes att LandsHöfdingen Rosenstein d. 29 May i bref till högbemälte Herre förklarar att Allmänna ärendernas Beredning tillstyrkt det [56] Kongl Maj:t med välbehag måtte täckas anse SkolInrättningen härstädes, att den samma genast får taga sin början efter det föreslagna Reglementet tillsvidare, men att Stadfästelse derå ej kan lemnas förr än Kongl UppfostringsCommittén sig yttrat, samt att Directionen nu får antaga Lärare och efter sin yttrade önskan Kongl Hofpredikanten C. G. Grahl till den förste, att de förste Lärarne få beräkna dubbla år, men för efterträdarne stadgas denna förmon ej förr än Reglementet blir stadfäst, att Lärarne efter 10 år äga rättighet söka Regala Pastorater och ändteligen att Directionen tillåtes framdeles upprätta förslag men utnämmandet tillkommer Stiftets Biskop.

Herr Rådman P. Lindblad, som nyligen från Stockholm ankommit omtalade äfven att Herr BergsRådet och Riddaren Robsahm, som kraftigt befrämjat SkolInrättningens framgång, den 8 dennes för honom berättat att Kongl Maj:t redan i näder bifallit Kongl Beredningens tillstyrkan.

Stiftarne, som med underdånig vördnad och tacksamhet för denna Kongl nåd, emottogo dessa glada underrättelser, öfverenskommo att hos Stiftets Biskop Herr Doctorn och Commendeuren af

Kongl NordStjerneOrden Tingstadius i ödmjuk-[57]het anmäla, att Kongl Hofpredikanten Grahl genom enhällig kallelse d. 24 Febr. detta år blifvit utsedd till Förste Läraren vid denna ElementarSkola samt om Herr Biskopens Fullmagt för honom å denna Sysla an-hålla.

Då Stiftarne på det högsta önska att denna Inrättning så fort möjligen ske kan må komma till verkställighet, hvartill Andre Lärarens biträde blir nödvändigt, och de till Kongl Hofpredi-kanten Grahl hysa det fulla förtroende att bäst kunna utse en värdig och skicklig Medhjelpare, så uppdrogo de åt honom att föreslå en sådan person som han för ändamålet finner tjenligast och hvarefter Directionen med sitt förord hos Stiftets Biskop vill beledsaga den föreslagnes ansökning till erhållande af fullmagt på syslan.

Hvad Demoiselle Lindebergs husrum beträffar, så förklarade Herr Nederdahl sig nöjd att med de vilkor han hitintills beräknat ännu ett år fortfara.

Protokollet justerades, hvarefter Stiftarne åtskiljdes.

[58] I anledning af beslutet d. 21 Junii bifogade Directionen d. 29 samma månad till Kongl Hofpredikanten Grahls ansökning hos Biskopen. m. m. Doctor Tingstadius om fullmagt å Första Lärare syslan följande skrifvelse:

Högvördigste Herr Doctor och Biskop, Commendeur af Kongl NordStjerne Orden, En af de Aderton i Svenska Akademien!

Sedan Directionen för den härstädes stiftade ElementarSko-la erhållit kunnskap derom, att Kongl Maj^t med nådigt välbehag värdigats anse denna SkolInrättning, samt tillåtit densamma att genast taga sin början på sätt det i underdånighet föreslagna SkolReglementet föreskrifver, så hafva undertecknade medlemmar af SkolDirectionen, till underdånig åttlydnad af Kongl Maj^{ts} nå-diga vilja, äfvensom af omsorg för den talrika härvarande Ung-domens tillbörliga bildning fattat det beslut att med möjligaste skyndsamhet sätta denna SkolInrättning i stånd att sprida det gagn, som med densamma åsyftas.

Undertecknade anhålla derföre vördsammast, det Herr Doc-torn och Biskopen täcktes med bevågenhet upptaga Herr Kongl

Hofpredikanten C. G. Grahls härhos bilagda ödmjuka ansökning att till Förste Lärare vid Askersunds ElementarSkola blifva förordnad.

[59] Allt sedan början af April månad detta år har Herr Kongl Hofpredikanten Grahl under privat information härstädes haft ett betydligt antal Ungdom och genom ett utmärkt sätt i Barnens undervisning ytterligare vitsordat det synnerliga förtroende Di-irectionens Ledamöter för honom fattat, hvarförutan han för tje-nstehjon och fattiga barn inrättat en SöndagsSkola, där de utan betalning erhålla undervisning i Christendom, räkna och skrifva, och hvilken Inrättning öfver 30 personer begagna.

Detta Herr Kongl Hofpredikanten Grahls hedrande uppförande, som tillvunnit honom Stadens och hela Landsortens allmänna agt-ning, hoppas Directionen äfven skall bereda honom Högvördigste Herr Doctorn och Biskopens ynnest att erhålla Förste Lärare Tjen-sten vid ElementarSkolan härstädes.

Med fullkomligaste vördnad har Directionen äran framhärda Högvördigste Herr Doctorns och Biskopens samt Commendeurens ödmjukaste tjenare.

J. G. Hoffman. Math. Möller. And. Stark. Carl Lundberg, Georg Sundblad.

Herr Doctorn och Biskopen täcktes i anledning häraf d. 26 Julii utfärda Fullmagt för Kongl Hofpredikanten C. G. Grahl att vara Förste Lärare vid Askersunds ElementarSkola.

[60] Den 20 Julii ankom till Directionen ifrån Consistorium i Strengnäs Kongl Maj^{ts} följande Resolution:

Afskrift.

Till Consistorium i Strengnäs angående en ElementarSkola i Askersund.

C A R L etc. etc. etc.

Uti en till Oss i underdånighet ingifven skrift hafva åtskil-lige Innevånare i Staden Askersund tillkännagifvit, huruledes de till betygande af sin glädje öfver de senast timade för Fädernes-landet lyckliga händelser, trodt sig på ett värdigt och allmänt gagneligt sätt kunna densamma ådagalägga genom en anstalt för Ungdomens bildning och undervisning, samt i sådant ändamål på Hans Kongl Höghet Hertigens af Södermanland Namnsdag sam-manskjutit en Summa af 8000 Rd^r B^{co}, till inrättande af en

ElementarSkola, i berörde Stad, för hvilken de anhållit om Hans Kongl Höghets nådiga tillstånd att få bära namn af Prins Oscars ElementarSkola i Askersund. Tillika hafva de till Oss i underdånighet insändt ett för Skolan uprättadt Reglemente, hvarå Vår Nådiga Stadfästelse i underdånighet sökes, samt såsom för Inrättningens förkofran och bestånd hufvudsakligt, i underdånighet begärt, det så väl de 2^{ne} nu till en början föreslagne, som ock en tredje Lärare, enär [61] han kan blifva tillsatt, må förklaras berättigade, att sedan de i 10 år med utmärkt skicklighet vid Skolan tjent, få hos Oss söka Regala Pastorater; samt att ElementarSkolans Lärare, lika med Collegerne vid TrivialSkolor, dock först efter 4 års tjenstetid derstädes, må få beräkna dubbla Tjenstår, så väl för den förflutna som kommande tjenstgöringen, i enlighet med hvad ElementarSkolan i Gefle blifvit i Näder förunnat, med hvilken Inrättning denna skall äga den närmaste likhet, af hvilken anledning ock för den blifvande SkolDirectionen begäres den rättighet, att få utse ElementarSkolans Inspector, och att få mottaga ansökningar till Lärare syslor af competente Sökande från alla Stift, och derefter uprätta Förslag samt det till Stiftets Biskop insända, som ägde att bland de föreslagna utnämna En; hvarjemte Sökanderne underdånigst anhållit, att såsom Skolans Stiftare nu för första gången få tillsätta Lärare, förmälände sig dervid hafva fallit med sitt Val på Hofpredikanten Carl Gustaf Grahl, i anseende till hans kända skicklighet vid Ungdomens undervisning.

Uti häröfver afgifvet underdånigt yttrande, hafven I, med förklarande af Eder benägenhet att i allt hvad på Eder ankommer främja denna nyttiga Inrättning, likväl icke ansett Eder kunna till [62] styrka dubbel årsberäkning för samtelige Lärarne, hvilket i Eder tanke skulle leda det tjenande Presterskapet till förfång; förmenandes I äfven närmare böra bestämmas när och på hvad sätt de Sökandes skicklighet må granskas innan Förslag till Lärare Beställningar uprättas: och hafven I, Biskop Tingstadius, särskildt i underdånighet yttrat och hemställt, om icke tvenne Lärare vid ElementarSkolan må tillåtas beräkna Dubbla Tjenstår, med villkor att andra och vidsträcktare Läroämnen der förekomma, än de som för Stiftets StadsSkolor och nedre Afdelningarna af TrivialSkolor äro föreskrifne; men likväl icke funnit Elementar Skolans Lärare

böra efter 10 års tjenst njuta någon större befordringsrätt till Regala Pastorater, än som är tillagd Tjenstemän i allmänhet vid Rikets Läroverk, äfven hafven I ansett Lärares utnämning vid denna Skola, så vida de böra få njuta dubbel årsberäkning; likasom vid Skolor och Gymnasium, böra gemensamt af Biskop och Consistorium förrättas, samt att i stället för Förslag Directionen må till Biskop och Consistorium ansökningarna med bilagor och eget utlåtande insända; Varandes den med utnämningen [63] missnöjde öppet att hos Oss derå i underdånighet söka ändring; och hafven I, Biskop Tingstadius, derjemte vitsordat den till Förste Lärare föreslagne Hofpredikanten Grahls kunskaper och förtjenst.

Detta alt hafve Vi i behörigt öfvervägande tagit, och med afseende å nyttan af en Elementar Skola af sådan beskaffenhet, med nådigt välbehag ansett den berömliga Stiftelsen af ifrågavarande Skola i Askersund; Velandes VI i nåder tillåta att den genast sättes i verkställighet, och att det föreslagne Reglementet tills vidare må tjena till efterrättelse, men innan VI derå lemne Vår Stadfästelse för framtiden, hafve VI ansett nödigt att deröfver inhämta Vår tillförordnade Uppfostrings Committes yttrande, hvarigenom äfven tillfälle gifves för Directionen, Inspector och Lärarne att hos denna Committe anmäla de ändringar, rättelser och förbättringar, hvartill under verkställigheten möjligen anledningar kunna uppkomma. För det närvarande hafve VI till befrämjande af en skyndsam verkställighet velat följande i nåder förordna:

1° Att Directionen nu till Förste Lärare må få antaga Hofpredikanten Grahl, äfvensom till den Andre den, som dertill åstundas utan afseende på det Stift dit han hör.

[64] 2° Att dessa Lärare som nu utnämnas, sedan de i fyra år med skicklighet vid Skolan tjent, må få njuta dubbel årsberäkning från den tid deras tjenstgöring tagit sin början och så länge den fortfar, velandes VI, då Reglementet fastställs, i nåder förordna om fortfarande af denna förmon för deras Efterträdare.

3° Att de Lärare, hvilka äro prester, efter 10 års berömlig tjenstgöring äga att anmäla sig som Sökande till Regala Pastorater, hvarvid deras befordran kommer att bero på Vårt nådiga Välbehag och deras förtjenster i jemförelse till Medsökande.

4° Att hädanefter Directionen upprättar Förslag till Lärare, och att Stiftets Biskop utnämner En bland de föreslagna; viljandes

VI framdeles, vid frågan om Reglementets fastställelse afgöra, huruvida det må Directionen åligga att förrän Förslaget uprättas begära Edert yttrande öfver de föreslagnes competence och skicklighet till så beskaffade Skole Syslor.

5° Vele VI i nåder hafva tillåtet Directionen att nu utse en Inspector Scholæ, och derom till vinnande af Vår nådiga Stadfästelse underdånig anmälan göra.

Sedan VI på detta sätt ådagalagt Vår nådiga tillfredsställelse öfver Inrättningen, hvars skyndsamma verkställande [65] VI med nådigt nöje skola inhämta, hafva VI i nåder funnit tjenligast, att så väl om fortfarandet af hvad nu blifvit förordnad, som rörande allt hvad kan återstå att stadga, samt deribland dubbel årsberäkning för den Tredje Läraren, i sammanhang med Reglementets fastställelse gifva Vårt Nådiga beslut tillkänna: Om hvilket alt I ägen att Vederbörande förstädiga. VI befalle etc. etc. Stockholms Slott den 7 Junii 1815.

C A R L

/N. von Rosenstein.

Enligheten med det uti Ecclesiastik Expeditionen af Kongl. Maj^{ts} Cantzli förvarade Original Concept intygar

Ex officio.

Ström.

[Hovpredikanten Grahl, som i protokollsboken infört allt f. o. m. 24/2 1815 och som jämväl avfattat första concepterna dels till den här efter reglementet avtryckta skrivelser till K. M:t, dels till bergsrådet Robsahms framställning (s. 68. o. f.; original i Afgångna Skrifvelser I), avfattade jämväl följande concept till ett meddelande i pressen. Originalskrivelsen är emellertid ej avslutad å det papper, som finnes bevarat i Afgångna Skrifvelser I.]

Då med instundande Höst-termins början, d. 16 nästk. Aug., Elever kunna emottagas uti Prins Oscars ElementarSkola i Askersund, har man ansett sig böra gifva Allmänheten sådant tillkänna, samt derjämte meddela någon [ovanför skrivet: en kort] underrättelse om detta Läroverk. — Undervisningen derstädes är i synnerhet lämpad efter deras behof, hvilka framdeles ärna inträda i KrigsStåndet eller andra civila befattningar. I afseende på Religionen åsyftar man att icke allenast göra dess Läror för hvarje ålder och fattningsförmåga i möjligaste måtto tydliga, utan ock framställa dem i en sådan dag, att Eleverne innerligen må öfvertygas om dess höga värde och i lifvets alla förhållanden finna sig förbundne att handla enligt dess rena bevekelse grun-

der. Uti Mathematiska Vetenskaperna framställer man sålunda hvarje sats att Eleverne må tycka sig sjelfve kunnat i följd af föregående uppfinna densamma; låter dem utveckla för sig sjelfve hvad som de läst, söka att deraf draga slutföljder, göra tillämpningar och om möjligt är endast uti boken söka bekräftelse på det som de funnit. Man öfvar således vida mer deras förstånd, föreställningsförmåga och omdöme än deras minne och låter dem sjelfve söka demonstrationerna [ovanför skrivet: bevisen] eller åtminstone försöka sina krafter så ofta ske kan, på det de måtte förvärfva sig skarpsinnighet och likasom uppfånga Geometriens anda, fatta smak för undersökningar samt vinna lätthet och färdighet att sjelfve upptäcka och uppfinna. I öfrigt bemödar man sig härvid likasom [Den idéhistoriskt intressanta skrivelserna här ej fortsatt. I Närikes då enda tidningar, Örebro tidning och Örebro läns kungörelser, samt i Strengnäs stifts tidningar finns meddelandet ej intaget. Kanske har tanken ej fullföljts. I de senare finnas enstaka andra notiser om läroverket, t. ex. att K. M:t dels förklarat sig se institutionen med välbehag, dels stadfäst prostten Frodins val till inspektor (numren för ³¹/₇, ³¹/₁₁ 1815)].

[66] Då Deras Kongl Högheter Kronprinsen och Arfprinsen d. 18 Augusti reste genom Askersund var ElementarSkolans äfvensom FlickSkolans Ungdom vid Sundsbron uppställda i en hop och Herr Borgmästaren Hoffman hade dervid den nåden att äfven å Directionens och ElementarSkolans vägnar beneventera Hans Kongl Höghet Arfprinsen, hvilken uti de nådigaste ordalag förklarade det Han med särdeles tillfredsställelse lärt känna denna hedrande och nyttiga Stiftning, med nöje lemnadt densamma tillstånd att bära namn af Prins Oscars ElementarSkola uti Askersund (hvarom Hr. Apoth. C. Göransson och Hr Rådm. G. Sundblad uppå Stiftarnes vägnar tillförne vid en uppvaktning hos H. K. H. anhållit) och framdeles vid någon resa härigenom skulle besöka Skolan och föröfrigt alltid omfatta den med sin synnerliga nåd.

[67] 1815 d. 6 Sept. sammanträdde Directionen för Prins Oscars ElementarSkola, vid hvilket tillfälle följande beslut fattades:

1° Att sedan Kongl Maj^{ts} nu i nåder stadfäst Skolan och Directionen derigenom var berättigad att till Skolans Inspector utse någon skicklig Man, så öfverenskom Directionen enhälligt, att, enär Herr Prosten O. Blom i anseende till sin ålder och sitt besvär med den härvarande Pædagogien förklarat det han ej kunde åtaga sig Inspectors befattningen vid ElementarSkolan, till Herr Kongl ord

Hofpredikanten Prosten och Kyrkoherden Magister Hans Gustaf Frodin öfverlemnade detta förtroende, alldenstund denne vördnadsvärde Mans djupa insigter och varma nit för Ungdomens allsidiga bildning berättigade Directionen till den säkra förhoppning, att medelst hans upplysta och verksamma åtgärd ElementarSkolans sanna väl väsentligen skulle befrämjas.

2° Att tvenne af Directionens Medlemmar derföre skulle infinna sig hos Herr Prosten Frodin med underrättelse om detta enhälliga val, då, i händelse Herr Prosten emottager den befattningen att vara Inspector Scholæ, honom borde tillställas ett exemplar af Regle-[68]mentet äfvensom ett af Konungens nådiga Stadfästelse.

3° Att i anledning af Kongl Hofpred. Grahls erinran om nödvändigheten af Andre Lärarens skyndsamma tillsättning, och svårigheten att eljest finna någon skicklig person, kungörelse borde införas uti Allmänna Tidningarne, det competente sökande till andre Lärare syslan ägde att inom 40 dygn efter kungörelsens första införande uti Tidningarne till Directionen inlemnade vederbörligen documenterade Ansökningar.

4° Att Directionen skulle med det första utse tjenliga rum åt den blifvande Andre Läraren.

5° Att Directionen skulle aflemna till Herr Baron och LandsHöfdingen m. m. S. Löfvensköld en afskrift af Reglementet samt en af Kongl Stadfästelsen, jämte tillkännagifvande af sin skyldiga erkänsla för den verksamma omsorg hvarmed ElementarSkolans uppkomst af Honom blifvit befordrad.

6° Att Kongl Hofpred. Grahl räknar sin lön såsom Förste Lärare ifrån den 1 sistlidne Julius, och utbetalas den hädanefter så till honom som den blifvande Andre Läraren och Gouvernanten vid slutet af hvarje kvartal.

[69] 7° Att till Herr Rådman Carl Lundberg för tre rum åt Förste Läraren under tre års tid betala 50 Rd rg årligen, samt för första årets 15 famnar ved 2 Rd 24 s rg famnen.

8° Att i händelse det fastställda antalet af 18 Elever uti FlickSkolan ej skulle blifva fulltaligt, så tillåter Directionen Herr Handelsman Jan Hoberg att där få undervisning för sina tvenne döttrar mot förbindelse att efter tvenne års förlopp till SkolCassan betala 60 Rd rgm. jämte årlig ränta derå.

9° Att ElementarSkolan skulle högtidligen invigas d. 1 nästkommande December.

10° Att alla uti ElementarSkolan antagne Elever skola bära grå Uniform bestående af Jacka och Pantalonger samt blå mössa, och skall denna Uniform vara färdig den 1 nästkommande December.

Enligt uppgift voro Eleverna uti ElementarSkolan vid Höstterminens början 20, nemligen:

Jacob Lundberg G^{son} Pehr Nordgren Pehr August Stark Carl Hay Jacob Lundberg C^{son} [70] Sven Nordgren. Adolf Stark. Jonas Hallin Anders Gustaf Christiernsson Pehr Qvist Gustaf Lindblad Fredrik Magnus Robsahm Carl August Robsahm Gustaf Hammarlund August Stark Georg Lindblad Georg Olof Sandblad Jacob Ephr. Christiernsson, Brynolf Hesselgren, Georg Gustaf Sundblad.

Protokollet justerades, hvarefter Directionen åtskiljdes.

In fidem

C. G. Grahl.

[71] Annonce om Andre Lärare Syslan.

[E]j inskriven. Men i Inrikes Tidningar 1815 ingår följande annons.

Aldenstund Andre Lärare-beställningen wid H. K. H. Prins Oscars Elementar-Skola uti Askersund snarligen kommer att tillsättas, så får Directionen för denna Skola härmedelst gifva tillkänna, det följande förmåner äro med denna syssla förenade, nemligen: rättighet för Läraren att efter 4 års tjenstetid beräkna dubbla tjensteår så väl för den förflutna som kommande tjenstetiden, samt att efter 10 års herömlig tjenstebefattning hos Kongl Maj:t i underdånighet få söka Regala Pastorat, dessutom i årlig lön, oberäknadt inskrifningpenningar 200 R:dr, 3 fria boningsrum och 15 famnar ved. Hugade competente sökande, ifrån hwad Stift som helst, äga att till Elementar-Skolans Direction härstädes inom 40 dygn efter denna Kungörelsens första utfärdande insända sina ansökningar med bifogade vederbörliga bewis om grundelig lärdom, äfvensom insigt i Tyska, Fransyska eller Engelska Språken. Derjemte kunde de sökande hwilka uti Musik förvärfvat sig färdighet, detsamma äfwen gifva tillkänna. Askersund den 12 Sept. 1815.]

Sedan Herr Kongl Hofpredikanten Prosten och Kyrkoherden Mag. H. G. Frodin behagat antaga Directionens kallelse till Inspectors befattningen vid Prins Oscars ElementarSkola gjordes i följande skrifvelse af d. 14 Sept. 1815 underdånig ansökning om Kongl Maj^{ts} Stadfästelse å detta Directionens val:

Stormäktigste Allernådigste Konung!

Då Stiftarne af ElementarSkolan uti Askersund till vinnande af nödiga förmoner för denna Inrättning underdånigt nal-kades Eders Kongl Maj^{ts} Tron, så kunde de ej tvifla om nådigt uppfyllande af sina önsknigar. Det kunde ej vara doldt för deras blick, det Historien står färdig att om Eders Kongl Maj^{ts} lysande regering [72] rista det oförgängliga minne, att äran och lugnet då icke allenast återtagit sin urgamla boning inom Skandians fjällar, utan ock jämte allmänt välstånd äfven en sann upp-lysning af Eders Kongl Maj^t med faderlig omsorg blifvit befrämjad.

Våra förhoppningar äro ej svikne. Den åtgärd, som inom vår ringa krets vidtogs till utvecklande af människans dyrbaraste förmögenheter, har af Eders Kongl Maj^t med nådigt välbehag blifvit ansedd. Den härstädes stiftade ElementarSkola har vunnit Eders Kongl Maj^{ts} nådiga Stadfästelse, och går att, prydd med Hans Kongl Höghet Prins Oscars älskade Namn, ibland Samtid och kommande Slägten sprida den vettenskapliga odlingens väl-signelse, samt således äfven inför senaste Efterverld bevittna den sanning, att då Försynen i sin nåd låter ädla Furstar pryda och omgifva thronen, så är Mensklighetens förädling deras högsta lag.

Stormäktigste Allernådigste Konung! Då vi med all den vördnad tacksamheten känner för sina Vålgörare inför Eders Kongl Maj^t nedlägga erkänslans heliga offer, förena sig dervid med oss tjuge hoppgifvande Ynglingar, hvilka inom detta Läroverk redan vinna sin bildning, och hvilka uti sin Konungs och sin Arf-Furstes [73] nåd skåda upphofvet till sin dagliga tillväxt i sedlighet och kunnskaper.

Stormäktigste Allernådigste Konung! Uti Eders Kongl Maj^{ts} nådiga Stadfästelse för Prins Oscars ElementarSkola i Askersund är det i nåder medgifvet Directionen för densamma att utvälja denna Skolas Inspector. I anledning häraf anmäler undertecknad Direction i underdånighet, det den enhälligt öfverenskommit att till Inspector Skolæ kalla Kongl Hofpredikanten Prosten och kyrkoherden öfver Askersunds Landsförsamling Herr Magister Hans Gustaf Frodin, hvilkens vidsträckta lärdom och verksamma nit att befrämja sanna kunnskaper och verklig dygd berättiga till den

fullkomliga öfvertygelse att den med ElementarSkolan åsyftade nyttan skall under dess inseende säkrast blifva befordrad.

Sedan välbemälte Kongl Hofpredikanten och Prosten Frodin, nu antagit Directionens kallelse att vara Inspector Scholæ, så vågar Directionen i anledning af högstberörde Eders Kongl Maj^{ts} nådiga Resolution i underdånighet utbedja sig Eders Kongl Maj^{ts} nådiga bekräftelse å detta sitt val.

Med djupaste undersåtliga vördnad, trohet och nit framhärdar vi

Stormäktigste Allernådigste Konung

Eders Kongl Maj^{ts}

underdånigste och tropligtigste undersåtare

I. G. Hoffman M. Möller. C. Lundberg. A. Stark. G. Sundblad.

[74] I anledning af ofvanstående underdåniga ansökning ankom till Directionen följande skrifvelse från M. V. Consistorium i Strengnäs:

Embets Memorial.

Kongl Maj^t har uti Nådig Skrifvelse af d. 4 Oct. nästlidne gifvit Consistorium tillkänna, det Kongl Maj^t lemnat Dess Nådiga Stadfästelse till det val, hvarigenom Vållofliga Directionen till Inspector för ElementarScholan i Askersund kallat Kongl Hofpredikanten, Prosten och Kyrkoherden i Askersunds Landsförsamling, Herr Mag. H. G. Frodin.

Strengnäs Consistorium d. 8 Nov. 1815.

J. A. Tingstadius.

Hans Graffman. Sven Bruhn Lars Lindeén. J. E. Strömberg P. Lundmark.

El Kjerseen.

Vållofl Directionen öfver Elem. Sch. i Askersund.

[75] Till Högvälborne Herr Baron och LandsHöfdingen Löfvenskiöld afgick ifrån Directionen följande skrifvelse i anledning af beslutet d. 6. Sept nästl:

Högvälborne Herr Baron och LandsHöfdinge, HofMarskalk, Commendeur af Kongl Nordstjerne Orden!

När Directionen för Prins Oscars ElementarSkola med all undersåtlig vördnad emottog Konungens nådiga Stadfästelse för denna Skola, kunde den ej förgäta sin heliga förbindelse att äfven ägna den vördsammaste tacksamhet åt den ädle Man, som

lifvad af varmt nit för allmänt väl, värdigats använda sittnäg-
tiga inflytande till befordran af denna Skolas oppkomst och den
högre upplysning, hvilken för de uppväxande Släkten åsyftades
med denna Stiftelse.

Directionen har ej kunnat dölja för sig, det flerfalldiga svå-
righeter hafva varit att besegra, och skulle ej vågat göra sig den
glada förhoppning att få se sina önskningar uppfyllda, såvida
icke dess kraftfulle Höfdinge med sin utmärkta verkningförmåga
undanröjt alla mötande hinder.

[76] Detta ytterligare vedermäle af landsfaderlig omvårdnad
gifver förnyad styrka åt de rättsinniges innerliga önskan, att den
tid sent måtte instunda, då detta Län nödgas förlora en Ädling,
hvilkens genomträngande blick skönjer landets sanna bästa, och
hvilkens snille skapar medlen att befrämja detsamma

Högvälborne Herr Baron och LandsHöfdinge! Det är dock ej
endast Directionen och öfrige Stiftarne, som intagas af den oin-
skränkteste erkänsla för det nådiga hägn, hvarmed Herr Baron och
LandsHöfdingen hugnat den härvarande ElementarSkolan; äfven
den Ungdom, hvilken där vinner sin bildning vitsordar medelst
sina dagliga framsteg uti vettenskaplig odling om sin lifliga åhåga
att befinnas värdiga den nåd Herr Baron och LandsHöfdingen
dem bevisat, och när i en framtid Ynglingar härifrån utgå för
att med sina grundliga kunnskaper, förädlade af en ren sedlighet
gagna sitt Fosterland, så skola de såsom aktningssvärde länkar af
den stora Samhällskjedjan derigenom åt Herr Baron och Lands-
Höfdingen, [77] sin Vålgörare, uppresa en minnesvärd, hvilken Men-
niskovännen äfven i den senaste Efterverld skall skåda med vörd-
nad.

Med djupaste vördnad har Directionen äran framhärda
Högvälborne Herr Baron och LandsHöfdingen, HofMarskalken
och Commendeurens

Askersund d. 2 Nov. 1815. aldraödmjukaste tjenare.

J. G. Hoffman. M. Möller A. Stark. C. Lundberg,
G. Sundblad

Herr Baron och LandsHöfdingen behagade härå lemna följande
svar:

Örebro slott d. 22 Nov. 1815.

Högädle Herrar Directörer uti Prins Oscars Elementarskola!

Jag kan icke annat än tillskrifva det välvilja för min Person,
att Directionen uti Dess högtärade skrifvelse den 2 dennes behagat
tillägna mig någon förtjenst af det [78] nådiga hägn, som Inrätt-
ningen af Prins Oscars ElementarSkola af Konungen fått röna.

Stiftarne, som genom Deras ädelmod hafva gifvit den tillvarelse
och bestånd, böra uti sjelfva Stiftningen dertill söka orsaken. Ljuft
är det dem, att inom det Samhälle, som sedt dem födas, hafva
rest Sig en minnesvärd, åt hvilken den varande och blifvande ung-
domen skall frambara tacksamhetens offer.

Den glädje har likväl varit mig förbehållen, att under min
Styrelse af det mig nådigst anförtrodde Län, hafva sedt denna vack-
ra Inrättning danas och fullbordas.

Den högaktning, hvartill Stiftarne förhvarfvat Sig det mäst
rättmätiga anspråk, och hvars varagtighet är försäkrad uti Stif-
telsen, delar jag på det uppriktigaste.

Då jag anmodar Directionen, som fått Sig värden häraf upp-
dragen, att inför Stiftarne frambara desse tän[ke]sätt, ber jag den
tillika för egen del emottaga uttryc-[79]ken af den högaktning och
vänskap hvarmed jag har äran vara

Högädle Herrar Directörernes

ödmjuka tjenare
Sal. Löfvenskiöld.

Protokoll hållit vid Directionens Sammankomst d. 18 Nov.
1815. Närvarande: Herr Prosten Frodin Herr Borgmästaren Hoff-
man Herrar Rådmän M. Möller och C. Lundberg samt Herr Han-
delsman A. Stark.

Sedan den till Andre Lärare Syslan utsatta ansökningstiden
nu var förfluten undersökte Directionen de inkomna ansökningarna.
Sökanderna voro följande: Philosophiæ Magistrarne L. Edwall, S.
N. Wahrman. Ad. Hederström. J. Nordin. Sac. Min. Adj:na L.
P. Norelius Cl. Lundgren och J. G. Hedin samt Herr H. I. Follin.

Efter behörigt öfvervägande af de Sökandes förtjenster och
sedan Kongl Hofpredikanten Grahl förbundit sig att bestrida den
Engelska Lectionen, hvartill ingen af Sökanderne ägde tillfreds-
ställande vitsord om erforderlig skicklighet, stadnade Directionen
vid det beslut, att till Andre Lärare utvälja S. M. Adjuncten Herr

L. P. Norelius, hvilken i anseende till de hedrande betyg om grundelig lärdom och det [80] utmärkt berömliga vitsord han inlemnat om sin lyckliga fallenhet för Ungdomsundervisningen vida öfverträffade sina Medsökande. Derjämte beslöts att Herr Baron och LandsHöfdingen m. m. Sal. Löfvenskiöld skulle underrättas om detta val och Dess yttrande utbedjas.

Vid detta tillfälle togs äfven det beslut att Latinska Språket borde ingå bland undervisningsämnen vid denna ElementarSkola samt stadfästelse derpå å vederbörlig ort sökas. Directionen föranleddes till denna Skolplanens utvidgning af det skäl, att då insigt uti Latinska Språket härstädes vinnes, så erhålla de Ynglingar, hvilka härifrån utgå derigenom utväg att äfven inom publika Verk kunna finna befördran. Härigenom skulle också, då fleres fordringar i afseende på en mera allsidig bildning således uppfyllas, antalet af Skolans Elever betydligt tilltaga.

Tillika beslöts att hvar och en af Skolungdomen, Gratialisterna undantagne skulle till Förste Läraren erlægga Ljuspenningar, beräknade efter 3 marker ljus för hvarje Individu.

Kongl Hofpred. Grahl. tillkännagaf att Theol. Doct. Prosten och Kyrkoherden Herr Bryn. Hesselgren till Skolans Bibliothek skänkt hvarjehanda Böcker enligt nästföljande förteckning.

In Fidem
C. G. Grahl.

[81] Förteckning på böcker, skänkte till ElementarScholan af Theol. Doctorn Herr Brynolf Hesselgren

Theophrasti Notationes morum Romerska Folkets hemseder af D'Arney Novum Testamentum cum versione Latina Berlin & Leipzig Horatii Flacci Opera omnia Leipzig Phædri fabularum Osoparum Libri Leipzig. Virgilii Maronis Bucolica, Georgica & Æneis' Leipzig. Virgilii Maronis Opera — Rotterdam Ciceronis Opera Tom. X. Amsterdam. Ciceronis Libri tres de Officiis etc. Leipzig Curtii Rufi Historiarum Libri Amsterdam Horatii Flaccus — Amsterdam, Anni Flori Rerum Romanorum Libri 18 Amsterdam Novum Testamentum Strengnäs English Pieces Upsala Luciani Dialogi Mortuorum Upsala Åbo [82] The Aventures of Telemachus Jena Utkast till Föreläsningar öfver Allmänna Historien från 16 Seculi början af Fant 8 stycken Upsala

Lärobok i Allmänna Verldshistorien af Schroeck Stockholm Tunelds Geographie öfver Sverige 3 delar Stockholm Utförlig Geographie af Djurberg 5 band Stockholm Handbok öfver Ecclesiastique beföringsmål af Wallquist Vexjö Nya Allmänna Historien från 16 århundradet 3 band Stockholm Euclidis Elementa af Strömer Upsala Sjögrens Lexicon Lat. Svecanum Stockholm Svensk Botanik af Palmstruch 62 N^o Stockholm Virgilii Maronis Opera Omnia Frankfurt Svea Rikes Ecclesiastikeverk af Wilskman Örebro Natural historia af Buffon 4 del Örebro Ramlers' Mythologie 3 delar Berlin

[83] Protocoll hållit vid Directions och Stiftarnes sammankomst den 20 Nov. 1815.

Närvarande: Directeurer: Hoffman, Möller, Lundberg, Sundblad, Stark, och af Stiftarne: Rådman P. Lindblad, Sandberg, A. Sundblad, Handelsman I. Stark, G. Lundberg, A. Berg, N. Tybeck, M. Nederdahl, J. O. Wennerberg, S. Berg, Äld. Carl Berg, Wahlenberg, G. Christjernsson.

Vid detta tillfälle fattades följande beslut:

1° Att Scholans invigning skall verkställas den 1. nästkommande December uti Herr Rådman C. Lundbergs hus, hvilken derföre befrias från all med invigningen förknippad kostnad.

2° Att Herr Baron och Landshöfdingen härom skulle averteras med anmodan, det Han måtte hedra acten med sin närvaro; och åtog Herr Handl. G. Lundberg sig att derföre resa till Örebro.

3° Att så snart Herr Baron och Landshöfdingens vilja hinnes inhämtas Sällskapet genast skall sammanträda för att öfverenskomma om de för högtidligheten nödiga kostnader.

In fidem
Carl Gust. Grahl

[84] Protocoll hållit vid Directionens och Stiftarnes sammankomst den 24 Nov. 1815.

Närvarande: Directeurerne och samtliga Stiftarena.

Vid detta tillfälle uplästes Högvälborne Herr Barons och Landshöfdingens svar å Directions tacksägelseskraft i anledning af bemälte Herres kraftiga medverkan till Elementar Scholans upkomst.

Äfvenledes uplästes Directionens skrifvelse om utväljandet af

S. M. Adj. L. P. Norelius till Elementar Scholans Andre Lärare och högbemälte Herres bifall dertill.

Fattades det beslut att till Scholans invigning d. 1. Decem-ber nästkommande skulle af innevarande års öfverblefne räntor användas 100 Rd^r Banco; och åtogo sig samtliga Stiftarne att ansvara för den kostnad högtidligheten för öfrigt gör oundgängelig.

In fidem
Carl Gust. Grahl.

I anledning af Elementar Scholans invigning den 1 December 1815 infördes uti Inrikes-Tidningarne följande berättelse om högtidligheten dervid:

Askersund, den 1 December.

Till värdigt firande af H. K. H. Prins Oscars namnsdag, blef den här i Staden inrättade [85] Prins Oscars Elementar Schola denna dag högtidligen invigd. Tidigt om morgonen förkunnades dagens högtidlighet med Styckeskott. Sedan Stadens innevånare, genom signal af canonerne, blifvit underrättade om Länets Styresmans, Landshöfdingen m. m. Friherre Löfvenskjölds ankomst till Staden, och Landshöfdingen af Schole-Directionen och Ungdomen blifvit emottagen, samlades Ortens inbjudne Possessionater, Ståndspersoner, Schole-Directionen och öfrige Stiftare, Magistraten och Borgerskapet, i Rådsmannen Möllers hus, samt begåfvo sig derifrån till Rådhusalen, under klockringning och Musik af Kongl. Nerikes Regimenter. Sedan Musiken upphört, öppnades acten af Landshöfdingen m. m. Friherre Löfvenskjöld med betygadt välbehag öfver Inrättningen af denna Schola, som hedrade dess Stiftare, samt en lyckönskan till dess nu vundna fullbordan. Scholans Inspector, Kongl. Ordinarie Hof-Predikanten och Prosten Magister H. G. Frodin, tolkade uti derefter hållet tal Directionens och Stiftarnes underdåniga tacksamhet för den nåd, hvarmed Kongl. Maj^t omfattat denna Inrättning, hvaruti det dyrbaraste bevis blifvit lemnadt uti Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse för denna Schola att bära Prins Oscars namn, samt denna Stiftnings nådigst meddelte stadfästelse.

Prosten Frodin tillkännagaf derefter, att Scholans fond blifvit ökad af en okänd välgö-[86]rare med 1000 Rd^r, af Scholans första

grundläggare, Apothekaren i Stockholm Carl Göransson, med 500 Rd^r, och af Apothekaren i Stockholm Springhorn med 33313 Rd^r alt Bankomynt, samt sluteligen att Directionen, med Kongl. Maj:ts nådiga tillstånd till Scholans förste Lärare kallat Kongl. Hof-Predikanten C. G. Grahl, hvilken ock, i derefter hållit tal om grunderne för en moralisk Upfostran, lemnade Directionen ett nytt bevis på dess förut kända insigter, och slutade acten med önskingar för en älskad Öfverhet och Fosterlandets väl, samt för framgången af denna Stiftning, hvarvid det honom updragne förtroende fästade honom genom det heligaste band.

Vid Middagsmåltiden druckos, under canonskott, musik och lifliga hurrarop samt för tillfället författade verser, särskildta skålar för Landshöfdingen, Stiftets Biskop, Elementar Scholan, Magistraten och Stadens Borgerskap.

Uti Elementar Scholans Lärosal, i Rådsmannen Carl Lundbergs hus, gafs om aftonen en utmärkt väl anställd Bal, som börjades kl. 6. och slutades kl. 5 följande morgonen. Främst uti Salen sågs en transparent, som föreställde Minerva visande på en plant-Schola samt H. K. H. Prins Oscars' namn omgifvet af en eklöfskrans, hvarunder lästes:

Du nådigt, dyre Prins! uti ditt skydd uptar

Den stiftning Oscars dag nu lifvet gifver.

[87] Blott kärleken till Dig dess första uphof var,

Och äfven efterverld ett vittne derom blifver.

Stadens torg var eclaireradt med marechaller och midt på torget syntes ett med marechaller väl uplyst Tempel, i hvars fond brann Prins Oscars namn, med en gloria, och på högra sidan Sveriges' samt på den vänstra Noriges vapen ¹⁾).

¹⁾ Mera ingående skildras denna fest i ett koncept till en (denna?) tidningsartikel av förste läraren Grahls hand, bevarat i Avgångna skrivelser I. Glädjen över landshövdingens ankomst framträder där än mera, och av en nyss förut i boken inhäftad skrivelse framgår skolstyrelsens djupa tacksamhet till denne. I förstnämnda konceptet framhålles, att prosten Frodin "upptäckte i den sanna Upplysningens värde, i sednare tiders lyckliga händelser och i den undersåtliga vördraden anledningarna till denna, på H. K. H. Prins Oscars Namnsdag, d. 1 Dec. 1812, grundlagda Stiftelse, helgad såsom en evärdelig minnesvärd åt den milde evigt älskade Carl XIII Soneson, den store Carl Johans ende arfvinge. För Inrättningens Stiftare och Befordrare, när- och frånvarande frambars tacksam-

Den 20 December hölls Examen med Elementar-Scholans Ungdom, öfver hvilken examen Inspector Herr Prosten Frodin till Stiftets Biskop m. m. Doctor Tingstadius aflämnade följande berättelse:

Inför Hög. Herr Doct. Biskopen och Commend. m. m. får jag äran ödmjukast framlägga följande berättelse om den första Examen, som hölls i Prins Oscars Elementar Skola i Askersund den 20 sistlidne December

Elevernes antal var 19:

Jacob Lundberg Gustafsson född 1801 $\frac{4}{8}$ Peter Nordgren född 1799 $\frac{23}{9}$ Pehr Aug. Stark född 1802 $\frac{12}{1}$ Carl Haij född 1803 $\frac{12}{6}$ Jacob Lundberg Carlsson född 1801 $\frac{24}{4}$ Sven Nordgren född 1801 $\frac{20}{7}$ Adolph Stark född 1792 $\frac{26}{2}$ Jonas Hallin född 1798 And. Gust. Christiernsson född 1801 $\frac{25}{3}$ [88] Pehr Quist född 1806 $\frac{10}{5}$ Gustaf Lindblad född 1805 $\frac{2}{4}$ Fred. M. Robsahm född 1806. Carl Aug. Robsahm född 1805 $\frac{12}{4}$ Gustaf Hammarlund född 1800 Georg Lindblad född 1803 $\frac{19}{9}$ Aug. Stark född 1803. Jacob Christiernsson född 1806 $\frac{22}{5}$ Georg Ol. Sundblad född 1804. Georg Gust. Sundblad född 1806.

Alle närvarande, utom Carl Aug. Robsahm och Jonas Hallin, hvilka af sjukdom nödgades från Examen uteblifva. De 2 ne förstnämde, Gymnasister i Lindköping, som förmodligen mäst i Oeconomiskt afseende denna Termin härstädes emottagit undervisning, borde mycket utmärka sin öfverlägsenhet ibland idel

hetens fulla gärd, med hänvisning till de mångfalliga välsignelser, som nu uppväxande och flera kommande släkten skola offra åt deras minne. Äfvenledes lemnades en korrt teckning af den föresyn och handledning, som Ungdomen, jämte en passande undervisning, nödvändigt äskar till upprigtig Gudsdyrkan, dygd och medborgerlighet“.

Om sitt eget anförande skriver rektorn: “Kongl. Hofpredikanten Grahl utredde grunderna för en Moralisk Uppfostran på ett sätt, som befastade det begrepp man redan gjort sig om Hans insigter och erfarenhet, hans sköna, rätta Method i Ungdomens bildning, hvaraf man säkert kan vänta de hugneligaste följder“. Slutorden i referatet-konceptet, vilka icke kommo till synes i tidningen, utgjordes av följande reflexion: “Allt vid denna Skol Invigning (som tillika innefattade en segerfirning, en glädjebetygelse öfver tvenne Rikens förening, allt) vittnade om undersätlig vördnad och rena medborgerliga tänkesätt“.

nybegynnare. De behöllo och i alt företrädet. De läste i Theologien Morus ifrån början till 4 Sectionen. De öfrige läste dels Rosenmüllers Lärobok till 4 Hufvudstycket, dels Lutheri Cateches från början till slut, och de yngste från början till 3:dje Hufvudstycket.

Svenska Historien af Wählin kunde de äldre ifrån Gustaf d. 1 till närvarande tid. De yngre hade läst ett mindre Sammandrag.

I Allmänna Historien af Bredow hade de äldre hunnit till 42 §. de yngre till den 21.

[89] Svensk Statistik af Wählin läste de äldre från början till 5 Afdelningen, de yngre till pag 244.

Svenska Geographien efter Silfverstolpe, ifrån början till slut af de äldre, och de yngre Djurbergs mindre sammandrag.

Allmänna Geographien af Silfverstolpe repeterade de äldre inledningen till Ländernas kännedom och Norrige; de yngre hade, efter Djurberg läst inledningen, Portugall, Dannemark, Norrige, samt större delen af Spanien och England.

Millers Bibl. Historia var visserligen af de fläste väl känd. Tiden medgaf ej derpå några bevis.

Tyska Språket. Stridsbergs Grammatica till en del af Syntaxen samt mer och mindre af Chrestomathien, efter hvars och ens ålder. Derjemte upvistes öfversättningar ifrån Svenska till Tyskan.

Fransyska Språket hade endast de 6 förstnämde läsit, neml. Grammatican till en del af Syntaxen, Stridsbergs Chrestomathie större delen och första boken i Telemaque. Äfven framvistes öfversättningar från Svenska till Fransyska.

I Arithmetiken var med de yngre början gjord Likaså i Välskrifning, hvaraf framlades utmärkt vackra prof.

För öfning, bättre minne och kännedom skull hade hvar och en med färgor afritat jordgloben.

Jag är skyldig H^e Kongl. Hof. Pr. Grahl det välförtjenta vittnesbörd, att han, denna första Terminen, blott räknad från Maj månad, ensam Lära-[90]re, uträttat mera än, man skäligen kunnat vänta. Hans behandling och Undervisningssätt danar flitige, Läraktige, och Sedlige Elever.

Ut Herr Doct. Biskop. och Commendeurens fortfarande ynnest

och omvårdnad har jag äran innesluta denna nya Skol-Inrättning, dess Lärare och dess Tillsyningsman

Lind. d. 19 Jan. 1816.

Vördnadsfullast
H. G. Frodin

Till Herr Biskopen m. m. Doctor Tingstadius afgick den 31 December från Directionen följande skrifvelse om Fullmakt för Adj. M. S. Lars P. Norelius att vara andre Läraren vid Elementar-Scholan:

Högvördigste Herr Doctor och Biskop, Commendeur af Kongl. Nordstjerne Orden, En af de Aderton i Sv. Academien!

Directionen för Prins Oscars Elementar-Schola har äran lämna den underrättelse, att den samma till andre Lärare vid detta Läroverk utvalt S. M. Adjuncten Lars Peter Norelius. Ibland sökanderne var det ingen, som kunde afgifva mera tillfridsställande betyg om sina kunskaper, sin moralité och sin skicklighet i Ungdomens undervisning. Norelii förtjenster hafva visserligen icke heller [91] undfallit Högvördigste Herr Doctors och Biskopens upmärksamhet, och vågar Directionen derföre vördnadsfullt an hålla, det Högvördigste Herr Doctorn och Biskopen med sitt nådiga bifall måtte värdigas bekräfta detta val.

Med djupaste vördnad förblifver Directionen

Högvördigste Herr Doctors och Biskopens samt Commendeurens'

Allerödmjukaste tjenare

H. G. Frodin, I. G. Hoffman, M. Möller, C. Lundberg, G. Sundblad, A. Stark.

År 1816.

Uppå Directionens skrifvelse af d. 31 Dec. 1815 ankom d. 11 Jan. från Högvördigste Herr Doct. och Biskopen följande svar:

EmbetsBref.

I anledning af Vällofl Directionens för Prins Oscars ElementarSchola till mig ankomna Bref af d. 31 Decembr. sistl. har jag d. 4 i denna månad för S. M. Adjuncten, Lars Norelius ut-

färdat fullmakt att vara den Andre Läraren vid förbemälte Elementar Schola.

Med högaktning har äran vara Väll. Directionens
ödmjuka tjenare
J. A. Tingstadius.

[92] Den 28 Jan. afgeck till H^{ne} Herr Baron och Landshöfdingen Löfvenskiöld ifrån Directionen följande skrifvelse:

Högvälborne Herr Baron och LandsHöfding, HofMarskalk och Commendeur af Kongl NordStjerne Orden!

Till Högvälborne Herr Baron och LandsHöfdingen har Directionen för Prins Oscars ElementarSkola äran härhos öfversända afskrift af det SkolReglemente Kongl Maj^t i nåder stadfästet att tills vidare vara gällande, och anhåller vördsammast det H^{ne} Herr Baron och LandsHöfdingen täcktes i anledning af detta SkolReglementes 3 §. i 2 Capitlet till Ordförande utnämna någon af Directionens Medlemmar.

Directionen anser för en skyldighet att hos H^{ne} H^r Baron och LandsHöfdingen derjämte anmäla, att densamma, till en större utvidning af den nytta som med Skolan åsyftas, funnit nödigt att med de undervisningsämnen, hvilka i SkolReglementet äro anordnade, tillika förena studium af det Latinska Språket. — Motivet till detta steg var den önskan att för Skolans Ungdom be-[93]reda utsigt till en vidsträcktare framtida gagnlighet, och genom tillägg af denna undervisningsgren blifver äfven den här studerande Ungdomen ej vidare inskränkt till duglighet endast inom NäringsStåndet och såsom private Medborgare, utan iståndsättes härigenom att också aflägga de Specimina, hvilka, till vinnande af befordran vid publike Verk, äro nödvändige.

Directionen, som uti Kongl Maj^ts nådiga Resolution är berättigad att innan den slutliga stadfästelsen hos Kongl UppfostringsCommittéen tillkännagifva önskade förändringar de där kunna befrämja ElementarSkolans fullkommande, ärnar ock öförmåla denna tillökning vid Läroämnena härstädes, men känner sig förbunden att härom förut inhämta kunskap om H^{ne} Hr. Baron och Landshöfdingens nådiga vilja och anhåller derföre att ynnestfullt blifva underrättad derom huruvida H^{ne} Hr Baron och LandsHöfdingen värdigas godkänna denna åtgärd af Directionen.

Skulle H^{ne} Herr Baron och LandsHöfdingen med gunstigt välbehag anse denna utvidgning af Undervisningsplanen, så är det Directionens afsigt att uti sin skrifvelse härom till Kongl UppfostringsCommittéen tillika föreställa [94] huruledes det i flerfall-digt hänseende är för ElementarSkolan af högsta vikt att underdåniga ansökningen om nödiga förmoner för äfven den tredje Läraren i nåder blifver bifallen, och vågar Directionen med djupaste vördnad anhålla att H^{ne} Hr Baron och LandsHöfdingen, som förut täckts hugna denna Stiftning med så dyrbara vedermälen af välgörande hägn, äfven uti denna angelägenhet måtte värdigas understödja densamma med sitt gällande förord.

Med oinskränkt vördnad har Directionen äran förblifva H^{ne} Herr Baron och LandsHöfdingens

aldraödmjukaste tjenare

H. G. Frodin. J. G. Hoffman. M. Möller, A, Stark.

C. Lundberg. G. Sundblad.

H^{ne} Herr Baron och LandsHöfdingen behagade på denna skrifvelse lemna följande svar:

Memorial!

Jag tror mig icke bättre kunna svara emot det mig i 3 §. 2 Cap. af Reglementet för Prins Oscars Skole, tillagde förtroende att i mitt ställe förordna Ordförande, än då jag [95] härtill kallar Herr Kongl Hofpredikanten och Prosten Frodin, som genom det nitiska dehtagande han redan ådagalagdt för Inrättningens framgång, förvärfvat sig de mäst rättmätiga anspråk på Directionens vänskap och aktning.

Beträffande Skolans utvidgning genom Studium af Latinska Språket, så kan jag för min del icke annat än gilla de af Directionen i skrifvelse d. 28 sistl. dertill anförde skäl, men jag tillstyrker likväl att Directionen härom rådgör med Herr Doctorn och Biskoppen Tingstadius. Utom det att den välvilja, som Han visat för Inrättningen, i min tanka berättigar honom till ett sådant förtroende å Directionens sida, blir otvifvelagtigt hans utlåtande infordrat öfver de förändringar uti ElementarSkolan, som Directionen eger att anmäla innan dess slutliga Stadfästelse.

Örebro Slott d. 17 Febr. 1816.

Sal. Löfvenskiöld.

[Under 1816 eller 1817 har hovpredikanten Grahl avfattat följande två skrivelser till en högt uppsatt person. Ärendena behandlas vidare i brev o. a. acta ^{27/5}, ^{14/7} 1817. Jfr vol. 26]

Tit.

Jag skulle visserligen icke kunna nalkas med denna min skrifvelse om jag ej kände, att den Ädling, hvilken jag vågar be-svära, gerna och kraftigt befrämjar allt, som bidrager till det uppväxande Slägtets förädling och helgden af ett älskadt namn.

Den tillfredsställelsen har varit mig hittills förunnad, att se Prins Oscars åt min vård anförtrodda ElementarSkola med all i dess närvarande inskränkning möjliga framgång uppfylla ungdomens behof utaf bildning. Men som Elevernas antal blifver förökadt, och det snart öfverstiger min Medhjelpares och min för-måga att erforderligen utveckla allas olika anlag, kan jag likväl ej utan oro afvagta Kongl Uppfostrings Committéens utlåtande hvarefter Kongl Maj t i nåder vill resolvera öfver underdåniga ansökningen om äfven den tredje Läraren.

Skulle Kongl Uppfostrings Committéens yttrande ej blifva gynnsamt så förutser jag således med säkerhet att Prins Oscars ElementarSkola icke skall kunna höjas öfver medelmåttans låga krets, icke en gång skall kunna täfla med sin Syster i Gefle, och ett sådant missöde skulle i sanning smärta mig djupt.

Att förekomma detta är min heliga pligt och jag anhåller derföre att Tit måtte värdigas medelst sitt gällande förord utverka för äfven den tredje Läraren rättighet till dubbel tjänst-årsberäkning.

Det vore en förbrytelse om jag befarade att Tit skulle afslå denna min bön — för en rättsinnad Svensk kan det omöjlig vara likgiltigt huruvida åt en dyrkad Kronprins, en förhoppningsfull Arffurste flere eller färre duglige Undersåtare här kunna bildas; och Tit, som dessutom lifvas af en oförställd tillgifvenhet för H K H Prins Oscar skall så mycket mindre kunna tillåta, att en gagnande Inrättning, hvilken prydes af Oscars Namn och hvilken H K H sjelf förledne sommar här lofvade sitt nådiga hägn, skulle af vanmagt försänkas i mörker. Jag öfverlemnar derföre med fullkomlig tillförsigt Elementar Skolans öde uti Tit händer — och som jag anser hvarje henne bevisad ynnest såsom vore den visad mig sjelf, så skall ock min innerliga tacksamhet icke ens med denna min hand kunna förkolna och jag hyser den trösteliga förhoppning att genom Lärarnes outtröttliga nit skall Prins Oscars Elementar Skola, oagtadt sina obetydliga tillgångar, sluteligen blifva värdig äfven den största välgörning.

Jag innesluter Skolan och mig uti Tit ynnestfulla hugkomst och här äran med djup vördnad etc.

Tit.

Ehuru alldeles okänd, drar jag dock icke i betänkande att nalkas Tit med denna skrifvelse, emedan jag har anledning att hoppas det Tit. ynnestfullt gynna[r] den sak som förmått mig att skriva detta och som förtjenar all framgång. — Jag har varit vittne dertill huruledes tillgifvenhet för H K H ArfPrinsen gaf tillvarelse åt den ElementarSkola som härstädes blifvit grundlagd, och hvilken H K H i nåder tillåt tit att bära Dess Namn, alldenstund stiftarne önskade att hos sina efterkommande bibehålla minnet af sina tänkesätt för H K Hs. Person. Stiftarnes förtroende kallade mig att såsom Lärare förestå undervisningen uti denna skola och förde mig derigenom in på en bana, hvars öfverklagade obehag åtminstone en afgjord böjelse undanrödjer. Jag har haft den glädjen att se sedlighet och kunnskapsbegär blifva grunddragen i den anda som lifvar ElementarSkolans Ungdom, sätter denna Stiftelse i aktning hos Allmänheten och redan berättigar till den förhoppning att Samhället deraf skall vinna en väsendtelig fördel. Detta allt förenar mig på det närmaste med Prins Oscars ElementarSkola och ålägger mig såsom en pligt att nitiskt befordra dess välgång äfven om jag derigenom någon gång skulle blottställa mig för det missödet att synas indiscret.

Då ElementarSkolan organiserade[s] märkte Stiftarne snart olägenheten deraf att för densamma ej äga någon bestämd plats, men denna kändes likväl mindre sedan nu mera aflidne Rådman C. Lundberg upplät åt skolan öfra våningen i sitt hus. Efter denne aktningssvärde Mannens frånfälle har dess affairer genom de här inträffade konkurser kommit i en sådan oordning att auction redan en gång varit utlyst äfven på dess gård, men hvartill dock då i anseende till denna Stadens nuvarande svåra belägenhet ingen köpare fanns, ehuru den utbjöds till ett pris vida under dess verkliga värde. Snart skall den likväl nu bortgå under klubban till hvad pris som hälst och ElementarSkolan således bli förlustig dessa de rymligaste och mest tjenliga rum som här kunna erhållas, samt klasserna undervisas på särskildta ställen uti rum hvilka icke allenast blifva dyrare utan ock smärre. Prins Oscars ElementarSkola, som likväl i alla hänseenden borde höja sig öfver alla sina likar, skulle härmedelst komma i ett sämre läge än sjelfva StadsPædagogien, hvilken äger ett eget stenhus. — Detta oroar så Stiftarne som alla andra Skolans Vänner, hvilka inse hvad skada det medförer att sammanpacka en talrik Ungdom i trånga små och låga lärorum. Men Askersunds Stad är ej hvad den fordorm varit, icke ens hvad den för få år sedan var. Hvad mången annan Stad förut rönt, nämligen att handelsrörelsen och således välståndet har sina perioder, och ifrån att vara blomstrande, kan råka uti ett fullkomligt förfall har Askersund till den grad erfarit att blott en och annan Innevånare ännu förmår

fortfara med handeln och alla de öfriga måste af sin obetydliga men i allmänhet välbrukade stadsjord söka ett nödortfigt uppehälle. Stiftningen af Elementar Skolan liknar den sista ansträngningen uti en dödskamp. Stiftarne glädja sig öfver denna Inrättning som åt det uppväxande Slägtet skall bereda lugnare dagar än de sjelfva hoppas upplefva, de önskade att genom inköp af ofvannämnde gård sätta inseglet på sitt patriotiska företag, men deras förmåga är uttömd. — Jag har med deltagande märkt deras bekymmer, det hedrar dem, jag kan och bör ej dervid vara overksam och då jag nu vidtager den enda utväg som återstår, så äger jag om än afsigten förfelas likväl den tillfredsställelsen att hafva fullgjort min skyldighet. — Jag känner mer än väl, att den ädle Furste som Försynen i sin nåd förunnat åt vårt Fädernesland anser sig såsom medel i dess hand till befordran af Nordens väl, och har förhvärfvat sig alla rättsinnades innerliga tacksamhet äfven derigenom att hvarje gagnande inrättning finner uti Honom ett säkert stöd; jag vet också att Dess hoppgifvande Son H K H Arfprinsen följer sin Faders exempel. Den tanken att Ungdoms Fursten med välbehag skall omfatta ett tillfälle att gynna Ungdomens afsigtsenliga bildning uppmanar mig derföre att med fullt förtroende framställa ElementarSkolans behof för Tit, som innehafv det vigtigaste kall en Svensk Medborgare kan bekläda och dervid berättigat sig till Nationens eviga erkänsla. Det är min vörduadsfulla anhållan att Tit täckes hos H K H anmäla denna angelägenhet och understödja densamma med sitt förord så att H K H måtte värdigas till ElementarSkolan donera ofvannämnde stadsegendom. — Upplysningsvis bör jag nämna att huset är af träd byggdt vid torget för 20 år sedan, brandförsäkradt och innehållande 16 rum hvaraf salen i öfra våningen är — — — samt de öfriga i proposition derefter, ägde Skolan detta hus så vunnes tillika den förmon att den svaga Skolfonden ej betungades med hushyrekostnad för Lärarne, då i sjelfva Skolhuset blifva tillräckligen rum för dem, äfven den tredje, om som önskeligt vore, han i nåder beviljas. Äfvenledes skulle Skolfondens utgifter för vedträn åtminstone för flere år upphöra, emedan den kan erhållas på de skogslotter som tillhöra egendomen och för öfrigt skulle uthusen undanflyttas, gården blir planerad, och en nästan obebyggd tillgränsande tomt dermed förenas, bekommes den ypperste plats för gymnastiska öfningar, Att erhålla en sådan ligger mig nära om hjertat, ty själs och kropps bildningen bör fortgå i en harmonisk förening, derhos har ock den för sin sak så nitiske Fäktnästaren Ling haft den godheten att tillsända mig en förträfflig ritning på en Gymnastik, men i anseende till brist på tjenlig plats, och tillika knappa tillgångar kan den ännu ej uppföras. Kostnaden för inköp utaf afl. Rådman C. Lundbergs gård och Enkefru A. M. Bergs brevedid belägna tomt jämte de repara-

tioner som erfordras för att så ut- som invändigt sätta huset i godt och varagtigt stånd kan på sin höjd stiga till 4500 Rd B^{co}, men troligen blifver häraf något öfverskott, som jag anhåller måtte få användas till Gymnastikens uppsättning, samt præmier åt de skickligaste Eleverne. Denna gåfva skulle försätta Prins Oscars ElementarSkola uti den mäst lyckliga belägenhet och, i sanning, ingen välgerning kunde mer än denna blifva tillfredsställande för H K H^s hjerta.

Hvad säkerheten för gåfvan angår så vågar jag föreslå att den lemnas till Amiralen m. m. Wirgin som nu lärer vara i Stockholm. Jag känner ej denne Herre personligen men jag är öfvertygad att Han intresserar sig för ElementarSkolans framgång

[96] Protokoll hållet vid Directionens och Stiftarnes Sammankomst d. 8 Martii 1816.

Herr Prosten Frodin behagade vid Sammankomstens början betyga Directionen och Stiftarne sin erkänsla för det förtroende de honom visat medelst hans utväljande till ElementarSkolans Inspector och försäkrade om sin beredvillighet att så i denna egenkap som ock såsom tillika varande Directionens Ordförande i allt hvad på honom ankommer befordra ElementarSkolans bästa.

Derefter upplästes nedanstående berättelse af Directionen om det som för ElementarSkolans uppkomst sedan d. 1 Dec. 1814 blifvit ombesörjdt, och tillkännagafve Stiftarne sin tillfredsställelse och tacksamhet för det nit och den dristighet hvarigenom Directionen gjort sig utmärkt.

Skolfonden, som vid 1814 års slut befanns vara uti utestående och intecknade fordringar 7316 Rd^r 32 s B^{co} samt Contant uti Cassan 576 Rd^r 4 s 2 r. B^{co}, var nu ökad till 9150 Rd^r B^{co} utestående fordringar samt Contant i Cassan 586 Rd^r 11 r B^{co}, enligt af Herr Rådman G. Sundblad såsom Casseur uppvisade räkenskaper. Herr Rådman G. Sundblad betygades af Directionen och Stiftarne en enhällig tacksägelse för den utmärkta [97] ordentlighet hvarmed han Skolfondens medel förvaltad, samt anmodades att ännu ett år fortfara med Casseurstjenstens bestridande, hvilket han äfven åtog sig.

Alldenstund de 100 Rd^r B^{co}, hvilka, enligt beslutet d: 24 Nov. 1815, skulle af Skolfondens besparde räntor användas till ElementarSkolans Invigning, befunnits vara otillräcklige, så be-

slöto Directionen och Stiftarne att Balancen 116 Rd^r 2 s B^{co} skall SkolCassan debiteras.

Herr Rådman Möller anmälte nu att Herr Brukspatron Abraham Christiernsson till ElementarSkolan skänkt frälseräntan af ett helt hemman i Wåknesta uppgård

Till betygande af den erkänsla hvarmed Directionen och Stiftarne anse hvarje Elementar Skolan visad ynnest, beslöts att tre Directionens Medlemmar i detta ändamål skulle uppvagta Herr Kammar Herrn Steuch, samt tacksägelse bref skrivas till Bergs-Rådet och Riddaren af Kongl Nord Stjerne Orden C. M. Robsahm, Prosten Doctor Brynolf Hesselgren, Apothekaren C. Göransson Hof Apoth. C. Sprinchorn, Med. Doct. S. P. Berg, Brukspatron Abr. Christiernsson, Grosshandlarne A. P. och G. Zeph. Göransson samt Bruks Inspectoren Jac. Lundberg.

Angående Latinska Språkets upptagande i Läroplanen skall enligt fattadt beslut och i anledning af H^{no} Herr Baron och LandsHöfdingen [98] Löfvenskiölds skrifvelse bref afgå till Kongl UppfostringsCommittéen samt till Biskopen m. m. Doctor Tingstadius. Tillika skall uti Allmänna Tidningar annonce införas om om den undervisning som uti ElementarSkolan kan erhållas.

Såsom något arfvode för det besvär och den kostnad som Kongl Hofpredikanten Grahl haft med uppsättande af Directionens skrivelser under förledna året, och kommer att hafva under det innevarande anslogs åt honom en summa af 33 Rd^r 16 s B^{co}.

Till Gratialister i ElementarSkolan utsågos äfven för vårterminen Pehr August Stark och Gustaf Hammarlund. Om de uti Flickskolan blifvande Gratialister skall kungörelse utfärdas så att de hvilka deraf tro sig vara i behof må derom hos Directionen ansökning göra.

De hittills varande Directeurerna anmodades enhälligt att ännu tre år fortfara med sin befattning, och som Herr Prosten Blom tillkännagifvit det han icke heller såsom Kyrkoherde i Askersunds Stad äger tillfälle att bivista Directionens Sammankomster, så beslöts att i Herr Prostens ställe till Medlem af Directionen kalla Herr Assessor Sv. Bring. Till Räkenskapernas reviderande utvaldes G. Lundberg och G. Wahlenberg.

In fiden
C. G. Grahl.

[99] Directionens berättelse vid Stiftarnes Sammankomst d. 8 Martii 1816:

Då Directionen nu går att för Stiftarne framlägga en berättelse om det, som sedan d. 1 Dec. 1814 för ElementarSkolans bästa blifvit ombesörjdt, är det dess skyldighet att först gifva tillkänna det endast Skolans invigning samt sjukdomar och andra olyckshändelser tills nu förnekat Directionen att hålla denna Sammankomst.

Det år, som nu är förflutet, skall uti ElementarSkolans annaler alltid äga den högsta märkvärdighet. — De önskningsar, för hvilka målet vid årets början ännu visade sig i ett dunkelt fjerran, hafva sedan uppnått fullbordan, och äfven mera blifvit vunnet än man ens vågade hoppas.

Till Kongl Maj^t har ansökning i underdånighet blifvit ingifven om nådig Stadfästelse å ElementarSkolan och det för densamma uppsatta förbättrade Reglemente. — Kongl Maj^t har i anledning häraf i nåder förklarar sitt höga välbehag öfver denna Stiftelse, stadfästade den, förlänat tvenne Lärare rättighet till dubbel tienstårsberäkning och tillstånd att söka regale Pastora[100]ter, tillika gifvit någon förhoppning att efter Kongl Uppfostrings-Committéens inhämtade utlåtande nödiga förmoner äfven för tredje Läraren kunna erhållas, och berättigat Directionen att sjelf utvälja Inspector Scholæ samt att kalla Kongl Hofpredikanten Grahl till Förste Lärare.

Hos Hans Kongl Höghet Arfprinsen har Directionen i underdånighet anhållit om Dess tillåtelse för ElementarSkolan att bära namn af Prins Oscars ElementarSkola i Askersund, hvar till äfven högbevalde Herre lemnat sitt nådiga tillstånd.

Till Inspector för ElementarSkolan har Directionen valt Herr Kongl Hofpredikanten Prosten och Kyrkoherden Mag. H. G. Frödin, till hvilket val Kongl Maj^t, enligt derom af Directionen gjord underdånig ansökning, gifvit sitt nådiga bifall.

I följe af Directionens anhållan det Herr Baron och Landshöfdingen måtte utse någon af Direction till Ordförande derstädes i sin frånvaro, behagade bevalde Herre dertill utnämna Herr Prosten Frödin.

[101] Hos H^{ste} Herr Doctorn och Biskopen har Directionen anhållit om fullmagt för Kongl. Hofpredikanten Grahl å Förste

Lärare beställningen, och har i anledning deraf densamma blifvit utfärdad.

Till Andre Lärare har Directionen valt S. M. Adjuncten Herr L. P. Norelius, samt hos H^{ste} Herr Doctorn och Biskopen anhållit om fullmagt för honom derpå, hvilken ock blifvit utfärdad.

På ett ElementarSkolan värdigt sätt har densamma högtidligen blifvit invigd d. 1 Dec. 1815 och berättelse derom uti Inrikes Tidningarna införd.

Examen med ElementarSkolans Ungdom har d. 20 Dec blifvit hållen, och dervid noggsamt ådagalagdt att den med denna Stiftning åsyftade nytta fullkomligen ernås.

I likhet med hvad vid nyare Läroverk är öfligt har Directionen fastställt det uniform af ElementarSkolans ungdom skall bäras.

Till befordrande af den uti ElementarSkolan sig bildande Ungdomens framtida bästa har Directionen be-[102]beslutit, att Latinska Språket derstädes får läras, och skall sedan H^{ne} Hr Baron och LandsHöfdingen m. m. Löfvenskiöld nu dertill lemnat sitt bifall anmälan derom hos Kongl Uppfostrings Committéen samt Stiftets Biskop göras.

Herr Baron och LandsHöfdingen har Directionen betygat sin skyldiga erkänsla för det nådiga hägn hvarmed ElementarSkolan af Honom blifvit hugnad.

Sluteligen anser Directionen äfven för sin pligt att för Stiftarne nämna de ädle Män, hvilka ElementarSkolan dessutom räknar ibland sina yppersta Vålgörare, nemligen Herr BergsRådet och Riddaren af Kongl NordStjerne Orden C. M. Robsahm, som å hög ort användt och använder sitt inflytande till befördran af ElementarSkolans vålgång. — Herr Prosten Doctor Br: Hesselgren, som lagt grund till Skolans Bibliothek medelst den vackra boksamling han densamma förärat — En förut okänd numera uti Herr KammarHerrn J. H. Steuch känd vålgörare, som på invigningsdagen skänkt ElementarSkolan 1000 Rd^r B^{co}. — Herr Apothekaren C. Göransson, som då ytterligare riktat Skol-[103]fonden med 500 Rd^r B^{co}, samt Herr HofApothekaren C. Sprinchorn, som vid samma tillfälle ökat densamma med en gåfva af 333 Rd^r 16 s B^{co}. —

Uti de tacksägelsebref hvilka enligt beslutet af d. 8 Martii skulle skrivas till de i den dagens Protokoll nämnde Herrar nyttjades, likväl med hänsigt till hvar och ens särskilda förtjenster ungefärligen följande, i skrifvelse till BergsRådet och Riddaren Robsahm begagnade, uttryck:

Högädle Herr BergsRåd och Riddare af Kongl
NordStjerne Orden!

När undertecknad Direction för Prins Oscars ElementarSkola efter sin treåriga embets-tid meddelade Läroverkets Stiftare underrättelse om denna Inrättnings närvarande tillstånd, kunde den ej underlåta att nämna de ädle Män hvilka främjat Stiftningens uppkomst. Det var dervid en ljuf tillfredsställelse för Directionen att anmäla det Herr BergsRådet och Riddaren, oagtadt många och viktiga befattningar, dock värdigats låta denna Stiftelse röna den lyckligaste verkan af sin ynnestfulla uppmärksamhet, [104] att anmäla det Herr BergsRådet och Riddaren förnämligast medelst sitt vidsträckta inflytande beredt densamma en önskad fullbordan.

ElementarSkolans Stiftare hafva med känsla af den lifligaste tacksamhet emottagit detta vedermäle af Herr BergsRådets och Riddarens välgörareomsorg för samtida och kommande släktens förädling, samt anmodat Directionen att inför Herr BergsRådet och Riddaren nedlägga den försäkran, att de fullkomligen inse det dyrbara värdet af denna bevågenhet och anse för en helig pligt att med det Allmännas aktning för Herr BergsRådet och Riddarens utmärkta förtjenster städse förena sin outplånliga tacksamhet, sin oinskränkta vörndnad.

Directionen, som härmedelst har äran tolka dessa tänkesätt anhåller derjämte, att, tillika med Prins Oscars ElementarSkola, få vara innesluten uti Herr BergsRådet och Riddarens fortfarande ynnest.

Med djup vörndnad förblifver Directionen

Högädle Herr BergsRådet och Riddarens

ödmjukaste tjenare

H G Frodin. S. Bring. J. G. Hoffman. M. Möller. A. Stark
G. Sundblad.

[105] Protokoll hållit vid Sammankomsten d. 25 May 1816.
Närvarande Hr Prosten Frodin, Hr Assessor Bring, Hr Borg-

mästar Hoffman, Hr Rådmän M. Möller och G. Sundblad samt Hr Handelsmän A Stark, G. Christiernsson, G. Lundberg och M. Nederdahl.

Uppå Herr Prosten Frodins föreställning om nödvändigheten af en Directeurs utseende i afledne Herr Rådman C. Lundbergs ställe valdes Hr Handelsman Gust. Lundberg till Medlem af Directionen.

På begäran anmälte Hr prosten Frodin vidare det Directionen och Stiftarne borde utlåta sig, huruvida de i anseende till närvarande ledighet vid Pædagogien härstädes funne det lämpligt att göra ansökning om denna Pædagogies förening med ElementarSkolan. Vederbörande yttrande i anledning häraf det de väl uti ekonomiskt hänseende funne denna förening nyttig, men uti det väsendtligaste, nemligen en mera fullkomnad undervisning uti ElementarSkolan, kunde enligt deras tanka någon fördel deraf ej vinnas, enär Pædagogien i sitt närvarande skick [106] är för denna orten ganska förmonlig, hvarför dess Reglemente, (enligt hvilket hela Sundbo Härad där för sin ungdom har rättighet till undervisnings vinnande) hvarken kan eller bör förändras, och Pædagogien med bibehållande af sitt reglemente, äfven förenad med ElementarSkolan, ej kunde blifva mer gagnelig för densamma, än hvad den redan är.

De tillsatte Revisorerna Hr G. Lundberg och G. Wahlenberg inlemnade vid denna Sammankomst anmärkningarna öfver 1815 års räkenskaper och beslöts att i anledning af dem nödiga författningar skulle vidtagas.

In fidem
Carl Gust. Grahl.

[107] Protokoll hållet vid Directionens och Stiftarnes för Prins Oscars ElementarSkola Sammankomst den 3 Julii 1816.

Närvarande:

Herr Prosten H. G. Frodin Hr Borgmästaren J. G. Hoffman.
Hr Apothekaren C. Göransson Hr. Rådman M. Möller. Hr. Rådman G. Sundblad. Hr. Handelsman A. Stark. Hr. Handelsman G. Lundberg Hr. Grosshandlaren A. P. Göransson. Hr. Rådman P. Lindblad. Hr. Rådman. A. Sundblad Hr Rådman J. Sandberg Hr. Rådman G. Wahlenberg. Hr. Brukspatron N. Tybeck Herr Handelsman M. Nederdahl.

Önskade Hr Apothekaren C. Göransson underrättelse om hvad blifvit vidtagit angående ansökning om den tredje Lärarens erhållande, hvarpå nämndes det skrifvelse afgått ifrån Förste Läraren till Cavallieren hos H. K. H. Arfprinsen m. m. A. Lindensköld med tillkännagifvande af Skolans behof att erhålla ett ökadtt antal af Lärare samt anhållan det bemälte Herre måtte å vederbörlig ort anmäla detsamma och medelst sitt inflytande utverka nödiga förmoner för en tredje Lärare. Derjämte beslöts att skrifvelse i underdånighet skulle snarligen ifrån Directionen afgå här- om till Kongl Maj^t och Kongl UppfostringsCommittéen och anhöll Directionen i anseende till Förste Lärarens sjuklighet hos Hr Borgm. Hoffman det han en sådan skrifvelse ville uppsätta, hvilket Hr. Borgmästaren äfven sig åtog.

[108] Yttrade Hr Apothekaren Göransson det Mademoiselle Lindeberg genom skrifvelse till Honom erinrat om ett gifvet löfte vid Hennes antagande om biträde af Lärarne vid undervisning i FlickSkolan i Christendom, Svenska Språkets läsning och räkna och önskade att något måtte stadgas rörande denna sak. Efter öfverläggning i detta ämne och enligt Herr prostens ytt- rade tanka beslöts att så länge Skolan endast äger 2^{ne} Lärare och deras tid är fullt upptagen för undervisningen i Elem.Skolan, något biträde af dem ej kunde lemnas vid undervisning i Flick- Skolan; men då 3^{dje} Läraren erhålles, tillfälle till ett sådant bi- träde kunde blifva och borde vid antagandet af den 3^{dje} Lä- raren det villkor biläggas, att Han då Directionen finner nödigt skall biträda i FlickSkolan vid undervisningen uti nämnde ämnen. Förste Läraren yttrade härvid, att ett sådant biträde endast kunde fordras i händelse slikt med ElementarSkolans bästa vore fören- ligt, hvilket knappast likväl kunde förmodas, aldenstund lärarne voro förbundne att först och främst sköta alla de lectioner som vid ElementarSkolan förekomma och som vid det tilltagande antalet af Skolans Elever vore förknippadt med icke ringa svårigheter.

Erinrade Förste Läraren om Elem.Skolans behof af en tjenlig plats för undervisning i Gymnastiska öfningar, i följe hvaraf an- visning gafs på den norra Kyrko tomten för hvilken om den be- funnes tjenlig, arrende skulle af SkolCassan erläggas till Kyrkan, hvarjämte beslöts att den för Gymnastiska öfningar nödiga bygg- nad skulle uppsättas.

Begärde Herr Handelsman Nederdahl någon tillökning å hy- ran för de rum som bebos af Madem. Lindeberg, samt att det måtte bestämmas huru mycket ved Directionen för Henne ville be- stå och beslöts att Hr Nederdahl. [109] för rummen skulle erhålla 50 Rd^r rgs och för vedbod 5 Rd^r rg om året; och åtog sig Herr Rådman G. Sundblad att lemna 15 famnar ved för 37 1/2 Rd^r rg på ett år för att utrönas måtte huruvida 15 famnar ved voro till- räcklige eller ej — likväl att Directionen icke framdeles ville öka detta quantum ved, utom om Madem. Lindeberg icke finner sig dermed nöjd, Hon då af egna medel får anskaffa hvad som för Hennes behof mera erfordras.

Underrättade Herr Prosten Frodin Direction och Sällskapet det Herr Grosshandlaren A. P. Göransson ifrån Gefle behagat öka Skolans fond med en summa af 500 Rd^r rg, äfvensom att den gäfva af 500 Rd^r rg. som Herr HofApothekaren C. Sprinchorn skänkt till Skolans Fond af Herr Apothekaren C. Göransson nu inbetalas mot återfående af Herr HofApoth. Sprinchorns skuldsedel, samt att densamma tillika med den till lika belopp nu erhållna gåfvan af Hr Grossh. A. P. Göransson lyftas af Hr Rådman A. Sundblad emot förbindelse att derföre lemna inteckning uti sin i staden ägande gård samt räntornas inbetalning till Skol-Cassan. — Herr Prosten Frodin tolkade äfvenledes Directionen och samtelige Stiftarnes lifliga tacksamhet för den ädelmodiga uppoffring Hr Grossh. A. P. Göransson behagat ådagalägga.

In fidem
CarlGust.Grahl.

[110] D. 15 Julii 1816 hölls Examen med ElementarSkolans Ungdom, öfver hvilken examen Skolans Inspector, Herr Prosten Frodin aflemnade följande skrifvelse till Stiftets Biskop Herr Doc- torn m. m. J. A. Tingstadius:

Vördsam berättelse om Examen uti Elem. Scholan Prins Oscar
d. 15 Julii 1816.

Scolairernes antal i Öfra Afdelningen 7, nemligen: Pehr Aug. Stark, Carl Hay, Jac. Lundberg Carlsson, Sven Nordgren, A. G. Christiernsson, L. G. Berg, och Ad. Stark, absens. I nedra Af- delningen 16: P. Qvist, G. Lindblad, J. M. Robsahm, G. Lindblad, Bengt Walerius, C. A. Robsahm, G. Hammarlund, A. Stark,

J. Ephr. Christiernsson, Jac. G. Christiernsson, P. Stockenstränd, G. G. Sundblad, K. A. Ekenstjerna, G. O. Sundblad, absens, C. Sundblad, W. Sundblad.

Förste Läraren Hr. K. Hofpredik. C. G. Grahl hade denna Termin undervisat bägge Afdelningarna.

1mo i Christendomen — Rosenmüllers Lärobok ifrån 4de Hufvudstycket till pag. 122. och ifrån början till 4de Hufvudstycket. Cachesen ifrån och med 3^{die} Hufvudst. till slut och ifrån början till 10 Budet af Svebelii Förklaring allt efter Gossarnes olika ålder och fattningsgåfva.

2do Millers Bibliska Historia. de yngre från början till Nya Testamentet, de yngste från början till 20 och till 12 §§.

3^{tio} Fäderneslandets Historia af Wåhlin från början till Gustaf 1, samt ett mindre Sammandrag dels till christna Tiden dels till Gustaf 1.

4to Bredows mörka Händelser i Werldshistorien från 42 §. till slut, samt ifrån 21 §. till 42, och ifrån början till 14 §.

[111] 5to Naturkunnigheten efter Abilgaard ifrån början till 61 §.

6to Tyska Språket — Öfra afdelningen hade lärt Sommelii Grammatika med något af Syntaxen och explicerat Stridsbergs Chrestomathie från pag 83 till pag 103 samt Sommelii ifrån början till pag. 97. Nedre Afdelningen — de äldre hade lärt Stridsbergs Grammatik till Syntaxen samt explicerat dess Chrestomathie från pag 14 till pag 30.

7mo Franska Språket. Öfre afdelningen Stridsbergs Grammatik till och med en del af Syntaxen. Explicerat Telemaque från början af 2 Boken till pag 59 i Västerås Edition 1810. Stilöfningar i dessa Språk blefvo för Lärarens sjuklighet vid termins början, afbrutne.

Den Andre Läraren Hr Lars Petter Norelius hafver likaledes undervisat bägge afdelningarna

1mo i Geographien. Utom Inledningen och Jordens beskrifning i allmänhet voro Sverige, Norrige, Finland, Ryssland, Danmark, Spanien, Portugal, Britannien enligt Djurbergs och Silverstolpes Läroböcker öfversedde. De äldre Eleverne utpekade på Chartan desse Länders läge, gränсор, vatten, större bergskedjor m. m. 2do i Svenska Statskunskapen enl Wåhlin om Sveriges natur-

liga beskaffenhet, fruktbarhet, näringsfång, Handel, Bergs- och Skogsproducter, Fabriker, Penningväsendet, Banken, Kronans Inkomster, gods och Skatter, Lagskipningen och Rikets Collegier.

3^{tio} i Aritmetiken. Qvatuor Species i enkla tal, sorter och bråk, jämte grunderna för talens olika behandling.

[112] 4to i Geometrien enl Baron Wolf, de första allmänna grunderna och af Lärosatserna till 16 problemet med deras practiska användande.

5to i Latinen. Strelings Grammatika det hufvudsakligaste af Etymologien och Syntaxin. Cornelius Nepos till och med vita Cimonis. Med Latinska Scripta var början gjord. De yngre hade lärt Declinationer och Conjugationer och explicerat till 8 stycket på 2^{dra} afdelningen af Yckenbergs Elementarbok.

6to I Välskrifning hade alla öfvat sig på bestämda timmar. Häftade profsidor uppvistes, somliga ganska vackra, äfvenså nyritade Jord-Glober.

Böngöring och Bibelläsning voro i behörig ordning alldrig uraktlåtna. De yngste visade äfven i det senare en bérömvärd färdighet.

Lärarnes ifriga bemödande att värdigt uppfylla sina pligter är för deras Elever den verksammaste uppmuntran till inbördes flit, läraktighet och sedlighet.

Hans Gustaf Frodin.

[113] Protokoll hållet vid SkolDirectionens Sammankomst d. 14 Dec 1816.

Närvarande:

Herr Prosten H. G. Frodin Herr Rådman M. Möller Herr Rådman G. Sundblad Herr Handelsman A. Stark Herr Handelsm. G. Lundberg.

Beslöts att en skrifvelse skulle afgå till LandsHöfdingen m. m. Herr Grefve N. Gyldenstolpe med vördnadsfull anhållan det bemälte Herre täcktes med sin bevågenhet hugna Prins Oscars ElementarSkola samt gifva tillkänna hvilken Hr Grefven behagade bestämma till V. Ordförande uti Directionen.

Anmälte Förste Läraren huruledes till mera ordnings vinnande nödigt vore att i kyrkan utse särskilda platser för ElementarSkolans Ungdom och beslöts att dertill använda de tvenne

bänkarne framuti Choret af kyrkan samt att, om dessa ej vore tillräcklige, flere tjenlige bänkar af Casseuren skulle anskaffas. Tillika befanns lämpligt att Ungdomen skulle samlas vid Förste Lärarens logie och derifrån uppgå till kyrkan.

Anslogs åt Förste Läraren vedpenningar för senare hälften af året 1816.

Upplästes och godkändes nedanstående af Förste Läraren uppsatte skrivelser till Kongl Maj^t och Kongl UppfostringsCommittéen.

In fidem
Carl Gust. Grahl.

[114] SkolDirectionens underdåniga skrifvelse till Kongl Maj^t angående en tredje Lärare vid Pr. Osc. ElementarSkola:

Stormächtigste Allernädigste Konung!

I anledning af Eders Kongl Maj^{ts} nådiga skrifvelse af den 7 Junii 1815 till Max. Ven. Consistorium i Strengnäs angående Pr. Oscars Elem. Skola i Askersund, har denna ElementarSkolas Direction hos Kongl UppfostringsCommittéen anmält den ändring uti det föreslagna och, enligt högstberörde nådiga skrifvelse, tills vidare gällande Reglementet, hvilken befunnits nyttig för Skolans Ungdom till beredande af en mera fullständig bildning och i följe deraf mindre inskränkt framtida duglighet. Directionen vågar i djupaste underdånighet anhålla, det Kongl UppfostringsCommittéens underdåniga yttrande öfver ofvannämnde Reglemente i sammanhang med den deruti önskade förändringen i nåder måt infordras.

De flerfalldiga undervisningsämnen, hvilka enligt ElementarSkolans natur derstädes böra afhandlas, föranledde redan vid Stiftelsens uppkomst till den underdåniga anhållan, att rättighet till dubbel-tjänstårsberäkning äfven för en tredje Lärare vid denna Skola i nåder måtte förunnas. — Halftannat års erfarenhet och antalet af 34 Elever hafva sedermera nogsamt intygat huru behöflig den-[115]ne Läraren är, såvida ej de nuvarande skola öfver all höfva blifva med arbete betungade, och Directionen, som är öfvertygad det ändamålet med Stiftningen af Prins Oscars ElementarSkola icke kan derigenom vinnas, anser sig derföre förbunden att, då ingen skicklig man blott för en ringa penningelön

vill åtaga sig detta mödosamma Lärarekall, i djupaste underdånighet förnya sin anhållan det Eders Kongl Maj^t nådigst måtte tillerkänna en tredje Lärare vid Prins Oscars ElementarSkola rättighet till dubbel tjänstårsberäkning,

Med djupaste undersåtliga vördnad, trohet och nit har Directionen för Prins Oscars ElementarSkola nåden framhärda

Stormächtigste Allernädigste Konung!

Eders Kongl Maj^{ts}

aller underdånigste och troppligtigste tjenare
och undersåtare.

H. G. Frodin, S. Bring. J. G. Hoffman. M. Möller, G. Sundblad,
A. Stark. G. Lundberg.

[116] SkolDirectionens Skrifvelse till Kongl UppfostringsCommittéen om det Latinska Språket och en tredje Lärare vid ElementarSkolan:

Vördsamt Memorial!

Uti nådig skrifvelse af d. 7 Junii 1815 angående Prins Oscars ElementarSkola i Askersund har Kongl Maj^t i nåder tillåtit Skolans Direction att innan den sluteliga stadfästelsen anmäla hos Kongl UppfostringsCommittéen de ändringar uti SkolReglementet, hvilka kunde finnas bidraga till Skolans fullkommande. Directionen får derföre vördsammast gifva tillkänna att densamma förledit år d. 18 Nov. vidtog den författning, att med de undervisningsämnen hvilka uti Reglementet äro för ElementarSkolan bestämde, äfven förena studium af det Latinska Språket. Den väsentliga nytta, som insigt uti det Latinska Språket medförer vid lärande af de lefvande Språken och dess oundgänglighet vid afläggande af de Specimina, hvilka äro anbefalde för dem, som vid publika Verk söka befordran föranlät Directionen att på försök göra detta tillägg, och då erfarenheten under detta året har visat att detsamma med förmån kunde verkställas, så får Directionen vördsamt underställa denna ändring af Skol-Reglementet Kongl Uppfostrings Committéens upplysta granskning.

[117] Då Kongl Maj^t uti högstberörde skrifvelse likaledes i nåder resolverat, att Directionens underdåniga ansökning om rättighet till dubbel tjänstårsberäkning för en tredje Lärare vid Pr. Oscars Elementar Skola först efter Kongl UppfostringsCommittéens hörande

kommer att afgöras, så vågar Directionen härjämte vörtnadsfullt anhålla det Kongl UppfostringsCommittéen måtte med bevägenhet yttra sig uti detta ärende. Directionen anser det ej tillständigt för sig att omständligen anföra de skäl, hvarpå denna anhållan grundar sig. De Herrar och Män, åt hvilka Kongl Maj^t anförtrodt det viktiga hvärf att gifva Rikets Läroverk en nödig förbättring, skola visserligen vid skärskådandet af Reglementet för Prins Oscars ElementarSkola noggsamt inse huruledes denna underdåniga ansökning var påkallad af ett oundvikligt behof, och att således, utan densammas vinnande, ändamålet med Stiftningen af Prins Oscars ElementarSkola icke kan uppnås.

Directionen har äran med djup vörtnad förblifva

Kongl UppfostringsCommittéens

ödmjukaste tjenare.

H. G. Frodin. J. G. Hoffman, S. Bring. M. Möller, G. Sundblad,
A. Stark. G. Lundberg.

[118 År 1816 d. 16 Dec. hölls examen med Ungdomen uti Prins Oscars ElementarSkola, hvarom Skolans Inspector afgaf följande Berättelse till Biskopen m. m. Herr Doct. J. A. Tingstadius.

Vördsam berättelse om Examen i Prins Oscars ElementarSchola i Askersund d. 16 Dec 1816.

Öfre Classen.

Pehr Aug. Stark. Carl Hay. Jacob Lundberg Sven Nordgren. And. Gust. Christiernsson. Lars Gust. Berg. Bengt Wallerius. Pehr Qvist Gustaf Lindblad Joh. Pet. Mebius Gust. Hammarlund Aug. Stark Fr. Magn. Robsahm Carl Aug. Robsahm Jac Ephr. Christiernsson Jac. Gust. Christiernsson Pehr Stockenstrand.

Nedre Classen.

Jon. Bäckgren. Lars Joh. Kjærman Carl Dan. Hamnström Knut Aug. Ekenstjerna Pehr Gust. Stark Georg Olof Sundblad Georg Gust. Sundblad Wilh. Wahlenberg Gust. Sandberg. Gomer Brunnus And. Gust. Sjögren. Jac. Sjöstedt Fredr. Sjöstedt Alb. Lundberg. Carl Sundblad Wilhelm Sundblad

Summa 34.

Förste Läraren Hr K. Hofpred. C. G. Grahl hade under den förflutne Terminen undervisat i följande:

[119] 1mo Christendomen. P. A. Stark till och med L. G. Berg hade läst Rosenmüller ifrån pag. 122 till 8 Hufvudstycket. P. Qvist till och med A. Stark från början af 4de Hufvudstycket till det 7de Wallerius hela Catechesen med språken. Fr. M. Robsahm till och med Sjögren till 3^{dje} hufvudstycket med språken — de öfrige dels till andra hufvudst. dels till andra Art. utan Språken. 2de Bibliska Historien. J. G. Christiernsson till och med Sjögren hade läst Miller ifrån början af Nya Testam. till slut. J. Sjöstedt till och med W. Sundblad till 23 §. af Gam. Testam.

3^{tio} Svenska Historien. De 6 förstnämnde hade läst från början af Gust. ätten till slut uti Wählin; de öfrige i första Classen ifrån början till Gust. ätten. För dem i andra Classen nyttjades ett Sammandrag i hvilket C. och W. Sundblad hunnit från början af Christna tiden till Gust. ätten, Alb. Lundberg, Jacob och Fredr. Sjöstedt till Christna tiden samt de öfrige från början af Gust. ätten till Drott. Ulrica Eleonora.

4to Allmänna Historien. P. A. Stark till och med L. G. Berg från början till slut i Bredow. Wallerius... Stockenstrand från §. 42 till slut. Bäckgren till och med Sjögren från början till 17 §. i nämnde bok

5to Naturkunnighet. P. A. Stark till och med Wallerius hade läst ifrån början af Lehrbuch der NaturLehre für Anfänger von Kries till afhandlingen vom Fall der Körper.

6to Franska Språket. P. A. Stark till och med Nordgren explicerat i Telemaque från pag 53 till pag 83. A. G. Christiernsson till och med Wallerius samt Mebius från början af 4de boken till pag 53. Desse hafva äfven skrivit Fr Themata samt lärt Grammatiken.

7mo Tyskan. Hela första Classen explicerat uti Sommelius från pag 97 till 153. De 7 äldre i andra Classen från pag 30 till 39 i Stridsbergs Chrestomathie. P. A. Stark till och med Wallerius skrivit Tyska Themata och läst Grammatiken efter Sommelius. P. Qvist till och med Stockenstrand öfversatt på Svenska flere stycken till öfning i Orthographien. De öfrige till och med Sjögren läst Stridsbergs Grammatik.

För andre Läraren, Hr Mag. L. P. Norelius, hade första Classen läst:

I Geographien Tyskland, Preussen Böhmen, Pohlen, Holland

Sweitz och Ungern med inhämtad kändedom af dessa Länders läge, gränsor, Städer, naturliga beskaffenhet och förnämsta produkter.

[120] I Statskunskapen hade de 6 förstnämnde läst enligt Wåhlin, 7de och 8de afdelningarne af Sv. Statskunskap samt af Noriges till § om Skogsafkastningar. De öfrige genomgått Inledningen jemte de 2 första afhandlingarne af Sv. Statskunskap.

I Arithmetiken — en del vanlig bråkräkning och decimalbråks behandling samt börjat med digniteter och rötter; en del räknat qvat. Species i simpla tal och sorter.

I Geometrien hade de 6 förstnämnde läst från 16 problemet till bihanget om proportionsläran i Wolffs Geometrie. Qvist, Gustaf och Georg Lindblad, A. Stark och Wallerius genomgått de första grundbegreppen med några få propositioner.

I Latinen — Strelings Grammatik, Etymologien och någre det mästa af Syntaxen samt explicerat med resolution i Cornelius Nepos Lysander, Alcibiades och Thrasybulus. Med öfversättningar från Latin på Svenska och från Svenska på Latin hade äfven de äldre något öfvat sig.

2^{dra} Classen.

I Geographien, efter Djurberg för begynnare Inledningen, Europa i allmänhet Sverige, Norrige, Danmark, Portugal och Spanien. Någre Ryssland, Finland, Turkiet och en del af England, samt de yngste Sverige och Norige — jemte Chartan öfver hvart och ett af dessa Länder.

I Arithmetiken — de äldre qvatuor Species i enkla tal och sorter till och med Multiplication — de yngre så mycket häräf som efter deras fattning kunnat medhinnas.

I Latinen hafva de äldre läst det mästa af Etymologien och explicerat Yckenbergs Elem.bok från och med 8de till och med 16 stycket på andra afdelningen med någon resolution. De yngre Declinationerna och Adjectiva.

I Välskrifning uppvisades inbundna profsidor, som utmärkte hvars och ens framsteg — äfvenså colorerade JordGlober.

Examen påstod för och eftermiddagen i hela 8 timmar.

I alla förenämnde kunskapsgrenar ådagalade Ynglingarne hvar och en efter sin ålder och fattningsförmåga, berömvärda bevis

af flit och läraktighet till sina Föräldrars och närvarande Anhörigas fullkomliga nöje samt till sina Lärares välförtjenta heder.

Hans Gust. Frodin¹⁾.

¹⁾ Ur Riksarkivet: Skol- och undervisningsväsendet 13: Strängnäs stift må här såsom avslutning återgivas följande belysande urkund, i viss avslutning till Fröken Lindebergs avskedstagande mars 1817. Jfr s. 118.

Stormäktigste Allernådigste konung!

Wid det skygd, den omvårdnad och upmuntran, hvarje nyttigt företag, hvarje näringsfång eller värf, som bidrar till statens ära eller gagn varit vane att finna under Eders Majestäts visa och faderliga regering; vid den skyddande omsorg Eders Majestät behagat ägna åt Upfostringsvärdet, vågar jag i djupaste underdånighet inför Eders Majestäts thron nedlägga en bön, hvars upfyllande blott min Konungs nåd kan göra möjligt, men som jag just derföre med så mycket större tillförsigt vågar hoppas.

Det är i våra tider satt utom all fråga, om det andra könets upfostran är af vigt; om den förtjenar någon upmärksamhet och behjertande. Men om så är, torde de som åt detta viktiga värf ägnat sin tid och sina krafter, kanhända äfven förtjena någon eftersyn, något understöd, någon upmuntran. Det är likväl hvad de hittills saknat. Så som man lämnat deras skicklighet, deras kunskaper och personliga förhållande utan kontroll, utan afseende, utan agtning — om man så får säga — så ha de äfven vid slutet af sin mödosamma glädjelösa bana, då ålder, sjuklighet eller andra omständigheter tvungit dem att öfverge den, sett sig lämnade till pris åt behofvet och nöden, eller på sin höjd till det osäkra beroendet af sina fordna elevens medlidande och årkänsla. Om klagan öfver bristen på goda pensionsinrättningar och skickliga upfostrarinnor för unga flickor, ej varit ogrundad, så kan man å andra sidan äfven fråga: hvad har då staten gjort, för att afhjelpa denna brist?

En bättre tid gryr, väl ännu endast i hoppet; men det är nog att upmärksamheten fästes på detta ämne, för att under Eders Majestäts skyddande auspicijer bereda en mera, omsorgsfull och ändamålsenlig upfostran för hälften af vår upväxande ungdom, samt en lyckligare lott åt dem som därmed befatta sig. Sjelf i detta predicament, sedan jag i 12 år sysselsatt mig med unga medborgarinnors bildning, dels i enskilda hus, dels som lärarinna vid den, i Askersund stiftade flickskolan, hvarvid jag använt nära 4 år, ser jag med oro och bekymmer den tid nalkas, då min sjuklighet skall hasta ålderns dagar, och tvinga mig att öfverge ett yrke, som hittills gifvit mig sysselsättning och bröd. Dyster och tung är taflan af den framtid jag i detta fall skådar till

mötes, och det är blott Eders Majestäts mildhet och nåd, som kan minska skuggningarna däri. Det är till dessa egenskaper jag vågar fly, för att utbedja mig något understöd för denna tid eller åtminstone vissheten att då jag en gång tvingas att öfverge den bana af verksamhet — och efter hvad jag smickrar mig med, af nytta, — jag hittills beträddt, ej veta mig vara lämnad aldeles hjälplös, ett rof för eländet och bristen. Det tillkommer icke mig att bestämma hvarken hvori detta understöd skulle bestå, eller till hvad belopp; jag vet det, att inga författningar i detta afseende tala till min förmån, eller ens nämna ett sådant fall som detta; men Eders Majestäts ädla hjerta behöfver ej författningar och gammal häfd, för att räcka en tröstande hand åt den behöfvande, och återtända glädjen och förtröstan i hans själ.

De betyg jag härmedelst har den nåden i underdånighet bifoga om mitt förhållande såsom lärarinna vid flickskolan härstädes, samt om min hälsas tillstånd, hvilket visserligen ej lär förbättras genom min närvarande sysselsättning torde kanhända vittna till min fördel, och bevisa, att i fall jag wore nog lycklig att se min önskan upfylld, Ers Majestäts dyrbara nåd ej förslöses på någon, helt och hållet ovärdig.

Med djupaste vördnad och undergifvenhet framhärdar

Stormächtigste Allernädigste Konung!

Eders Kungl. Majestäts

allerunderdånigsta, tropligtigsta

tjenarinna och undersåte

Maria Margaretha Lindeberg

Askersund den 24

Februarii 1817.

Aktstycket är överst på första sidan senare försett med följande anteckningar:

Inkom den 12 Mars 1817.

1817 d: 27 Mars i und: anm: hos Kongl. Majt uti Statsrådet på Stockholms Slott.

Kongl. Maj^t finner icke skäl, att å denna underdåniga Ansökning göra något afseende; Hvilket till underdånig efter rättelse länder. Stockholms Slott d. 27 Mars 1817.

N° 7.

Carl

/ Nils von Rosenstein.